

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ХАРКІВСЬКОЇ
ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ**

**ХАРКІВСЬКИЙ МІСЬКИЙ БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД «ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ
ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ»**

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР
ТУРИЗМУ, КРАЄЗНАВСТВА, СПОРТУ ТА ЕКСКУРСІЙ УЧНІВСЬКОЇ
МОЛОДІ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

**ОБЛАСНА КРАЄЗНАВЧА АКЦІЯ
«ЧОРНОБИЛЬ: ПОДІЇ, ДОЛІ, ПАМ'ЯТЬ»,
ПРИСВЯЧЕНА 40-М РОКОВИНАМ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ
(ПОШУКОВО-КРАЄЗНАВЧІ РОБОТИ)**

Харків

2026

У збірнику подано пошуково-краєзнавчі роботи учасників обласної краєзнавчої Акції «Чорнобиль: події, долі, пам'ять», присвяченої 40-м роковинам Чорнобильської катастрофи. Видання має на меті привернути увагу здобувачів освіти, студентів, педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, позашкільної та вищої освіти, широких кіл громадськості до найбільшої техногенної катастрофи в історії людства, трагедії, що спричинила соціально-екологічні зміни глобального масштабу.

Тези подано в авторській редакції

Упорядники збірника: Ірина СКРИЛЬ, завідувачка відділу краєзнавства КЗ «Харківський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді» Харківської обласної ради

Надія ПРИСТЮК, методист КЗ «Харківський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді» Харківської обласної ради

Відповідальна за випуск:

Валентина РЕДІНА, директор КЗ «Харківський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді» Харківської обласної ради

6 квітня 2026 року світ вшанує **40-ві роковини** аварії на Чорнобильській АЕС. Ця дата є символом найбільшої техногенної катастрофи в історії людства, трагедії, що спричинила соціально-екологічну катастрофу глобального масштабу і назавжди змінила обличчя нашої землі та долю мільйонів людей.

Насамперед схилимо голови перед подвигом ліквідаторів. Ці люди йшли у вогонь і долали наслідки атомного лиха не заради слави, а заради спасіння життя. Їхня жертва зупинила поширення смертельної радіації та стала живим щитом для всієї Європи та світу.

Сьогодні, коли Україна знову палає у вогні війни, ми бачимо той самий дух самопожертви в наших воїнах і рятувальниках. Руйнуючи енергетичну інфраструктуру, агресор не лише позбавляє людей звичних умов життя, а й безпосередньо загрожує здоров'ю і життю мільйонів.

Трагічний досвід Чорнобиля та сучасні виклики війни з особливою силою закликають нас до збереження історичної пам'яті про одну з найбільших еколого-гуманітарних катастроф та неможливості її повторення.

На виконання Розпорядження Кабінету Міністрів України від 05 лютого 2026 року № 118-р «Про заходи, пов'язані з 40-ми роковинами Чорнобильської катастрофи», з метою формування у молоді громадянської відповідальності, вивчення регіональних аспектів подій 1986 року, вшанування подвигу учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, Комунальний заклад «Харківський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді» Харківської обласної ради за підтримки Департаменту освіти і науки Харківської обласної державної адміністрації, спільно з Харківським міським благодійним фондом «Пам'яті жертв Чорнобильської катастрофи» провели **обласну краєзнавчу Акцію «Чорнобиль: події, долі, пам'ять»**, присвячену 40-м роковинам Чорнобильської катастрофи.

В Акції взяли участь більше 100 юних краєзнавців – учнів закладів освіти Богодухівського, Берестинського, Ізюмського, Куп'янського, Лозівського, Чугуївського, Харківського районів області та міста Харкова. Юні краєзнавці працювали за такими напрямками **«Чорнобиль у долях земляків»**, **«Пам'ятаємо. Дякуємо. Вшановуємо»**, **«Пам'ять, що об'єднує покоління»**, збирали інформацію про ліквідаторів аварії на ЧАЕС, проводили інтерв'ю, записували спогади очевидців подій зі свого регіону, готували розповіді про місця вшанування ліквідаторів аварії на ЧАЕС, експозиції музеїв, присвячені подвигу чорнобильців.

У даній збірці зібрані матеріали учасників обласної краєзнавчої Акції «Чорнобиль: події, долі, пам'ять», присвяченої 40-м роковинам Чорнобильської катастрофи.

Пам'ятаємо! Вшановуємо! Перемагаємо!

ЗМІСТ

НАПРЯМ: «ПАМ'ЯТАЄМО. ДЯКУЄМО. ВШАНОВУЄМО»		
Вихованці гуртка «Юні туристи-красзнавці»	ПАМ'ЯТЬ, ЩО НЕ ЗГАСАЄ: ПАМ'ЯТНИК ЧОРНОБИЛЬЦЯМ ІЗЮМЩИНИ ЯК, СИМВОЛ МУЖНОСТІ І НЕЗЛАМНОСТ	6
Герцова Таїсія	ГОЛОС ПАМ'ЯТІ МОГО МІСТА	9
Грицюта Дар'я	ЧОРНОБИЛЬСЬКА ВАХТА	10
Калюжна Єлизавета	ЧОРНОБИЛЬСЬКИЙ ПОДВИГ НАШИХ ЗЕМЛЯКІВ	12
Козацька рада	ПАМ'ЯТЬ ПРО ЧОРНОБИЛЬ У МІСТІ БЕРЕСТИН	14
Кокодзій Станіслав	ВСТАНОВЛЕННЯ МЕМОРІАЛЬНОЇ ПЛИТИ УЧАСНИКАМ ЛІКВІДАЦІЇ АВАРІЇ НА ЧАЕС В СЕЛІ ОЛЕКСАНДРІВКА	16
Неделчев Родіон	ЧОРНОБИЛЬ: ЖИВА ПАМ'ЯТЬ ПОКОЛІНЬ	17
Половинко Анна	ПАМ'ЯТНИЙ ЗНАК «ЧОРНОБИЛЬСЬКА ТРАГЕДІЯ»	20
Рудь Максим	ЛІКВІДАТОРИ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ — ЖИТЕЛІ БЕРЕСТИНА	22
Учні 8 класу	ПОДВИГ, ЩО ЖИВЕ У ПАМ'ЯТІ	24
Філіпська Олена	ДЗВОНИ БЕРЕСТИНА: ПАМ'ЯТЬ, ЩО НЕ ЗГАСАЄ	26
НАПРЯМ «ПАМ'ЯТЬ, ЩО ОБ'ЄДНУЄ ПОКОЛІННЯ»		
Вихованці гуртка «Юний мандрівник»	ШАНА ГЕРОЯМ ЧОРНОБИЛЯ	29
Забара Борислав	КНИГА СПОГАДІВ ЛІКВІДАТОРІВ АВАРІЇ НА ЧАЕС	30
Курисько Анастасія	СТЕНД «ТРАГЕДІЯ ХХ СТОЛІТТЯ»	32
Кропивка Міла	ОЛЕКСАНДРІВСЬКИЙ ДЗВІН ПАМ'ЯТІ	34
Мамон Валерій	ПАМ'ЯТЬ ПРО ЧОРНОБИЛЬСЬКУ ТРАГЕДІЮ ЗЛАТОПЛЬЧАН	36
Учні 5 класу	СПАДКОЄМЦІ МУЖНОСТІ: ЧОРНОБИЛЬСЬКИЙ ПОДВИГ ЗЕМЛЯКІВ У МУЗЕЙНОМУ ВИМІРІ	38
Учні 7 В класу	МУЗЕЙ ПАМ'ЯТІ ЧОРНОБИЛЯ: ЖИВА ІСТОРІЯ ПОДВИГУ	39
Чехута Дмитро	СЦЕНАРІЙ ЕКСКУРСІЇ-РОЗПОВІДІ «ЧОРНОБИЛЬ: ПОДІЇ, ДОЛІ, ПАМ'ЯТЬ»	41
НАПРЯМ: «ЧОРНОБИЛЬ У ДОЛЯХ ЗЕМЛЯКІВ»		
Безродна Анна	ЗІ СПОГАДІВ МЕШКАНЦЯ МЕРЕФ'ЯНСЬКОЇ ГРОМАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, УЧАСНИКА ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ АВАРІЇ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКИЙ АЕС НЕЩЕРЕТНОГО ВАДИМА МИХАЙЛОВИЧА, 1966 Р.Н.	45
Бігунов Матвій	ЧОРНОБИЛЬ У ДОЛЯХ ЛЮДЕЙ. ІСТОРІЯ ОДНІЄЇ ЛІКАРКИ	47
Біленко Крістіна	ВІДЛУННЯ МИНУЛОГО	49
Важинська Тіна	ПАМ'ЯТЬ ПРО ЧОРНОБИЛЬ: СТОРІНКА З ІСТОРІЇ МОЄЇ РОДИНИ	50
Вихованці гуртка «Юні музезнавці»	ЧОРНОБИЛЬ, ПОГЛЯД КРИЗЬ ДЕСЯТИЛІТТЯ	54
Волокітіна Сніжана	БОЛОТОВ В.Г. – ГЕРОЙ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДА	61
Воронченко Анна	ЧОРНОБИЛЬ — ЦЕ НЕ ЛИШЕ ТРАГЕДІЯ МИНУЛОГО	64
Гриб Єлизавета	ВАХТА НАД БЕЗОДНЕЮ	66
Дахно Максим	ЧОРНОБИЛЬСЬКИЙ ВИМІР: МІЙ ГЕРОЙ	67
Довгопол Святослав	ЧОРНОБИЛЬСЬКА КАТАСТРОФА: ЛІКВІДАТОРИ БЕРЕСТИНЩИНИ	70
Слецька Марія	ЧОРНОБИЛЬ У ДОЛЯХ ЗЕМЛЯКІВ	73
Зіменко Макар	ГЕРОЇ СЕРЕД НАС. МЕШКАНЦІ СЕЛИЩА БУДИ ХАРКІВСЬКОГО РАЙОНУ ЛІКВІДАТОРИ АВАРІЇ НА ЧАЕС	75
Іваницька Анастасія	ХОВАЛИ «РУДИЙ ЛІС»	76
Колесніков Кіріл	ЯКИМЕНКО ОЛЕКСІЙ ЄВГЕНОВИЧ	78

Котелевець Тимофій	МІЙ ДІДУСЬ – МІЙ ГЕРОЙ	80
Кречик Богдана	НЕЗАБУТНІ СТОРІНКИ ЧОРНОБИЛЯ	82
Крутій Крістіна	СПОГАДИ ОЛЕКСАНДРА ТЮТЄРЕВА	83
Легенька Юлія	ЧОРНОБИЛЬ У ДОЛЯХ ЗЕМЛЯКІВ	86
Мельник Микита	ЖИВА ІСТОРІЯ ДОБРОВОЛЬЦЯ МИХАЙЛА ТКАЧЕНКА	89
Миргородська Юлія	МЕШКАНЦІ СЕЛИЩА БУДИ – УЧАСНИКИ ЛІКВІДАЦІЇ АВАРІЇ НА ЧАЕС	92
Мусаєва Мадіна	ЦІНА ВРЯТОВАНОГО ЗАВТРА: ІСТОРІЯ УЧАСНИКА ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ АВАРІЇ НА ЧАЕС	93
Пасічник Владислав	ПАМ'ЯТЬ КРІЗЬ РОКИ: 34 ДОЛІ ЛІКВІДАТОРІВ ЧОРНОБИЛЯ ЗВАЛКІВЩИНИ	96
Поліщук Єлизавета	ЗЕМЛЯКИ-ЛІКВІДАТОРИ: ІСТОРІЇ МУЖНОСТІ І БОЛЮ	97
Селіхов Макар	ЧОРНОБИЛЬ НЕ МАЄ МИНУЛОГО	100
Рябуха Вероніка	ЧОРНОБИЛЬ У ДОЛІ МОГО ЗЕМЛЯКА	102
Сіденко Святослав	МІЙ ДІДУСЬ – МІЙ ГЕРОЙ	104
Суманєєв Ростислав	ЧОРНОБИЛЬ У ДОЛЯХ ЗЕМЛЯКІВ. ІНТЕРВ'Ю З ЛІКВІДАТОРОМ АВАРІЇ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС	106
Тимошенко Тимур	ПАМ'ЯТЬ ПРО ДІДУСЯ – ЛІКВІДАТОРА ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ АВАРІЇ	109
Тищенко Макар	СПОГАДИ МОГО ДІДУСЯ	111
Ткаченко Ярослав	ДОРОГАМИ ОБОВ'ЯЗКУ: ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ЛІКВІДАТОРА РОМАНЕНКА МИКОЛИ ГРОГОРОВИЧА	114
Усачова Софія	КРІЗЬ ТЕРНИ ДО ЗІРОК І ВІЧНОСТІ: РОЗМОВА ПРО ВТРАЧЕНИЙ РАЙ	116
Хаюк Злата	ІСТОРІЯ МОЄЇ РОДИНИ	119
Черепаша Анастасія	МИ ПАМ'ЯТАТИМЕМО ВАС ЗАВЖДИ	121
Черненко Микола	ЧОРНОБИЛЬСЬКИЙ ДЗВІН, ЗА КИМ ЖЕ ВІН Б'Є?	124

НАПРЯМ: «ПАМ'ЯТАЄМО. ДЯКУЄМО. ВШАНОВУЄМО»

ПАМ'ЯТЬ, ЩО НЕ ЗГАСАЄ: ПАМ'ЯТНИК ЧОРНОБИЛЬЦЯМ ІЗЮМЩИНИ ЯК СИМВОЛ МУЖНОСТІ І НЕЗЛАМНОСТ

Вихованці гуртка «Юні туристи-краєзнавці» комунального закладу "Харківський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді" Харківської обласної ради, учні 5-А класу Ізюмського ліцею №5 Ізюмської міської ради

Керівник: Грищенко Н. О., керівник гуртка "Географічне краєзнавство" комунального закладу "Харківський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді" Харківської обласної ради, вчитель географії Ізюмського ліцею №5 Ізюмської міської ради

26 квітня 1986 року сталася аварія на Чорнобильській атомній електростанції - трагедія, яка сколихнула весь світ і назавжди змінила життя мільйонів людей. Вибух четвертого енергоблоку спричинив викид радіації, наслідки якого відчуються й сьогодні. Минуло вже 40 років, але чорнобильський біль не зник — він живе у пам'яті людей, у долях родин, у пам'ятниках, встановлених на честь героїв-ліквідаторів.

Одним із таких важливих місць пам'яті є пам'ятник чорнобильцям у місті Ізюм Харківської області. Для мешканців міста це не просто архітектурна споруда — це місце скорботи, вдячності та глибокої поваги до людей, які ціною власного життя і здоров'я зупинили катастрофу.

Історія створення пам'ятника розпочалася задовго до його відкриття. Ще з кінця 1980-х років у Ізюмі діяла міськрайонна організація «Спілка Чорнобиль України», яка об'єднувала ліквідаторів аварії, постраждалих та їхні родини. Саме ці люди стали ініціаторами ідеї створення пам'ятного місця, де можна було б вшанувати загиблих і підтримати живих. Протягом багатьох років ця ідея жила у серцях людей. Її підтримували місцева громада, представники влади, небайдужі мешканці. Збиралися кошти, обговорювалися проекти, шукалося місце для встановлення пам'ятника. Було важливо створити не просто монумент, а справжній символ, який би передавав глибину трагедії та велич подвигу ліквідаторів.

У результаті спільної праці було обрано місце біля підніжжя гори Крем'янець — одного з наймальовничіших куточків Ізюма. Це місце символічне: тиша природи тут поєднується з глибоким внутрішнім змістом пам'яті. 20 серпня 2015 року, напередодні Дня Незалежності України, пам'ятник чорнобильцям Ізюмщини було урочисто відкрито. Це стало важливою подією для всього міста.

Пам'ятник являє собою п'ятиметрову гранітну стелу у формі хреста. На її верхівці розміщені три лелеки — символи життя, душі, відродження і надії. Образ лелеки в українській культурі пов'язаний із домом, родиною, продовженням життя, тому цей символ особливо глибоко передає зміст пам'ятника. Авторський колектив проекту складався з архітекторів та скульпторів, які прагнули передати не лише зовнішню красу, а й емоційний зміст трагедії.

Біля підніжжя пам'ятника створена Алея пам'яті — кам'яні стели з викарбуваними прізвищами загиблих та померлих ліквідаторів аварії з Ізюмщини.

Це імена людей, які, не вагаючись, стали на захист інших, рятуючи світ від наслідків катастрофи. Кожне прізвище — це окрема доля, окрема історія мужності та самопожертви.

На жаль, цей список не є завершеним. З роками він поповнюється новими іменами, адже багато ліквідаторів і сьогодні відходять у вічність через наслідки опромінення. Це ще раз нагадує нам про те, що Чорнобильська трагедія не залишилася у минулому — її наслідки тривають і досі.

Пам'ятник став центром проведення пам'ятних заходів. Щороку тут збираються мешканці міста, ліквідатори, їхні родини, учні та вчителі. Люди приносять квіти, запалюють свічки, вшановують хвилиною мовчання тих, хто врятував світ.

Проте доля пам'ятника, як і самого міста Ізюм, зазнала нових випробувань у сучасній історії України.

У 2022 році Ізюм опинився в зоні активних бойових дій та був окупований. Місто пережило важкі часи: постійні обстріли, руйнування інфраструктури, небезпеку для життя мирних жителів. Багато будівель було пошкоджено або знищено. У ці складні місяці під загрозою опинилися й пам'ятники — як символи історії та культури. Пам'ятник чорнобильцям також знаходився у небезпечній зоні. Він став мовчазним свідком нової трагедії — війни.

Особливого символізму набуває те, що пам'ятник, присвячений боротьбі з невидимим ворогом — радіацією, опинився серед реальної загрози вибухів, вогню і руйнувань. Це поєднання двох трагедій — техногенної та воєнної — ще більше підсилює його значення.

Незважаючи на всі труднощі, пам'ятник вистояв разом із містом. Він залишився як символ незламності, пам'яті та сили духу українського народу. Після звільнення Ізюма люди знову повертаються до цього місця, щоб вшанувати героїв і згадати тих, кого вже немає поруч.

Сьогодні пам'ятник чорнобильцям Ізюмщини має ще глибший зміст. Він об'єднує різні покоління і різні трагедії, нагадуючи про те, що історія не повинна забуватися. Він вчить нас цінувати життя, берегти мир і бути відповідальними за майбутнє.

Стоячи біля цього пам'ятника, кожен замислюється над тим, як швидко минає час і як важливо залишати пам'ять про тих, хто пожертвував собою заради інших. Адже саме пам'ять робить нас людьми.

І сьогодні, коли над Україною знову лунають тривоги, коли наш народ знову змушений боротися за своє життя і майбутнє, пам'ятник чорнобильцям звучить по-особливому. Він ніби говорить до нас мовою тиші:

пам'ятайте, якою ціною врятовано світ...

бережіть життя...

будьте сильними...

Минають роки, змінюються покоління, але подвиг ліквідаторів не згасає. Він живе у наших серцях, у нашій пам'яті, у кожному імені, викарбуваному на камені.

*Поки ми пам'ятаємо — вони живі.
Поки ми шануємо — їхній подвиг має значення.
Поки ми бережемо світ — їхня жертва була не даремною.
Врятований світ — найкращий пам'ятник тим, хто віддав своє життя.
Пам'ятаймо. Шануймо. Не забуваймо.*

Пам'ятник ліквідаторам аварії на Чорнобильській АЕС, місто ІЗЮМ

Алея пам'яті — кам'яні стели з викарбуваними прізвищами загиблих та померлих ліквідаторів аварії з Ізюмщини

ГОЛОС ПАМ'ЯТІ МОГО МІСТА

Герцова Таїсія, учениця 7 класу Берестинського ліцею №5

Берестинської міської ради Харківської області

Керівник: Сігаєва Марина Володимирівна, вчитель історії

Є події, які не старіють. Є герої, імена яких не стирає час. Аварія на Чорнобильській атомній електростанції 26 квітня 1986 року стала однією з найстрашніших техногенних катастроф в історії людства. Тисячі людей стали на захист світу від радіаційної загрози. Їх називають ліквідаторами — героями, які ціною власного здоров'я та життя врятували мільйони. Сьогодні наш обов'язок — пам'ятати про їхній подвиг і передавати цю пам'ять наступним поколінням.

Я живу у маленькому містечку Берестин (раніше Красноград) Харківської області, але й тут є місце, яке нагадує про подвиг ліквідаторів, а саме у центрі міста по вул.Полтавській встановлено меморіальний комплекс на честь героїчного подвигу земляків у ліквідації аварії Чорнобильської АЕС. Його було виготовлено на кошти вдячних земляків Берестинщини, споруджено власними силами чорнобильців-ліквідаторів району, при підтримці міського голови Максима Володимира Івановича та голови районної ради Птишника Володимира Олександровича. Ініціатором спорудження, а також автором проєкту є Бондаренко Володимир Федорович – ліквідатор аварії. Це не просто архітектурна споруда, а простір пам'яті, де кожна деталь має глибокий зміст. Центральним елементом композиції є чорний дзвін із хрестом на вершині. Він символізує скорботу за загиблими та водночас нагадує про подвиг тих, хто ціною власного життя і здоров'я зупинив поширення радіаційної катастрофи. На дзвоні викарбувані роки — **1986–1990**, які уособлюють період ліквідації наслідків аварії. Поруч розташована вертикальна стела з написом «Чорнобиль». Вона підкреслює масштаб трагедії, яка змінила долі мільйонів людей. Особливу увагу привертають меморіальні плити з іменами ліквідаторів. Кожне ім'я — це окрема історія мужності, самопожертви і людської гідності. Це нагадування про те, що за великими історичними подіями стоять конкретні люди.

Пам'ятник розташований серед житлових будинків, у звичайному міському просторі, що робить його особливо значущим, адже він щодня нагадує мешканцям про події Чорнобиля і про тих, хто захистив світ від ще більшої трагедії. Щороку 26 квітня тут проходять пам'ятні заходи: покладання квітів, хвилина мовчання, зустрічі з учасниками ліквідації.

Я вважаю, що цей меморіальний комплекс — це більше, ніж просто місце вшанування. Це жива пам'ять, яка говорить із кожним, хто зупиняється поруч. Він нагадує нам про ціну людської мужності, про відповідальність і про вибір, який колись зробили звичайні люди заради майбутнього інших. Ми не маємо права забути їхній подвиг. Бо пам'ять — це не лише про минуле. Це про наше сьогодення і наше майбутнє. Вшановуючи ліквідаторів, ми вчимося цінувати життя, бути відповідальними та не залишатися осторонь у складні моменти. Саме тому такі місця є надзвичайно важливими для кожного з нас. Вони формують нашу свідомість, виховують повагу і вдячність, нагадують, що справжній героїзм — це дія заради інших.

ЧОРНОБИЛЬСЬКА ВАХТА

*Грицюта Дар'я, учениця 5 класу Андріївського ліцею №1
Донецької селищної ради Ізюмського району Харківської області
Керівники: Десятник Ольга Іванівна, вчитель української мови і літератури, Городов
Владислав Олександрович, асистент вчителя*

Сорок років тому вся наша планета здригнулася від чорнобильського вибуху. На долю українського народу випало ще одне жорстке випробування. Так ведеться у цьому світі: в годину великого лиха, у час смертельної небезпеки на передній край боротьби стають найвідважніші. До першої шеренги сміливців вогонь Чорнобиля покликав пожежників, які безстрашно були в самісінькому епіцентрі вибуху. Саме завдяки пожежникам світ було врятовано від найстрашнішої на всю історію людства катастрофи. Всього у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС і гасінні пожеж у тридцяти кілометровій зоні брали участь 6217 пожежників з усіх областей України.

29 квітня 1986 року в Чорнобилі був розгорнутий зведений загін протипожежної служби. Його почергово змінювали загони з інших областей. Тривалість однієї вахти становила тридцять календарних днів. З 1988 року було запроваджено вахтовий метод несення служби з постійним керівним складом. Молодший начальницький і рядовий склад частин комплектувалися із співробітників, які прибували у відрядження з інших областей України. Загін на той час забезпечував пожежну безпеку діючих енергоблоків ЧАЕС, охороняв від вогню евакуйовані міста Прип'ять, Чорнобиль і села тридцяти кілометрової зони, гасив торфовища і лісові пожежі. Водночас пожежники виконували завдання з дезактивації території і будівель, відкачували воду на території станції.

Зведені загони відіграли надзвичайно важливу роль у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. У цей час особовий склад розташовувався в спеціально підготовлених, дезактивованих гуртожитках Чорнобиля. Для його харчування на території пожежної частини була обладнана їдальня. Для надійного радіаційного контролю і медичного обслуговування при пожежній частині був створений постійний пост дозиметричного контролю та медпункт.

Одним із учасників зведеного загону від Харківщини був мій рідний дідусь Грицюта Сергій Вікторович, який проживає в селищі Андріївці Донецької ОТГ Ізюмського району. На той час йому було 26 років.

Сергій Вікторович згадує: *«Прийшов до виконання службових обов'язків в зоні Чорнобильської АЕС водієм пожежного автомобіля в ВПЧ-16 з 20 травня по 21 червня 1988 року. Службу несли безперервно, у три зміни. Виїжджали на навчання на станцію. Нашим завданням було забезпечення протипожежного захисту об'єктів та населених пунктів тридцяти кілометрової зони. Нам не раз доводилося брати участь у ліквідації пожеж у приватному секторі, на об'єктах м. Чорнобиля, в гасінні лісових та торф'яних пожеж тощо. Запам'яталося особливе, винятково уважне ставлення людей до техніки, до пожежного депо. Автомобіль завжди був вимитий до блиску, вичищений, заправлений паливом. Не було випадку відмови техніки на навчаннях та під час гасіння пожеж. Перед нами поставили завдання забезпечити покриття розлитого трансформаторного масла швидкоотвердіючою піною і запобігти його загоряння. Звернув увагу на велику кількість машин з номерними знаками усіх регіонів країни. Ті номери було немовби візитними картками побратимів, які поспішали на чорнобильський сполох. Поспішали білоруси, вірмени, литовці, казахи, грузини... Гостре відчуття дружнього плеча додавало смаги».*

Вибух, що стався 26 квітня 1986 року, ось уже сорок років не втихає у нашій свідомості і відлунюватиме у житті прийдешніх поколінь. Причому не лише в пам'яті нащадків. Брід чорного лиха приречений перейти кожен із нас. І якщо це нам дається легшою ціною, то не забуваймо тих, хто сплатив нашу частку власним життям і здоров'ям.

Серія Ш-А ССРСР

ПОСВІДЧЕННЯ
учасника ліквідації наслідків аварії
на Чорнобильській АЕС у 1987 р.

Затверджене постановою Кабінету Міністрів України
від 25 серпня 1992 р. № 501

Пред'явник посвідчення має право на пільги і компенсації,
становлені Законом України «Про статус і соціальний захист
громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»
(у редакції від 19 грудня 1994 р., із змінами і доповненнями
від 1 липня 1992 р.), для учасників ліквідації наслідків аварії на
Чорнобильській АЕС з числа осіб, які працювали у зоні відчуження
протягом 1986 року з 1 липня по 31 грудня від 1 до 5, у 1987 році —
від 1 до 14, у 1988–1990 роках — не менше 30 календарних днів.

(Категорія 3)

Серія А № 113814

Прізвище Трицюта

Ім'я Сергій

По батькові Викторович

Власний підпис [підпис]

Дата видачі 1 " 02 1987 р.

М. П. [печатка]

Посвідчення безстрокове і діє на всій
території України

[підпис]
(установа, яка видала посвідчення)

[підпис]
(підпис керівника установи)

Указом штабу органа внутрішніх
дел, воинской части

Категория 3

Участник ликвидации последствий аварии на Чернобыльской АЭС

Справка

№ 200688

Выдана сержанту ЗС Трицюта Сергью Викторовичу
(специальное или воинское звание, фамилия, имя, отчество)

в том, что он (а) выполнял (а) служебные обязанности в
(наименование органа)

г. Чернобыль, ОВПО-3
внутренних дел, воинской части (условно)

и ему (ей) надлежит выплачивать в соответствии с постановлением ЦК КПСС, Совета Министров СССР и ВЦСПС от 29 декабря 1987 г. по месту штатной службы (работы) сверх сохраняемого денежного содержания (зарботной платы) должностной оклад и оклад по воинскому или специальному званию (должностной оклад):

— в одинарном размере за Тридцать три дней (двадцать один - меньше 28 дн.)
(пропись) (указать количество дней в каждом месяце)

— в двукратном размере за четыре дня ()
(пропись) (указать количество дней в каждом месяце)

* Справка заполняется в двух экземплярах. Второй экземпляр справки остается в делах финансовой службы органа внутренних дел, воинской части.

Всего подлежит выплата в кратном размере за Тридцать три дня.
(пропись)

Место гербовой печати

Начальник органа внутренних дел (командир воинской части)
м-р ЗС [підпис] А.М. Шилин
(подпись, фамилия)

Начальник финансовой службы
(подпись, фамилия)
ст. боиметрист ОВПО-3 Ю.М. Ношуккин
л-т ЗС [підпис]

ПОДАШЕ 29. шл. 87

Ст. 1. 5 СОГЛАСОВАНО

Буцак В. В.

ЧОРНОБИЛЬСЬКИЙ ПОДВИГ НАШИХ ЗЕМЛЯКІВ

*Калюжна Єлизавета, учениця 10 класу Комунального закладу
"Пономаренківського ліцею Роганської селищної ради
Харківського району Харківської ради"
Керівник: Юша Ольга Миколаївна, вчитель музичного мистецтва*

Чорнобильська катастрофа 26 квітня 1986 року стала планетарною трагедією, але подолали її наслідки конкретні люди — ліквідатори. Для жителів селищ Хролі, Логачівка та Пономаренки Харківської області ця подія має

особливе значення, адже серед тих, хто першим став до бою з «мирним атомом», були наші односельці. Напередодні 40-х роковин трагедії ми згадуємо тих, хто врятував світ ціною власного здоров'я та життя. У наших населених пунктах культура пам'яті про Чорнобиль втілена у пам'ятних знаках та меморіальних заходах.

У Хролівському ліцеї та клубі традиційно створюються тимчасові та постійні експозиції «Чорнобиль: біль і пам'ять». Саме тут зберігаються списки ліквідаторів-односельців, їхні фотографії та спогади родичів.

Пам'ять про них живе не лише на папері. В центрі села Пономаренки на вулиці Громадській, неподалік від місцевої адміністрації та будинку культури, знаходиться пам'ятник присвячений одночасно ліквідаторам наслідків аварії на ЧАЕС та воїнам, які виконували інтернаціональний обов'язок (зокрема в Афганістані). Таке поєднання є традиційним для багатьох населених пунктів Харківщини, де місцеві громади вирішили вшанувати односельців, які проявили мужність у техногенних та військових випробуваннях ХХ століття. Меморіал з'явився завдяки спільним зусиллям місцевої громади та активістів організації «Союз Чорнобиль України». Рішення об'єднати пам'ять про «чорнобильців» та «афганців» в одному монументі не було випадковим. Для жителів Пономаренків, Хролів та Логачівки ці події тісно переплетені долями односельців: часто одні й ті самі люди проходили через випробування війною, а згодом — через «невидимий фронт» радіаційного лиха.

Основний етап формування пам'ятного місця припав на період між 15-ю та 20-ю річницями катастрофи (2001–2006 роки), коли по всій Харківщині створювалися локальні осередки вшанування героїв-ліквідаторів.

Сучасного вигляду меморіал набув після реконструкції у 2011–2013 роках (до 25-річчя аварії на ЧАЕС). Він являє собою стелу з темного граніту, на якій викарбувані слова вдячності та пам'ятні знаки обох подій. Навколо пам'ятника облаштовано зону для проведення урочистих мітингів. Для нашої громади цей пам'ятник — не просто камінь, а живе місце зустрічі. Саме тут щороку відбуваються головні заходи:

26 квітня — у день, коли світ згадує початок катастрофи;

14 грудня — у День вшанування ліквідаторів, коли ми дякуємо тим, хто зупинив поширення «мирного атома».

Меморіал є місцем пам'яті, куди жителі Роганської територіальної громади приносять квіти, вшановуючи подвиг своїх земляків. Попри близькість до зони бойових дій під час повномасштабного вторгнення, пам'ятні знаки в цьому районі залишаються важливими орієнтирами ідентичності та незламності місцевих мешканців.

Сьогодні, коли ми наближаємося до 40-х роковин Чорнобильської трагедії (2026 рік), історія цього пам'ятника стає ще вагомішою. Він є частиною великого літопису Роганської громади, де кожне прізвище на граніті — це історія окремої родини, сусіда чи вчителя. Цей пам'ятник стає центральною точкою для освітніх проєктів та урочистих заходів. Він є символом того, що жоден подвиг не забутий.

ПАМ'ЯТЬ ПРО ЧОРНОБИЛЬ У МІСТІ БЕРЕСТИН

*Козацька рада Хрещищенської гімназії
Берестинської міської ради Харківської області
Керівник: Коваленко Олеся Олександрівна*

Місто Берестин, яке раніше мало назву Красноград, розташоване в Харківській області. Це місто з багатою історією, тихими вулицями та людьми, які бережуть пам'ять про важливі події минулого. Однією з таких подій є трагедія Чорнобильської катастрофи, що сталася 26 квітня 1986 року.

У ту ніч на Чорнобильській атомній електростанції стався вибух четвертого енергоблоку. Радіація поширилася на великі території, і світ зіткнувся з однією з найбільших техногенних катастроф в історії людства. Для ліквідації наслідків аварії були направлені сотні тисяч людей — пожежники, військові, інженери, медики та звичайні робітники. Серед них були і мешканці Красноградщини. Вони, як і тисячі інших людей, вирушили в небезпечну зону, щоб стримати поширення радіації та врятувати життя мільйонів людей.

У місті Берестин сьогодні є кілька пам'ятників, присвячених цій трагедії та людям, які брали участь у ліквідації її наслідків. Ці пам'ятні місця нагадують жителям міста про мужність і самопожертву тих, хто, не шкодуючи власного здоров'я і життя, став на боротьбу з невидимою небезпекою.

Одним із найзворушливіших пам'ятників є меморіал із написом: **«Матері, дружині, вдові — наш земний уклін і шана та подяка».**

Цей пам'ятник присвячений жінкам, які втратили своїх чоловіків і синів або довгі роки чекали їх із небезпечної зони. Він символізує біль, переживання і водночас силу тих, хто підтримував ліквідаторів та жив із постійною тривогою за їх життя.

Дивлячись на цей пам'ятник, розумієш, що Чорнобильська трагедія торкнулася не лише тих, хто безпосередньо працював у зоні аварії, а й їхніх родин. Матері проводжали своїх синів, дружини чекали чоловіків, а діти часто бачили своїх

батьків справжніми героями. Саме тому цей пам'ятник є символом вдячності та глибокої поваги до жінок, які пережили важкі випробування.

Поруч із цим меморіалом встановлено пам'ятник, на якому викарбувані імена та прізвища людей, пов'язаних із ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи. Ці імена — не просто слова на камені. За кожним із них стоїть людська доля, життя, сповнене праці, мужності та самопожертви. Багато ліквідаторів отримали великі дози радіації, що серйозно вплинуло на їх здоров'я. Деякі з них не дожили до наших днів.

Саме тому ці пам'ятники мають особливе значення для жителів Берестина. Вони є нагадуванням про те, якою великою ціною було зупинено поширення катастрофи. Кожне ім'я на меморіальній плиті — це історія людини, яка виконала свій обов'язок перед суспільством.

Щороку у квітні, у день річниці аварії на Чорнобильській АЕС, біля цих пам'ятників збираються жителі міста, школярі, представники влади та

ліквідатори. Люди приносять квіти, запалюють свічки та хвилиною мовчання вшановують пам'ять тих, хто постраждав від цієї трагедії. Такі заходи допомагають зберігати історичну пам'ять і передавати її молодому поколінню.

Особливо важливо, що учні шкіл дізнаються про ці події, слухають спогади очевидців і вивчають історію свого краю. Адже Чорнобиль — це не лише сторінка в підручнику історії. Це трагедія, яка торкнулася багатьох українських родин і залишила глибокий слід у долях людей.

Пам'ятники Чорнобиля у місті Берестин — це не просто кам'яні споруди. Це символи пам'яті, вдячності та поваги. Вони нагадують нам про мужність людей, які у найважчий момент стали на захист інших. Саме завдяки їхньому подвигу вдалося зменшити масштаби катастрофи.

Минуло вже багато років від тієї страшної події, але пам'ять про неї живе у серцях людей. І поки у містах стоять такі пам'ятники, поки люди приходять до них із квітами і словами вдячності — подвиг ліквідаторів Чорнобильської катастрофи ніколи не буде забутий.

ВСТАНОВЛЕННЯ МЕМОРІАЛЬНОЇ ПЛИТИ УЧАСНИКАМ ЛІКВІДАЦІЇ АВАРІЇ НА ЧАЕС В СЕЛІ ОЛЕКСАНДРІВКА

Кокодзій Станіслав, учень 7 класу Олександрівського ліцею імені Івана Буряка Валківської міської ради Богодухівського району Харківської області, вихованець гуртка «Історичне краєзнавство»

Керівник: Нужа Юлія Павлівна, вчитель історії Олександрівського ліцею імені Івана Буряка Валківської міської ради Богодухівського району Харківської області, керівник гуртка «Історичне краєзнавство»

26 квітня 1986 року стала чорною сторінкою в історії України та всього людства. Унаслідок вибуху на четвертому енергоблоці Чорнобильської АЕС сталася масштабна техногенна катастрофа, наслідки якої відчуваються й сьогодні. Виведена з господарського обігу частина території України під назвою «зона відчуження» – це сільськогосподарські землі, лісові масиви та водоймища. Зона відчуження – злочинна, мертва зона, яка охоплює 2712 кв. км. Радіаційне забруднення охопило значні території, тисячі людей були змушені залишити свої домівки, а сотні тисяч — брали участь у ліквідації наслідків аварії.

Проходять роки після аварії на ЧАЕС. А біль не вщухає, тривога не покидає людей, пов'язаних із скорботним часом ядерного апокаліпсиса. Чорнобильська біда надовго залишиться у нашій пам'яті. Ще довго ми будемо відчувати на собі її наслідки, ще довго чутимемо її дзвони. Вони лунатимуть за тими, кого вже немає, кого не стане завтра, хто заплатив за чиюсь помилку своїм здоров'ям, життям.

З ініціативи колишньої голови Олександрівської сільської ради Буряк Лариси Миколаївни в центрі села Олександрівка, біля пам'ятника загиблим воїнам, в 2012 році були встановлені чотири меморіальні плити, серед яких «Ліквідаторам аварії на ЧАЕС». Це плити розміром 40 x 90см. Меморіальна дошка встановлена як символ вдячності та глибокої пошани до ліквідаторів, рятувальників, медиків, військових, працівників станції — усіх, хто, не шкодуючи себе, став на боротьбу з невидимим ворогом. Їхній подвиг є прикладом мужності,

професіоналізму та самопожертви. Багато з них заплатили за це власним здоров'ям і життям. На плиті ліквідаторам аварії вигранувані слова М.Луківа з вірша «Набат Чорнобиля»

*Прилетіли пташці навесні,
Натомили у польоті крила.
Знову чути щебет і пісні,
І тривоги стримати несила.
Чи безпечні пущі і ліси,
Чи немає для життя загрози?
Слухаю пташині голоси,
А на очі напливають сльози.
Хай стане мир сильнішим у сто крат,
Хай над землею чисте небо буде.
Чорнобиль – попередження, набат,
Його уроків людство не забуде.*

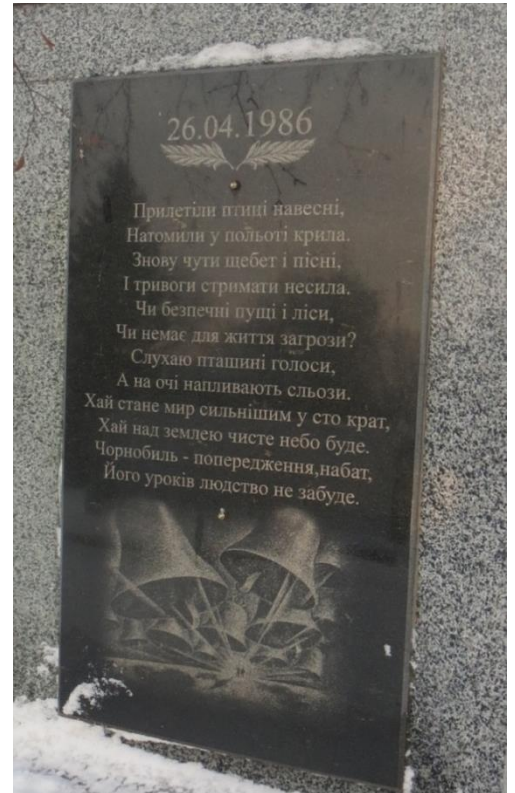
Напис нагадує, що трагедія Чорнобиля — це не лише сторінка історії, а важкий урок для всього людства. Вірш підкреслює біль утрат, тривогу за майбутнє та водночас закликає берегти мир і пам'ятати подвиг ліквідаторів. Чорнобиль став символом застереження, яке не можна забути.

Кожного року збираються ліквідатори на урочисті заходи, де звучать слова вдячності та скорботи. Присутні згадують трагічні події 1986 року, діляться спогадами про земляків-ліквідаторів, які стали справжніми героями свого часу і яких, нажаль, з кожним роком стає менше. Для нас, сучасного покоління, це не лише урок історії, а й урок відповідальності, громадянської свідомості та патріотизму. Збереження пам'яті про Чорнобильську трагедію — це зв'язок між минулим і майбутнім. Меморіальна дошка в центрі села Олександрівка це символ єдності громади, нагадуванням про цінність людського життя, про необхідність дбайливого ставлення до природи та відповідального використання технологій. Пам'ять про Чорнобиль — це не лише скорбота, а й заклик до миру, безпеки та взаємної підтримки.

Ми пам'ятаємо подвиг героїв Чорнобиля. Ми шануємо їхню жертвність. Ми збережемо цю пам'ять.

ЧОРНОБИЛЬ: ЖИВА ПАМ'ЯТЬ ПОКОЛІНЬ

*Неделчев Родіон, учень 6-В класу Берестинського ліцею №1
імені Олександра Копиленка Берестинської міської ради Харківської області
Керівник: Ващенко Людмила Миколаївна, учитель
української мови та літератури*

У центрі міста Красноград встановлено пам'ятник землякам – учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Його урочисто відкрито 26 квітня 1999 року – у день роковин трагедії. Пам'ятник став символом глибокої

шани, вдячності й пам'яті про мужність красноградців, які, ризикуючи власним життям і здоров'ям, виконували небезпечні роботи в зоні відчуження.

Меморіал розташований у центральній частині міста й є місцем проведення пам'ятних заходів, зустрічей, мітингів-реквіємів. Щороку 26 квітня тут збираються ліквідатори, їхні родини, представники влади, учні та громадськість, щоб вшанувати подвиг героїв-чорнобильців хвилиною мовчання та покладанням квітів. Це місце стало осередком збереження історичної пам'яті для всієї громади.

У 2016 році, до 30-х роковин аварії, у Краснограді відкрито оновлений меморіальний комплекс на алеї Чорнобильців по вулиці Полтавській. Композицію доповнили пам'ятні плити з викарбуваними іменами ліквідаторів – жителів району. Таким чином було увічнено конкретні імена тих, хто брав участь у ліквідації наслідків катастрофи. Меморіал має стриманий і водночас символічний вигляд, що підкреслює скорботу та велич подвигу.

Чорнобильська організація в районі створена у 1990 році. У різні роки її очолювали Володимир Пікалов, Володимир Маркелов, Іван Абакумов, а з 2010 року – Борис Молибоженко. Організація об'єднує ліквідаторів, відстоює їхні соціальні права, сприяє вирішенню медичних і побутових проблем, а також проводить просвітницьку роботу серед молоді. Її діяльність спрямована не лише на підтримку учасників ліквідації, а й на збереження пам'яті про події 1986 року.

Спогади красноградських ліквідаторів свідчать про складні та небезпечні умови роботи в зоні відчуження. Вони виконували завдання з очищення території, будівництва інженерних споруд, ліквідації наслідків вибуху. Перебування біля зруйнованого енергоблоку було суворо обмеженим через високий рівень радіації. Роботи проводилися під постійним контролем дозиметрів, із регулярною санітарною обробкою. Проте навіть за таких заходів багато учасників ліквідації згодом зазнали серйозних проблем зі здоров'ям. Особливо болючими є спогади про покинуті міста й села, спорожнілі будинки, дитячі майданчики без дітей, тишу, що панувала навколо. Для багатьох ліквідаторів ці картини назавжди закарбувалися в пам'яті. Вони усвідомлювали масштаб трагедії та відповідальність своєї місії – зупинити поширення радіаційного забруднення й убезпечити мільйони людей. Не менш складними були випробування для родин ліквідаторів. Дружини, матері й діти чекали повернення своїх рідних, хвилювалися за їхнє здоров'я, підтримували після повернення до мирного життя. Для багатьох сімей наслідки Чорнобильської катастрофи стали довічним випробуванням.

Сьогодні пам'ятник і меморіальний комплекс у Берестині є не лише архітектурними об'єктами, а й символами мужності, самопожертви та громадянської відповідальності. Вони нагадують сучасним поколінням про трагічні сторінки історії та про людей, які стали на захист життя і майбутнього. Збереження цієї пам'яті є важливою складовою виховання молоді в дусі патріотизму, поваги до героїв та усвідомлення цінності людського життя.

Пам'ятник і меморіальний комплекс ліквідаторам Чорнобильської АЕС у Берестин

земляками-ліквідаторами аварії на Чорнобильській АЕС

Пікалов Володимир Афанасійович – учасник ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС (№ Посвідчення 411343)

Риндіна Галина Миколаївна – дружина ліквідатора аварії на Чорнобильській АЕС Риндіна Дмитра Івановича

Світлина з музею ліквідаторів у Берестині

ПАМ'ЯТНИЙ ЗНАК «ЧОРНОБИЛЬСЬКА ТРАГЕДІЯ»

Половинко Анна, учениця 9 класу, вихованка гуртка ЄВРОХАБ Комунального закладу «Златопільський будинок дитячої та юнацької творчості Златопільської міської ради Харківської області»

Керівник: Чернушенко Тетяна Іванівна, керівник гуртка ЄВРОХАБ, заступник директора з навчально-методичної роботи

26 квітня 1986 року сталася одна з найстрашніших техногенних катастроф в історії людства — аварія на Чорнобильській атомній електростанції. Ця трагедія забрала життя тисяч людей, спричинила численні захворювання, завдала нищівного удару довкіллю та змінила хід історії. Її наслідки людство відчуває й сьогодні.

Проте масштаби катастрофи могли бути ще страшнішими, якби не мужність і самопожертва тих, хто став на боротьбу з невидимим ворогом — радіацією. Ліквідатори аварії, ризикуючи власним життям і здоров'ям, врятували мільйони людей. Їхній подвиг назавжди залишиться в історії як приклад героїзму, патріотизму та високого професіоналізму.

Серед тих, хто став на захист людства, були і наші земляки — жителі Первомайщини (нині місто Златопіль). Уже 30 квітня 1986 року перша група з 45 чоловіків за повістками військкомату вирушила до Чорнобиля. Загалом у ліквідації наслідків аварії брали участь понад 500 наших земляків. Крім того, було залучено понад 20 працівників правоохоронних органів, стільки ж медиків, а також численні представники трудових колективів, які працювали над будівництвом доріг, селища Зелений Мис, міста Славутич та інших стратегічно важливих об'єктів. (Інформація надана головою Первомайської спілки «Союз Чорнобиль» Василем Омеляновичем Пісковим). Глибоко усвідомлюючи значення їхнього подвигу, мешканці міста не мають права забути цих людей. З почуттям безмежної вдячності та болю в серці ми вшановуємо героїзм, самовідданість і жертвність ліквідаторів, схилиємо голови перед пам'яттю тих, хто вже відійшов у вічність.

До десятої річниці Чорнобильської катастрофи за ініціативою міського об'єднання «Союз Чорнобиль» у місті було порушено питання про встановлення пам'ятного знаку ліквідаторам. За підтримки заступника міського голови Віктора Цибаньова, а також завдяки допомозі місцевих підприємців було зібрано кошти на його спорудження.

Автором проєкту став міський архітектор Ігор Іванович Трифонов, а виконавцем — підприємство «Моноліт», яке виконало роботу у надзвичайно короткий термін — лише за один місяць.

Пам'ятний знак «Чорнобильська трагедія» було урочисто відкрито 26 квітня 1996 року. У цей день було названо ім'я кожного первомайця, який брав участь у ліквідації наслідків аварії. На відкритті були присутні 267 жителів міста. (Інформація надана экс-архітектором міста Златопіль Володимиром Олексійовичем Сторожевим). Пам'ятний знак розташований у сквері 3-го мікрорайону, навпроти торговельного центру. Він виконаний у вигляді асиметричної стели з чорного граніту, встановленої на світло-сірому

мармуровому постаменті.

Архітектурне рішення пам'ятника є глибоко символічним: асиметричні уламки передають силу вибуху, що розірвав мирне життя людей, а центральна прірва — цезура з чорним ядром — уособлює атом, який проривається крізь стелу, нагадуючи про нищівну енергію, що вийшла з-під контролю людини.

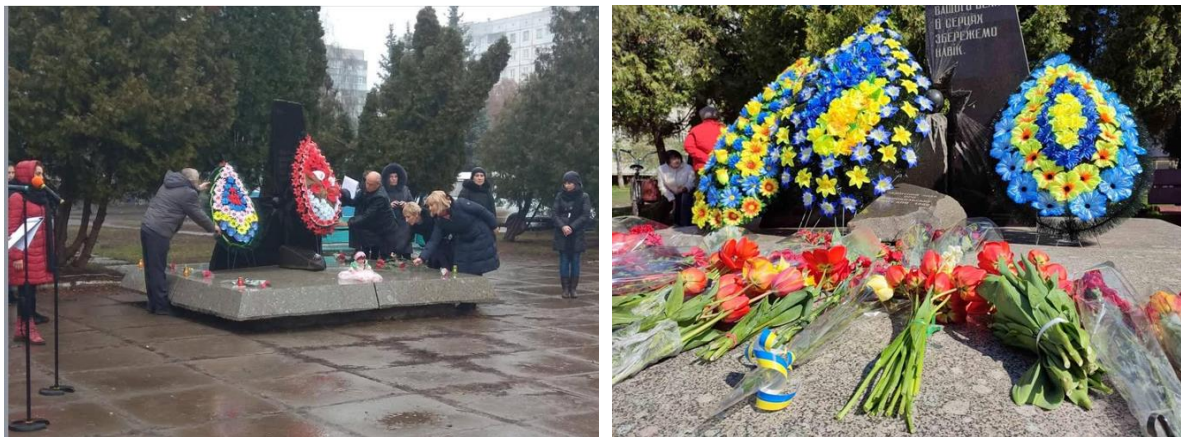
Біля підніжжя встановлено уламок із чорного полірованого граніту. На стелі викарбувані слова: «Ми подвигу вашого велич в серцях збережемо навік», а на уламку інформаційний напис: «Пам'ятний знак про Чорнобильську трагедію 1986 р.»

Пам'ятник вирізняється своєю унікальністю: поєднання рваних форм, контрастів кольору та влучно підбраного масштабу створює сильний емоційний вплив на відвідувачів. Територія навколо впорядкована: викладено плиткою, облаштовано газони, висаджено декоративні дерева.

Сьогодні вже виросло покоління, яке не було свідком тих трагічних подій. Проте щороку, у дні пам'яті Чорнобильської катастрофи, мешканці міста приходять до пам'ятного знаку, щоб вшанувати героїв, покласти квіти та ще раз усвідомити ціну їхнього подвигу.

Пам'ять про Чорнобиль — це не лише скорбота, а й урок для всього людства. Це нагадування про відповідальність, цінність життя і силу людського духу.

ЛІКВІДАТОРИ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ — ЖИТЕЛІ БЕРЕСТИНА

*Рудь Максим, учень 8-А класу Берестинського ліцею №2
Берестинської міської ради Харківської області
Керівник: Назарук Тетяна Сергіївна, вчитель географії*

Чорнобиль... Це слово знає весь світ. Воно стало символом трагедії, болю і водночас безмежної людської мужності.

26 квітня 1986 року сталася найбільша техногенна катастрофа ХХ століття — аварія на Чорнобильській атомній електростанції. Вибух четвертого реактора змінив життя мільйонів людей і назавжди вписав цю “чорну сторінку” в історію людства.

Та разом із трагедією народився і справжній подвиг. Тисячі людей стали на боротьбу з невидимим ворогом — радіацією. Їх назвали ліквідаторами. Вони їхали туди, де було смертельно небезпечно, і виконували свій обов’язок, часто не думаючи про власне життя.

Серед цих героїв були й жителі нашого міста Берестина (колишнього Краснограда).

Після вибуху реактора в атмосферу потрапила величезна кількість радіоактивних речовин. Викиди цезію забруднили майже три чверті території Європи.

Мільйони людей зазнали впливу радіації. За різними оцінками, близько 8,5 мільйона жителів України, Білорусі та Росії отримали значну дозу опромінення. До кінця літа 1986 року понад 90 тисяч людей було евакуйовано, а 81 населений пункт України назавжди зник з карти, як місця проживання людей.

Місто Прип’ять, яке ще вчора було молодим і квітучим, стало містом-примарою.

До ліквідації наслідків катастрофи були залучені сотні тисяч людей. Серед них — 480 жителів Берестинщини.

Це були звичайні люди: водії, військові, інженери, будівельники, пожежники тощо. Але обставини зробили їх героями. Вони звільняли територію від радіоактивних уламків, будували захисний саркофаг над зруйнованим

реактором, працювали у зоні надзвичайно високого радіаційного випромінювання.

Чимало з них перебувало в епіцентрі трагедії без достатнього захисту, часто не усвідомлюючи повної небезпеки. Вони сумлінно дотримувалися наказів, рятуючи життя інших людей.

На жаль, з роками багато ліквідаторів відійшли у вічність. Інші й досі борються з важкими наслідками радіаційного опромінення.

Один із ліквідаторів — Володимир Пікалов. На момент аварії йому було 30 років. Він працював водієм Берестинського автопарку.

У 1987 році його разом з іншими військовозобов'язаними направили до Прип'яті. Там він очолив інженерно-саперний підрозділ. Ліквідатори очищали територію, покриті радіоактивними залишками металу після вибуху реактора.

За його словами, випромінювання було дуже сильним. Працювати доводилося у надзвичайно небезпечних умовах, а після завершення роботи багатьох ліквідаторів просто відправляли додому без серйозного медичного обстеження.

Ще один ліквідатор — Микола Малявін, який поїхав до Прип'яті у 1988 році. Він був заступником командира взводу, старшим сержантом. За три місяці він здійснив 78 виїздів безпосередньо в зону ураження четвертого реактора, де разом з іншими ліквідаторами очищав територію від радіоактивного пилу.

Місце пам'яті у Берестині.

У нашому місті Берестин створено меморіал, присвячений усім ліквідаторам, які брали участь у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС.

Проект меморіалу розробив Володимир Бондаренко. У його будівництві брали участь місцева влада, підприємці, жителі міста та навіть школярі. Значний внесок у створення каплички та комплексу плит з іменами ліквідаторів зробив протоієрей Благовіщенського храму отець Миколай.

Щороку 26 квітня та 14 грудня біля меморіалу збираються ліквідатори, їхні родини, школярі та жителі міста. Люди приносять квіти, запалюють свічки та схиляють голови у пам'ять про тих, хто віддав своє здоров'я і життя заради майбутнього інших.

Чорнобиль — це не лише трагедія минулого. Це урок для всього людства.

Ліквідатори стали символом мужності, самопожертви та справжнього героїзму. Вони рятували не тільки Україну, а й значну частину Європи від більш страшних наслідків катастрофи.

Ми повинні пам'ятати про цих людей. Пам'ятати їхні імена, їхній подвиг, їхню жертвність.

Бо пам'ять — це наша вдячність. Вдячність тим, хто ціною власного здоров'я захистив майбутнє наступних поколінь.

Пам'ятаємо. Дякуємо. Вшановуємо.

Голова Берестинського районного осередку Всеукраїнської організації інвалідів «Союз Чорнобиль України» Володимир Пікалов

Меморіал, присвячений усім ліквідаторам, які брали участь у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС.

Ліквідатори на минулорічних заходах з нагоди річниці вибуху на Чорнобильській АЕС

ПОДВИГ, ЩО ЖИВЕ У ПАМ'ЯТІ

*Учні 8 класу Берестовеньківської філії Берестинського ліцею №4
Берестинської міської ради Харківської області*

Керівник: Меркулова Галина Анатоліївна, педагог – організатор

26 квітня 1986 року сталася одна з найстрашніших техногенних катастроф в історії людства — аварія на Чорнобильська атомна електростанція, відома як Чорнобильська катастрофа. Вона змінила долі мільйонів людей, залишивши глибокий слід у серцях українців. Та найбільший подвиг у ті трагічні дні здійснили ліквідатори — люди, які, не шкодуючи власного життя і здоров'я, стали на захист усього світу від невидимого ворога — радіації.

Серед них був і наш земляк — **Цехмістро Олексій Костянтинович**, людина

честі, мужності та великого серця.

Олексій Костянтинович народився 29 грудня 1946 року в селі Хрестище Берестинського (колишнього Красноградського) району. Його батько працював токарем, мати була домогосподаркою. У родині він був наймолодшим, мав старшу сестру та брата. У 1955 році сім'я переїхала до села Берестовенька, де й пройшли його дитячі та юнацькі роки.

У Берестовеньці він закінчив середню школу, після чого здобув професію механіка-водія. Працював у місті Полтава в сейсморозвідувальній партії №31. На роботі його знали як відповідального, сумлінного та порядного працівника. У житті він був турботливим чоловіком і люблячим батьком — разом із дружиною виховував доньку та сина.

Односельці згадують Олексія Костянтиновича як ввічливу, чесну, справедливу людину. Він був мужнім, сміливим і рішучим. У вільний час любив природу — був вправним мисливцем і рибалкою.

У 1987 році Олексія Костянтиновича було направлено до зони відчуження, пов'язаної з аварією на Чорнобильській АЕС. Як водій за фахом, він виконував надзвичайно важливу і небезпечну роботу: здійснював перевезення різних вантажів, а також неодноразово виїжджав безпосередньо до реактора. У складних і небезпечних умовах він провів шість місяців, щодня ризикуючи власним життям.

Перебування в зоні відчуження не минуло безслідно — здоров'я було підірване майже на 80%. Внаслідок цього йому було встановлено II групу інвалідності. Після повернення додому через стан здоров'я він уже не зміг працювати, проте залишався сильним духом і гідною людиною.

20 лютого 2005 року Олексія Костянтиновича не стало. Але пам'ять про нього живе у серцях рідних, односельців та всіх, хто знав його особисто.

У 2011 році, за ініціативою громади села, районної державної адміністрації та Союзу чорнобильців, на будинку, де проживав Олексій Костянтинович і де нині мешкає його родина, було встановлено меморіальну дошку. Її урочисте відкриття стало важливою подією для всього села. На заході були присутні представники районної державної адміністрації, сільський голова, ліквідатори аварії на ЧАЕС, жителі громади.

Ця меморіальна дошка — не просто знак. Це символ пам'яті, вдячності та глибокої поваги до людини, яка пожертвувала своїм здоров'ям заради життя інших. Вона нагадує кожному з нас про ціну миру і безпеки, про героїзм простих людей, які стали справжніми героями.

Ми повинні пам'ятати таких людей. Їхній подвиг — це приклад мужності, самопожертви та любові до Батьківщини. Саме завдяки їм ми маємо можливість жити, навчатися, будувати майбутнє.

Пам'ятаємо — щоб не забути.

Дякуємо — за врятоване життя. Вшановуємо — з глибокою шаною і вдячністю.

ДЗВОНИ БЕРЕСТИНА: ПАМ'ЯТЬ, ЩО НЕ ЗГАСАЄ

Філіпська Олена, учениці 9 класу Берестинського ліцею №3

Берестинської міської ради Харківської області, вихованці

Берестинського центру позашкільної освіти

Керівник: Філіпська Ганна Анатоліївна

Чорнобильська катастрофа – незагоєна рана України. Кожний квадратний кілометр зони відчуження – це чиєсь життя, чиєсь здоров'я. За кожним відсотком радіаційного фону стоять людські долі – ліквідатори, що врятували світ від невидимого ворога, заплативши найвищу ціну.

Чорнобильська катастрофа не оминула жоден куточок України, і Берестинщина не стала винятком.

Багато наших земляків — пожежників, водіїв, медиків — були серед тих, хто першим зустрів атомну загрозу. Для нас, сучасників, важливо знати, де саме в нашому місті закарбовано пам'ять про цей подвиг, щоб «мирний атом» більше ніколи не став причиною трагедії.

Центральним місцем вшанування ліквідаторів у Берестині є Меморіальний комплекс на честь героїчного подвигу земляків у ліквідації аварії Чорнобильської АЕС, відкритий 26 квітня 2016 року. Проектував його Володимир Бондаренко. В будівництві Меморіалу допомагали усі: і місцева влада, й підприємці, місцеві жителі, і навіть школярі.

Меморіал розташований на невеликій площі, викладеній тротуарною плиткою. Самі пам'ятники виконані з чорного полірованого каменю, що додає місцю урочистості та стриманості. Це важлива локація для міста, де кожного року 26 квітня збираються громада та ветерани-чорнобильці. Він являє собою багатокомпонентну композицію, що поєднує глибокий символізм та вшанування імен героїв.

Центром композиції є дзвін пам'яті, на якому викарбувано дати «1986 – 1990». Він символізує тривогу та вічний поклик пам'яті. На підніжжі дзвону розміщено напис-застереження: «Люди, будьте пильні». Поряд із ним знаходиться висока чорна колона з вертикальним написом «ЧОРНОБИЛЬ». На її вершині розташовані фігури білих лелек, що здіймаються в небо. Це потужний образ життя та надії, що намагаються вирватися з трагедії.

Позаду основних елементів встановлено ряд чорних панелей. На них викарбувані імена місцевих мешканців — ліквідаторів, які пожертвували здоров'ям та життям під час приборкання «мирного атома».

Праворуч розташована окрема стела з барельєфом жінки, яка пригортає дитину. Підпис на ній — «Матері, дружині, вдові. Наш земний уклін, шана та подяка» — нагадує про ціну катастрофи для багатьох родин та скорботу тих, хто чекав ліквідаторів вдома.

Дослідження місця вшанування ліквідаторів у Берестині показало, що пам'ять про Чорнобильську трагедію є важливою частиною ідентичності нашої громади. Меморіальний комплекс — це не просто об'єкт з каменю, а постійне нагадування про ціну людської помилки та велич людського подвигу.

Я вважаю своїм обов'язком оберігати це місце та передавати знання про нього наступним поколінням.

НАПРЯМ «ПАМ'ЯТЬ, ЩО ОБ'ЄДНУЄ ПОКОЛІННЯ»

ШАНА ГЕРОЯМ ЧОРНОБИЛЯ

*Вихованці гуртка історичного краєзнавства
«Юний мандрівник» ЦПО «Вектор» м. Харків
Керівник: Шитов Ігор Леонідович*

З шаною та подякою хочемо розповісти про скульптурну композицію, присвячену героям, які захистили світ від ядерної катастрофи у 1986 році. Пам'ятник Героям Чорнобиля встановлений на Північній Салтівці у Київському районі міста Харкова на вулиці Метробудівників, 17. Автором є Сейфаддін Гурбанов – український скульптор азербайджанського походження, народний скульптор України, заслужений художник Азербайджана. За задумом автора, цей пам'ятник має за мету показати кожній окремій людині і всьому людству «шалений крик» про трагедію, що сталася, про страшні наслідки аварії та про героїзм і самопожертву ліквідаторів аварії, сум наступних поколінь...

Ідея створення цього пам'ятника виникла після розмови скульптора з одним із учасників ліквідації Чорнобильської аварії про важку, небезпечну роботу по ліквідації радіаційних матеріалів, про розпач «радянських керівників», підступне замовчування владою реальності страшної катастрофи і про безпрецедентний героїзм і мужність пожежних команд, військових, пілотів, лікарів та простих людей, яких застала ця трагедія.

Цей пам'ятник був встановлений біля 10-ї міської поліклініки міста Харкова, яка весь час надавала спеціалізовану медичну допомогу ліквідаторам Чорнобильської аварії.

Пам'ятник героям-чорнобильцям має дуже символічну й емоційну композицію. Монумент виконаний у вигляді високої піраміди (близько 7 метрів). У центрі композиції розташована фігура людини, яка ніби пронизана радіаційним випромінюванням, перебуває в русі. Створюється враження, що вона летить або виривається вперед. Ця фігура розміщена всередині порожньої сфери, що символізує небезпеку невидимої радіації, замкнений простір катастрофи та водночас планетарний масштаб трагедії.

Людина в центрі символізує узагальнений образ ліквідатора - героя, який протистоїть стихії. Пірамідальна форма додає відчуття напруження, трагізму та піднесення. Сфера є символом радіації, ізоляції та глобальної небезпеки.

Загалом пам'ятник передає ідею жертвовності, мужності та боротьби людини з невидимою загрозою після аварії на ЧАЕС. Україна і прогресивне людство пам'ятають і вшановують Героїв, хто своїм здоров'ям та життям захистив планету 40 років тому.

КНИГА СПОГАДІВ ЛІКВІДАТОРІВ АВАРІЇ НА ЧАЕС

*Забара Борислав, учень 7 класу Олександрівського ліцею імені Івана Буряка
Валківської міської ради Богодухівського району Харківської області,
вихованець гуртка «Історичне краєзнавство»*

*Керівник: Нужа Юлія Павлівна, вчитель історії Олександрівського ліцею імені Івана Буряка
Валківської міської ради Богодухівського району Харківської області, керівник гуртка «Історичне
краєзнавство»*

Є події, які назавжди змінюють хід історії, і є люди, чий подвиг назавжди залишається у серці народу. Аварія на Чорнобильській атомній електростанції стала трагедією світового масштабу, болем і випробуванням для України та всього людства. У ті тривожні дні тисячі мужніх людей стали на захист життя, здоров'я та майбутнього прийдешніх поколінь. Серед них — і наші земляки, жителі Олександрівської громади Валківської ОТГ.

Книга спогадів ліквідаторів аварії на Чорнобильській атомній електростанції — це особлива реліквія шкільного музею історії села Олександрівка. Вона створена як данина глибокої шани й вдячності жителям громади, які брали участь у ліквідації наслідків катастрофи на ЧАЕС. Видання присвячене мужнім людям, які виконали свій громадянський і професійний обов'язок, ризикуючи здоров'ям і життям заради безпеки інших.

Книга була заснована з ініціативи педагогів та учнів ліцею. Матеріали для неї збиралися протягом кількох років у процесі пошуково-дослідницької роботи. Учні спілкувалися з ліквідаторами, їхніми родинами, записували усні спогади, опрацьовували документи, фотографії, особисті листи та нагородні матеріали. Таким чином, Книга спогадів стала результатом спільної праці кількох поколінь школярів, які з великою відповідальністю поставилися до збереження історичної правди.

Структурно Книга містить біографічні довідки про жителів Олександрівської громади, які були учасниками ліквідації наслідків аварії. У ній подано відомості про роки народження, місце проживання, військові чи цивільні підрозділи, у складі яких вони працювали в зоні відчуження, період перебування на об'єкті, види виконаних робіт. Окремі сторінки присвячені особистим спогадам ліквідаторів — розповідям про перші дні після аварії, складні умови праці, моральні випробування, почуття відповідальності та підтримку товаришів.

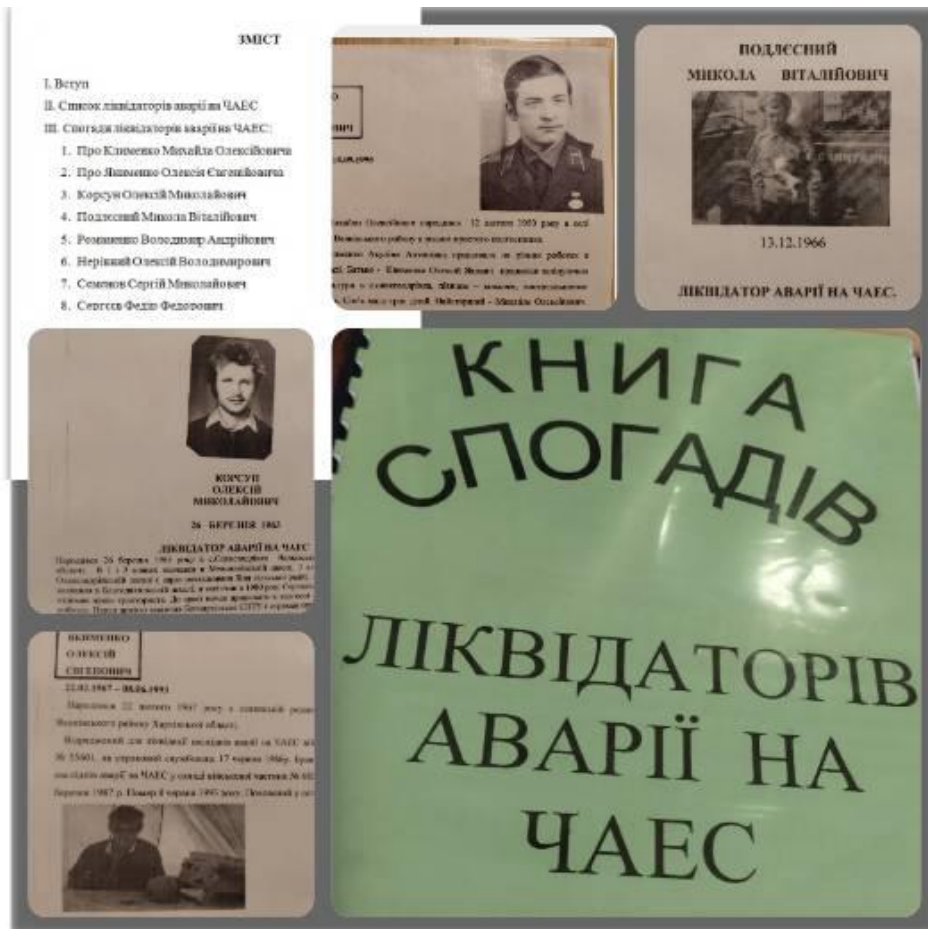
Особливу цінність Книзі надають фотографії: портрети ліквідаторів, світлини з родинних архівів, копії документів та нагород. Кожна сторінка оформлена з повагою й турботою, адже це не просто інформація — це долі реальних людей, які стали частиною історії держави та рідного краю. У текстах відчувається жива людська пам'ять. Ліквідатори згадують тривожну атмосферу перших днів після вибуху, невідомість і небезпеку, усвідомлення масштабів катастрофи. Водночас вони говорять про почуття обов'язку, про взаємодопомогу, про віру в те, що їхня праця необхідна для захисту мільйонів людей. Ознайомлення з її матеріалами відбувається під час музейних уроків, виховних годин, заходів до річниці Чорнобильської трагедії. Для багатьох дітей ці сторінки стають першим глибоким знайомством із подіями 1986 року та з історіями людей, яких вони знають особисто — як сусідів, родичів, односельців.

Значення Книги спогадів виходить за межі шкільного музею. Вона є складовою історичної пам'яті всієї Олександрівської громади. Через конкретні людські історії загальнонаціональна трагедія набуває особистісного виміру. Події Чорнобиля перестають бути лише сторінкою підручника — вони стають частиною родинної та місцевої історії.

Книга спогадів ліквідаторів ЧАЕС — це символ вдячності, пошани й духовної єдності громади. Вона нагадує, що трагедія Чорнобиля стала суворим уроком для всього людства, а подвиг ліквідаторів — прикладом мужності, самопожертви та відповідальності. Збереження цих спогадів у стінах шкільного музею історії села Олександрівка є важливим внеском у формування історичної свідомості молодого покоління та утвердження цінностей миру, безпеки й людяності.

Ми схиляємо голови перед подвигом ліквідаторів, перед їхньою відвагою та витримкою. Їхній внесок у подолання наслідків катастрофи — це не лише сторінка історії, а моральний урок відповідальності, єдності та любові до Батьківщини.

Нехай ця Книга пам'яті стане духовним оберегом для нашої громади, нагадуванням про ціну людського життя, про необхідність миру та безпеки. Нехай вона об'єднує покоління у спільному прагненні зберігати правду, шанувати героїв і будувати майбутнє, у якому подібні трагедії ніколи не повторяться.

СТЕНД «ТРАГЕДІЯ ХХ СТОЛІТТЯ»

Курисько Анастасія, учениця 8 класу Олександрівського ліцею імені Івана Буряка Валківської міської ради Богодухівського району Харківської області, вихованка гуртка «Історичне краєзнавство»
Керівник: Нужа Юлія Павлівна, вчитель історії Олександрівського ліцею імені Івана Буряка Валківської міської ради Богодухівського району Харківської області, керівник гуртка «Історичне краєзнавство»

Серед експозицій шкільного музею історії села Олександрівка особливе місце займає стенд під назвою «Трагедія ХХ століття». Він присвячений одній із наймасштабніших техногенних катастроф в історії людства — аварії на Чорнобильській атомній електростанції, що сталася 26 квітня 1986 року. Цей стенд — не просто інформаційний матеріал про історичні події. Це жива пам'ять про наших земляків — ліквідаторів аварії на ЧАЕС, які, не вагаючись, стали на захист життя і здоров'я мільйонів людей. Через їхні спогади трагедія набуває людського виміру, стає близькою і зрозумілою сучасному поколінню.

На стенді розміщені фотографії ліквідаторів, короткі біографічні довідки, копії документів, нагород, а також уривки зі спогадів очевидців тих трагічних подій. Центральне місце займають матеріали про жителів громади:

Клименко Михайла Олексійовича, Якименко Олексія Євгенійовича, Корсуна Олексія Миколайовича, Подлесного Миколу Віталійовича, Романенка Володимира Андрійовича, Нерівного Олексія Володимировича, Семенова Сергія Миколайовича,

Сергєєва Федора Федоровича, Жакуна Михайла Зотовича

Кожне ім'я — це окрема історія мужності, витримки та самопожертви.

Особливу цінність становлять спогади ліквідаторів, зібрані учнями ліцею під час пошуково-дослідницької роботи. У цих розповідях звучить правда про перші дні після аварії, про невідомість і тривогу, про складні умови роботи в зоні відчуження.

Ліквідатори згадують:

- раптовість мобілізації;
- відсутність повної інформації про рівень небезпеки;
- виснажливу працю поблизу зруйнованого реактора;
- почуття відповідальності перед країною та своїми родинами;
- підтримку товаришів у складних умовах.

У їхніх словах — не пафос, а щира правда про те, як звичайні люди виконували надзвичайно небезпечну роботу.

Зловісна смертоносна заграда над четвертим енергоблоком ЧАЕС запам'яталася й Сергію Миколайовичу Семенову, який у складі своєї військової частини також брав участь у ліквідації наслідків аварії в перші дні катастрофи. І ще на все життя запам'яталася солдату строкової служби нескінченна спрага, коли постійно хотілося пити - фляги спустошувалися миттєво - та ще те, як вони, тількино потрапляючи до кузова автомобіля, негайно засинали.

Також знаходячись на строковій службі, на початку травня 1986 року Микола Віталійович Підлісний приступив до виконання обов'язків у Чорнобильській зоні. Він був шофером окремого штабу охорони й двічі на день, рано вранці та ввечері, йому доводилося мчати до Прип'яті та доставляти в штаб оперативні дані з четвертого енергоблоку до села Оране, де на той час розміщувався штаб. Ніколи не забуде Микола той день, коли вперше під'їхав до Чорнобильської АЕС. Його, як і багатьох ліквідаторів, уразила безлюдність міста. Як не дивно, але світлофори працювали, й на одному перехресті, коли засвітилося червоне світло, він за професійною звичкою загальмував автомобіль. Сидівший поруч офіцер торкнувся коліна Миколи й промовив: - їдь, не бійся, тут же нікого немає.

Невблаганна смерть забрала до себе й веселого, талановитого музиканта, художнього керівника Серпневого сільського будинку культури Михайла Олексійовича Клименка. Він у зоні аварії Чорнобильської атомної станції у вільні від виснажливої, тяжкої праці години не розлучався з баяном.

У 23 роки лишилася вдовою з маленьким сином Євгеном Світлана Миколаївна Якименко. Не встигла ця молода жінка та дружина нарадуватися своїм веселим, завжди привітним коханим чоловіком Олексієм Євгеновичем, який був душею будь-якої компанії, як його, ліквідатора на ЧАЕС, не стало.

Стенд «Трагедія ХХ століття» виконує важливу виховну місію. Він формує у школярів:

- повагу до подвигу ліквідаторів;
- усвідомлення цінності людського життя;
- відповідальність за екологічну безпеку;
- почуття патріотизму та громадянської свідомості.

Під час екскурсій до музею учні мають можливість не лише ознайомитися з фактами, а й відчути емоційний зв'язок із подіями минулого. Через конкретні долі

земляків історія перестає бути абстрактною — вона стає особистою.

Стенд використовується під час проведення уроків пам'яті, годин спілкування, тематичних заходів до річниці Чорнобильської трагедії. Біля нього звучать слова вдячності, хвилини мовчання, учнівські дослідницькі роботи.

Для Олександрівської громади цей стенд є символом вдячності та шани. Він об'єднує покоління у спільному прагненні зберегти історичну правду. Це місце, де пам'ять стає живою, де імена наших земляків залишаються вписаними в історію рідного краю. Чорнобиль — це біль, але водночас і приклад людської мужності. Подвиг ліквідаторів назавжди залишиться моральним орієнтиром для молоді.

Стенд «Трагедія ХХ століття» — це не просто частина музейної експозиції. Це духовний простір пам'яті. Тут збережено імена, обличчя та спогади тих, хто ціною власного здоров'я захистив майбутнє.

Завдяки зусиллям учнів і педагогів пам'ять про ліквідаторів аварії на ЧАЕС живе й передається наступним поколінням. І доки у стінах шкільного музею звучать їхні імена, доти їхній подвиг не буде забутий.

Світлини стенду «Трагедія ХХ століття»

ОЛЕКСАНДРІВСЬКИЙ ДЗВІН ПАМ'ЯТІ

Кропивка Міла, учениця 8 класу Олександрівського ліцею імені Івана Буряка Валківської міської ради Богодухівського району Харківської області, вихованеця гуртка «Історичне краєзнавство»

Керівник: Нержа Юлія Павлівна, вчитель історії Олександрівського ліцею імені Івана Буряка Валківської міської ради Богодухівського району Харківської області, керівник гуртка «Історичне краєзнавство»

Квітень 1986 року назавжди закарбувався в генетичній пам'яті українського народу як межа між «до» та «після». Наближаючися до трагічних і водночас героїчних 40-х роковин Чорнобильської катастрофи, ми усвідомлюємо: час не лікує пам'ять, він лише перевіряє її на міцність. Сьогодні, коли Україна знову виборює своє право на існування, подвиг ліквідаторів ЧАЕС постає у новому світлі. Це був перший фронт у боротьбі з невидимим, але смертоносним ворогом — розлюченим атомом. Серед тих, хто першим став на заваді катастрофі планетарного масштабу,

були й наші земляки, мешканці села Олександрівка. Вони не вважали себе героями — вони просто виконували наказ, захищаючи свої сім'ї, свою землю та наше спільне майбутнє.

Діяльність нашого шкільного музею спрямована на те, щоб перетворити суху статистику техногенної аварії на живі образи та особисті історії. Ми переконані, що патріотизм починається з поваги до сусіда-ліквідатора, з доглянутої меморіальної дошки в центрі села, з вивчення родинних архівів.

У стінах нашого ліцею традиційними стали музейні уроки. Ми не просто розглядаємо експонати — ми «проживаємо» події 1986-го, використовуючи архівні фото та особисті речі ліквідаторів. Такі уроки допомагають зрозуміти, що героями стають звичайні люди, які просто чесно виконували свій обов'язок. Найціннішим скарбом нашої дослідницької роботи стала «Книга спогадів ліквідаторів аварії ЧАЕС», створена учнями ліцею.

Ця книга — це наш спільний літопис, де кожна сторінка пахне полином і людською стійкістю. До 40-ї річниці катастрофи ми підготували особливий альбом. У ньому поєднано минуле і сучасне: чорно-білі фото молодих ліквідаторів-олександрівців поруч із їхніми сучасними портретами в колі онуків. Альбом став візуальним підтвердженням того, що життя перемогло смерть, а пам'ять — забуття. В ліцеї відбуваються зустрічі з ліквідаторами, які сьогодні живуть поруч із нами. Для них важливо знати, що їхній подвиг не забутий, а для нас — почути правду з перших вуст.

Підбиваючи підсумок нашої багаторічної праці, ми розуміємо: пам'ять — це не статичний експонат у шкільному музеї. Головним результатом нашої діяльності є не лише зібрані факти чи оцифровані фотографії, а той невидимий емоційний зв'язок, що виник між юними ліцеїстами та ветеранами-ліквідаторами. Ми усвідомлюємо, що з кожним роком живих свідків стає менше, тому наша місія стає ще відповідальнішою. Олександрівський ліцей імені Івана Буряка бере на себе зобов'язання бути голосом тих, хто вже не може розповісти про себе сам. Наша Книга спогадів залишатиметься відкритою, а альбом продовжуватиме поповнюватися новими обличчями.

Ми дивимося у майбутнє з надією. 40 років Чорнобиля вчать нас бути пильними, відповідальними за свої дії та солідарними у біді. Пам'ять про загиблих героїв і турбота про живих ліквідаторів — це наш духовний оберіг. Ми обіцяємо: дзвін Чорнобиля в Олександрівці ніколи не замовкне, бо він б'ється у наших серцях, нагадуючи про те, що найбільша цінність у світі — це життя, мир і чиста земля під ногами.

Олександрівський дзвін пам'яті

В Олександрівці тиша особлива,
Тут кожен крок відлунює в серцях.
Чорнобильська біда, немов та злива,
Лишила слід на долях і роках.
Ми пишемо рядки у Книгу болю,
Гортаємо альбом, де лицарі живі.
Ви виборили нам і чисту волю,
І роси світлі в ранішній траві.

Хай пам'ять в ліцеї живе невпинно,
Від дошки мармурової — в політ.
Ми обіцяєм: кожна тут дитина
Ваш подвиг пронесе крізь сотні літ.

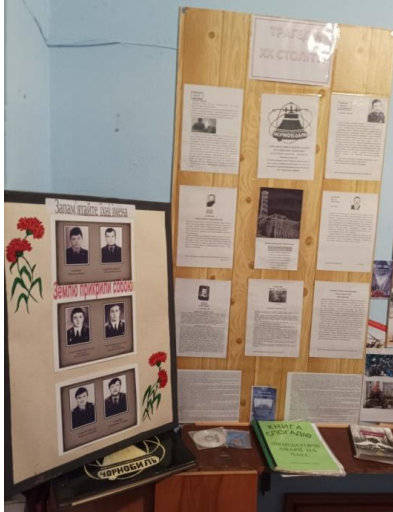

Рис. 1. Стенд в шкільному музеї «Трагедія ХХ століття»

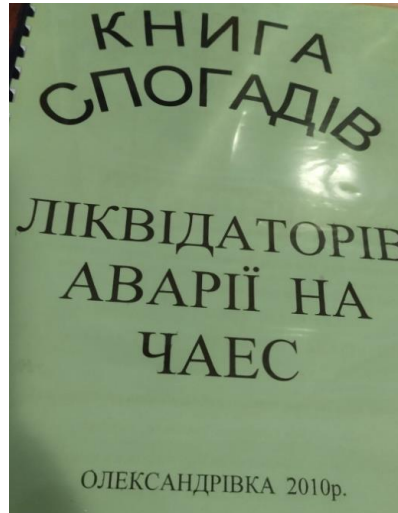

Рис.2. Книга спогадів ліквідаторів аварії на ЧАЕС

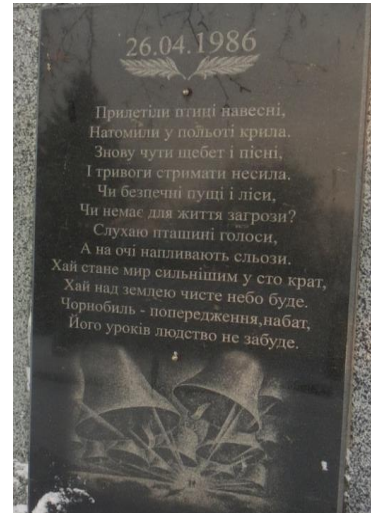

Рис. 3. Меморіальна плита в с. Олександрівка, присвячена аварії на ЧАЕС

ПАМ'ЯТЬ ПРО ЧОРНОБИЛЬСЬКУ ТРАГЕДІЮ ЗЛАТОПІЛЬЧАН

Мамон Валерій, вихованець гуртка «Захисник Батьківщини»

Комунального закладу «Златопільський будинок дитячої та юнацької творчості

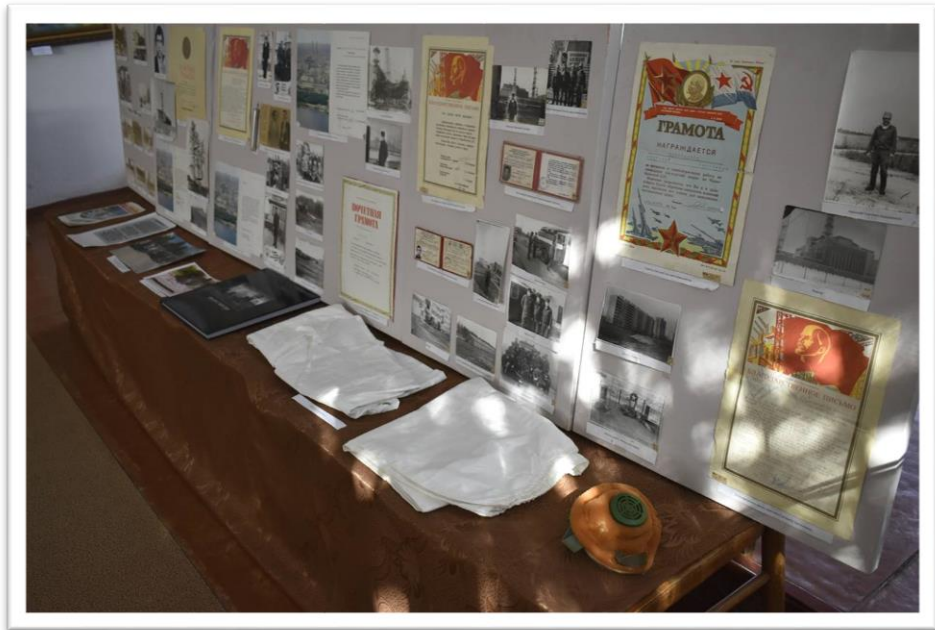
Златопільської міської ради Харківської області»

Керівник: Крашеніннікова Оксана Омелянівна, керівник гуртка

До Міжнародного дня пам'яті про Чорнобильську катастрофу.

В Златопільському краєзнавчому музеї щорічно проводиться програма «Чорнобильська трагедія» до роковин аварії на Чорнобильській АЕС, однієї з найбільших техногенних катастроф 20 сторіччя. Історію міста атомників Прип'яті, аварії на ЧАЕС та її наслідків, була показана у програмі-презентації «Вогні Прип'яті або Тіні Чорнобиля». Вона виконана по картинах молодого та талановитого художника з Киргизії, учасника міжнародних виставок та проєктів Романа Гуманюка. Сьогодні Прип'яті та ЧАЕС було висвітлено на світлинах фотографа Філіпа Гроссмана. З програми-презентації «Земляки-ліквідатори» діти дізнавалися про подвиг, який здійснили наші земляки у числі 600 тисяч тих хто ліквідував наслідки цієї страшної аварії. На пересувній виставці «Біль Чорнобиля» з фондів музею, діти бачили унікальні архівні світлини 1986 року з ЧАЕС, документи, нагороди та особисті речі, наших земляків-ліквідаторів (фото 1,2).

В кінці квітня кожного року діти вшановують пам'ять ліквідаторів аварії на ЧАЕС (фото 3)

СПАДКОЄМЦІ МУЖНОСТІ: ЧОРНОБИЛЬСЬКИЙ ПОДВИГ ЗЕМЛЯКІВ У МУЗЕЙНОМУ ВИМІРІ

Учні 5 класу, члени ради музею КЗ «Новомажарівський ліцей»

Зачепилівської селищної ради Берестинського району Харківської області

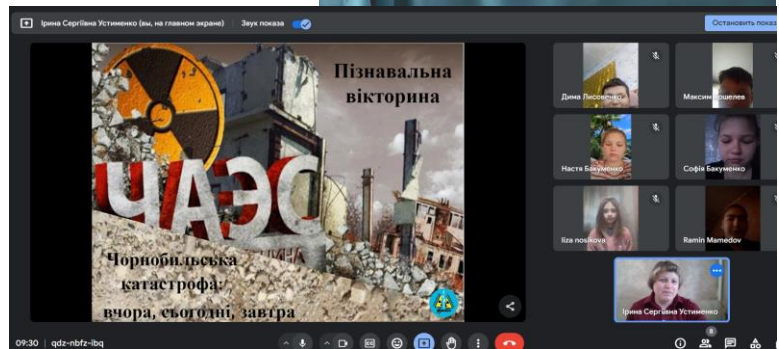
Керівник: Устименко Ірина Сергіївна, керівник музею, вчитель історії та географії КЗ «Новомажарівський ліцей» Зачепилівської селищної ради Берестинського району Харківської області

Чорнобильська катастрофа — це не лише сторінка в підручнику історії, це шрам на серці нації, який не загоюється вже чотири десятиліття. Для учнів нашого ліцею ця трагедія має конкретні імена та обличчя. У стінах історико-краєзнавчого музею КЗ «Новомажарівський ліцей», який працює вже понад 40 років, тема Чорнобиля посідає особливе місце в розділі «Історія села». Наша робота — це спроба поєднати минуле ліквідаторів із майбутнім сьогоднішніх школярів.

Експозиція як місток між поколіннями

Експозиція нашого музею, присвячена Чорнобильським подіям, побудована на засадах локальної історії. Ми переконані: велика трагедія найкраще зрозуміла через долі людей, які жили на тих вулицях, де зараз ходимо ми.

же

1. Куточок пам'яті та експонати У розділі музею «Історія села» зібрані матеріали, що розповідають про подвиг земляків-ліквідаторів. Серед експонатів — світлини наших односельців, які одними з перших стали на заводі «мирному атому». Кожна фотографія в експозиції — це свідчення жертвності. Окрім фотоматеріалів, у музеї зберігаються документальні свідчення: спогади, газетні вирізки тих років та грамоти, якими були відзначені наші герої.

2. Музейна педагогіка та виховання Пам'ять у нашому музеї — це не лише статичні вітрини. Керівник музею Ірина Сергіївна Устименко спільно з радою музею проводить активну просвітницьку роботу. Традиційними стали:

- **Уроки пам'яті та години спілкування**, де учні знайомляться з хронікою подій 1986 року.

- **Зустрічі з ліквідаторами та їхніми родинами** (якщо це дозволяє безпекова ситуація), що дає можливість молоді почути «живу історію».

- **Виставки творчих робіт**, де діти через малюнки та есе висловлюють свою вдячність за врятований світ.

3. Роль ради музею Рада музею, яка складається з активних учнів, займається

пошуковою діяльністю. Ми збираємо інформацію про те, як склалися долі ліквідаторів нашого краю в наступні роки, як катастрофа вплинула на їхнє здоров'я та життя їхніх сімей. Це і є живий зв'язок поколінь — коли сучасний підліток тримає в руках документ 40-річної давнини і розуміє його ціну. В результаті пошукової роботи матеріали неодноразово подавалися для друку тематичних збірок на рівні області.

Назва нашого напрямку — «Пам'ять, що об'єднує покоління» — є девізом роботи нашого музею. Чорнобиль навчив нас, що ціна недбалості — життя, а ціна порятунку — героїзм. Доглядаючи за експозиціями, проводячи екскурсії та досліджуючи нові факти про наших земляків-героїв, ми гарантуємо, що через 40, 50 чи 100 років їхній подвиг не буде забутий. Це наш обов'язок як спадкоємців їхньої мужності.

МУЗЕЙ ПАМ'ЯТІ ЧОРНОБИЛЯ: ЖИВА ІСТОРІЯ ПОДВИГУ

*Учні 7-В класу Балаклійського ліцею №2 Балаклійської міської ради
Харківської області*

*Керівник: Гончарова Наталія Валеріївна, класний керівник 7-В класу,
вчитель англійської мови*

*«Ми не маємо права забути,
бо забуття - це зрада пам'яті» - Василь Стус*

Чорнобильська трагедія назавжди залишила глибокий слід в історії України та в серцях мільйонів людей. Вона стала символом мужності, патріотизму, самопожертви й відповідальності людини перед майбутніми поколіннями.

Ми, учні 7-В класу Балаклійського ліцею № 2 Балаклійської міської ради Харківської області, вирішили дослідити історію музею пам'яті, присвяченого подвигу ліквідаторів аварії на Чорнобильській атомній електростанції, та написати про нього розповідь. Наприкінці березня наш клас разом із класним керівником Наталією Гончаровою відвідав музей Чорнобиля. Ми вирушили туди, щоб більше дізнатися про події тієї страшної трагедії. Ця екскурсія була організована не випадково, адже цього року минає 40 років від дня аварії на ЧАЕС. Ми прагнули глибше пізнати ті події та вшанувати пам'ять героїв-ліквідаторів. Отже, метою нашого дослідження є вивчення історії створення музею пам'яті та усвідомлення його важливої ролі у збереженні пам'яті про подвиг ліквідаторів.

Досліджуючи історію музею, ми з'ясували, що його створила Балаклійська організація «Спілка Чорнобиль України» в місті Балаклія. Рішення про відкриття музею було прийнято на загальних зборах ліквідаторів аварії на ЧАЕС у лютому 2003 року. Метою створення музею є збереження історичної пам'яті про події Чорнобильської катастрофи, увічнення подвигу ліквідаторів, а також виховання у молодого покоління почуття поваги, відповідальності та патріотизму. Особливе враження на нас справила історична довідка Олександри Шеломідо про діяльність «Спілки Чорнобиль України», яка на добровільних засадах опікується музеєм.

Відвідавши музей, ми одразу відчули особливу атмосферу цього місця. Уже з перших хвилин перебування там панували тиша й зосередженість, що спонукали до роздумів. Експозиції справили на нас сильне емоційне враження: вони змушують замислитися над масштабами трагедії та героїзмом людей, які брали участь у ліквідації її наслідків. Найбільше враження на нас справили збільшені чорно-білі фотографії, надані ліквідаторами. Серед них варто відзначити матеріали Юрія Ворошилова, голови Українського історичного товариства «Чорнобиль Ноосфера», який надав фотографії ліквідації наслідків ядерної техногенної катастрофи на Чорнобильській АЕС, а також документальні фільми, що відображають реальні події тих років.

Цей музей - не просто стенди з фотографіями та інформацією. Це жива історія, яка промовляє до кожного з нас. Тут розміщені портрети ліквідаторів, багато з яких, на жаль, уже немає в живих, документи, газетні вирізки, тематичні ілюстрації, дитячі малюнки. Особливо нас вразив макет міста Прип'ять, яке нині є містом-привидом. Макет створений учнями одного з місцевих ліцеїв. Кожен елемент музею нагадує про ті страшні події, що відбулися у квітні 1986 року, і про людей, які першими прийняли на себе удар невидимого ворога - радіації.

У музеї на фотографіях ми побачили звичайних людей - пожежників, військових, медиків, інженерів, які, не вагаючись, виконували свій обов'язок. Вони не думали про безпеку, не шукали вигоди, а просто робили те, що було необхідно для порятунку інших. Їхній подвиг - це приклад справжнього героїзму, який не має терміну давності. Також ми почули розповіді ліквідаторів - учасників тих подій. Спогади одного з них, Анатолія Кулика, допомогли нам краще зрозуміти, що відчували люди в ті дні: страх, невідомість, але водночас - відповідальність і рішучість. Ці історії вчать нас співчуття, людяності та поваги до тих, хто пережив цю трагедію, змушують замислитися над тим, наскільки крихким є наше життя і як важливо берегти мир і безпеку. Цей музей спонукає нас цінувати те, що ми маємо сьогодні, і не забувати уроки минулого. Він формує в нас почуття відповідальності за майбутнє, за навколишній світ, за людей поруч.

Ми вдячні ліквідаторам за їхню мужність, силу духу та самопожертву, а також матерям і вдовам - за терпіння та любов. Завдяки їм вдалося зменшити наслідки катастрофи й врятувати мільйони життів. Їхній подвиг назавжди залишиться в історії нашого народу. Щороку ми вшановуємо пам'ять ліквідаторів: проводимо виховні заходи, години пам'яті, тематичні виставки. Ми запалюємо свічки пам'яті, читаємо вірші, висловлюємо слова вдячності. Це допомагає нам не лише краще пізнати історію, а й відчути свою причетність до її збереження.

СЦЕНАРІЙ ЕКСКУРСІЇ-РОЗПОВІДІ «ЧОРНОБІЛЬ: ПОДІЇ, ДОЛІ, ПАМ'ЯТЬ» (до 40-х роковин Чорнобильської катастрофи)

*Чехута Дмитро, учень 7 класу Комунального закладу
«Медведівський ліцей» Кегичівської селищної ради*

*Керівники: Авраменко Олена Валеріївна, педагог-організатор Комунального закладу
«Медведівський ліцей» Кегичівської селищної ради Єфанов Олександр Михайлович,
керівник гуртка з військово-патріотичного виховання «Гарт» Комунального закладу
«Медведівський ліцей» Кегичівської селищної ради*

Локація: Історико-краєзнавчий музей Комунального закладу
«Медведівський ліцей» Кегичівської селищної ради

Дійові особи: екскурсовод (учень/учениця)

Частина I. Вступ. Коли зупинився час.

Екскурсовод: Доброго дня, шановні гості. Ми зібралися біля експозиції з глибокою та символічною назвою - «Пам'ять, що об'єднує покоління».

Для багатьох із нас, молоді XXI століття, Чорнобиль здається далекою історією з підручників. Але квітень 1986-го і квітень 2026-го розділяє лише

час – не біль.

Є події, які з роками тьмяніють. Але Чорнобильська катастрофа – це рана, яка не загоюється, адже її наслідки ми відчуваємо й донині.

26 квітня 1986 року світ змінився назавжди. Звичайна весняна ніч стала однією з найтрагічніших сторінок історії людства.

Сьогодні ми не будемо говорити мовою цифр і складних термінів. Ми говоритимемо про людей – тих, хто став живим щитом між невидимою небезпекою і життям інших.

Ця експозиція – міст між минулим і сучасністю, між болем і вдячністю.

Частина II. Подвиг, що живе в обличчях. Наші рятівники.

Екскурсовод: Зверніть увагу на цей стенд. Перед вами – не просто портрети. Це обличчя наших земляків, ліквідаторів аварії на ЧАЕС: Супрун Володимир Михайлович, Калюжний Михайло Захарович, Вакульчик Федір Федорович, Ганжа Олександр Іванович, Бондаренко Микола Вікторович, Яковенко Василь Гаврилович, Юхно Анатолій Сергійович, Павленко Володимир Сергійович, Іванісенко Володимир Сергійович.

Коли надійшов наказ, вони не запитували: «Чому саме я?». Вони залишали свої родини, роботу, звичне життя і вирушили у зону відчуження.

Багато хто думав, що це лише на кілька днів. Але ці дні стали тижнями важкої і небезпечної праці – на даху реактора, у радіоактивному пилу, в умовах, де кожна хвилина могла коштувати здоров'я або життя.

Погляньте в їхні очі. У них немає показного героїзму – лише рішучість і глибоке усвідомлення обов'язку. Це звичайні люди, які в надзвичайний час проявили незвичайну мужність. Вони віддали своє здоров'я, щоб ми могли жити, навчатися, будувати майбутнє. На сьогоднішній день багатьох із них вже немає серед нас.

Але за кожним іменем оживає окрема історія.

Юхно Анатолій Сергійович

«До того страшного квітня 1986 року моє життя було простим і зрозумілим. Я працював звичайним шофером у колгоспі «Дружба» – щодня крутив кермо, возив вантажі рідними дорогами й навіть не підозрював, що незабаром доведеться змінити ці мирні маршрути на зону відчуження.

Коли сталася аварія на Чорнобильській АЕС, я не зміг залишитися осторонь. Мобілізувавшись, був зарахований до 25 Київської хімічної бригади, що працювала на ліквідації наслідків аварії. Так я опинився там, де було найнебезпечніше – біля самого четвертого реактора.

«Моя робота, як ліквідатора, полягала у дезактивації приміщень і техніки. Крок за кроком, метр за метром ми очищували те, що стало невидимим ворогом для всього живого. Це були надважкі дні. Щодня нас супроводжувало гостре усвідомлення неймовірної відповідальності та розуміння того, наскільки крихким є наш світ перед обличчям такої катастрофи. Ми просто робили свою справу, щоб життя тривало далі».

(Із спогадів Юхно А.С.)

Павленко Володимир Сергійович

До трагічних подій Чорнобиля працював трактористом у колгоспі

«Дружба». Це була чесна хліборобська справа, яку щиро любив. Здавалося, так буде завжди – мирна праця у рідному краї.

Але Чорнобильська катастрофа змінила життя кожного. Коли країні знадобилися його знання та руки – не міг відмовити. З 26 грудня 1987 року по 6 березня 1988 року він виконував роботи по ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС.

Був залучений до складу військової частини 34003. Його досвід тракториста став у пригоді – у зоні відчуження служив командиром відділення по ремонту землерийної техніки «БАТ-М». Працював на межі можливостей, у найскладніших умовах, але він знав, що ця робота – заради щасливого завтра. (Із спогадів Павленка В.С.)

Іванісенко Володимир Сергійович

«Здавалося, життя йшло у своєму ритмі, без поспіху: відслужив в армії, повернувся додому, працював у колгоспі «Дружба» трактористом, – згадує Володимир Сергійович. Чорнобиль страшною звісткою раптово увірвався в буденне спокійне життя. 1 серпня 1989 року Кегичівський військкомат направив мене на ліквідацію наслідків аварії. Зона зустріла нас пусткою та невидимою небезпекою. Там я займався дезактивацією робочої форми тих, хто щодня йшов на зміну до самого реактора. Ми робили все можливе, щоб хоч трохи зменшити той невидимий, підступний вплив радіації на людей.

Часто доводилося виїжджати й у саме місто-привид – Прип'ять. Ми проводили дезактивацію складів, приміщень підприємств та об'єктів народного господарства. Порожні вулиці міста, де ще нещодавно вирувало життя, назавжди закарбувалися в моїй пам'яті як німе нагадування про силу атома.

Додому я повернувся лише 12 лютого 1990 року. Чорнобиль навчив мене по-справжньому цінувати кожен день і кожную мить під мирним небом.

Сьогодні я на заслуженому відпочинку, але завжди радий відвідати шкільні заходи, щоб зустрітися з молоддю та розповісти про ті часи, аби подібна трагедія не повторилася в майбутньому. Життя триває, але пам'ять про ті дні завжди залишається зі мною.» (Із спогадів Іванісенко В.С.)

Частина III. Висновок. Ми – вартові пам'яті.

Екскурсивод: Чорнобиль – це не лише про минуле. Це урок відповідальності, з якого ми маємо винести основне: природа не прощає недбалості, людяність і взаємопідтримка – наша найбільша сила, пам'ять – це наш моральний обов'язок.

Ми вчимося берегти світ, дивлячись на покинуті села зони. Це нагадування про відповідальність за кожне наше рішення. Сьогодні свідків тих подій стає все менше. І саме ми маємо зберегти їхній голос. Зупиніться. Подивіться в ці обличчя. Замисліться: ми тут сьогодні тому, що хтось тоді не відступив.

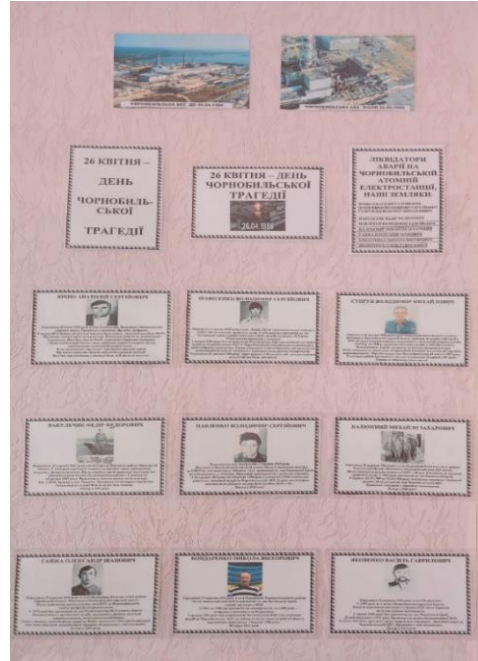
Експозиція «Пам'ять, що об'єднує покоління» – жива. Поки ми пам'ятаємо – герої живуть. Поки ми говоримо – трагедія не повториться.

Якщо у вашій родині є історія, пов'язана з Чорнобилем – поділіться нею. Нехай вона стане частиною нашої спільної пам'яті.

Дякуємо за увагу. Запрошуємо вас оглянути експонати.

Зустріч з ліквідатором Іванісенком В.С.

Експозиція музею

Експозиція музею

Іванісенко Володимир Сергійович під час відвідування музею

НАПРЯМ: «ЧОРНОБИЛЬ У ДОЛЯХ ЗЕМЛЯКІВ»

ЗІ СПОГАДІВ МЕШКАНЦЯ МЕРЕФ'ЯНСЬКОЇ ГРОМАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, УЧАСНИКА ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ АВАРІЇ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС НЕЩЕРЕТНОГО ВАДИМА МИХАЙЛОВИЧА, 1966 Р.Н.

Безродна Анна, учениця 11-А класу Комунального закладу «Мереф'янський ліцей № 1 імені І.Я. Перемота» Мереф'янської міської ради Харківської області

Керівник: Гончаренко Наталія Володимирівна, учитель української мови та літератури, директор КЗ «Мереф'янський ліцей №1»

Нещеретний Вадим Михайлович народився у місті Мерефа Харківської області, навчався у Мереф'янській школі № 2. Після закінчення школи тимчасово працював на Мереф'янському заводі «ЮТТП». У 1984 році, коли виповнилось 18 років, був призваний на військову службу. Служив у внутрішніх військах, у місті Кишинів.

У червні 1986 року їхній підрозділ було направлено на ліквідацію наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Вадим Михайлович був за спеціальністю водієм, їздив на БТРі. Підрозділу було доручено охороняти 10-кілометрову зону навколо станції. Ця зона була огорожена парканом із колючого дроту з сигналізацією. На той момент усі мешканці навколишніх сіл та хуторів були відселені із цієї зони, але сигналізація дуже часто спрацьовувала. Чергові швидко виїжджали на місце спрацювання і виявляли порушників. Зазвичай це були дикі тварини: косулі, кози, вовки та лисиці.

Одного разу паркан зламав великий олень, а іншим разом підрозділу довелося випустити пару коней, які заблукали і пошкодили огорожу. Ще зі спогадів Вадима Михайловича: «Якось у лісі зустріли дідуса з великою корзиною, в якій лежали всього два білих гриба, але вони були величезні! Ми попередили дідуса, що гриби можуть бути радіоактивні і тому такі великі. Але дідусь відповів, що такі гриби там росли ще задовго до появи АЕС в цих місцях. Йому допомогли: заміряли дозиметром рівень радіації поруч з грибами. Він виявився нормальним».

Про побут: Коли підрозділ прибув до місця призначення - це був дикий ліс, ніякої електрики, води та зручностей. Солдат і офіцерів поселили в палатках, дуже швидко і організовано привезли запаси води і їжі, це були сухі пайки. Військові були забезпечені спеціальними автомобілями, БТР, засобами зв'язку(раціями). Мобільного зв'язку тоді ще не було. Розташували військових в Яковецькому лісництві, неподалік від селища Поліське. Їм були видані так звані накопичувачі радіації, а також індивідуальні дозиметри для вимірювання рівня радіації. Зброї у них не було. Періодично на станції відбувались викиди радіоактивних речовин у повітря, вітер розносив їх у різні сторони, тому треба було слідкувати за повідомленнями.

Вже тоді ці ліси називали «рудими», бо в повітрі було багато йоду, хвоя втрачала зелений колір і набувала рудо-коричневого кольору.

Автомобілі треба було мити кожного дня, а коли метал набирив критичного рівня радіації - всю техніку відправляли на могильники всередині 10-кілометрової зони.

У військових через місяць перебування починались головні болі, кровотеча ясен. Часто до них прибували командири вищих рангів з перевітками. Після одного з візитів генерала солдатам збудували казарму, посилили харчування. У раціоні було вершкове масло, м'ясо, овочі, шоколад, гречана каша і ще різні поживні продукти.

Чергування було цілодобовим, при порушеннях огорожі солдати своїми силами відновлювали цілісність паркану та кабелів для зв'язку.

Вадим Михайлович знаходився в Чорнобильській зоні з червня по кінець листопада 1986 року. За цей час на станції активно будували саркофаг над реактором. На початку грудня його звільнили з військової служби. Перед від'їздом додому треба було залишити військову форму в частині, а також обов'язково прослухати бесіду про нерозголошення баченого і почутого. Тоді молодим людям не все було зрозуміло, мало хто знав, наскільки небезпечна радіація, несли службу, як і годилось.

Вадим Михайлович і зараз мешкає в Мерефі, відвідує збори організації чорнобильців, бере участь у заходах, спілкується з колегами-ліквідаторами. Усвідомлення важливості подій того часу і того, що вони робили, прийшло вже в більш дорослому віці, тому спогади викликають сум і гордість, усмішку і навіть скупі чоловічу сльозу.

ЧОРНОБИЛЬ У ДОЛЯХ ЛЮДЕЙ. ІСТОРІЯ ОДНІЄЇ ЛІКАРКИ

*Бігунов Матвій, учень 1 класу КЗ «Введенський ліцей» Новопокровської селищної ради
Чугуївського району Харківської області
Керівник: Бігунова Катерина Олександрівна, учитель історії*

Мене звати Матвій Бігунов. Я учень першого класу. Я ще маленький, але вже розумію, що в житті є дуже важливі речі — це добро, допомога іншим і сміливість. Саме про таку людину я хочу розповісти. Це лікарка Філіпова Неоніла Василівна. Вона дуже добра, розумна і смілива. Вона все своє життя присвятила допомозі людям. Особливо важливо те, що вона допомагала людям після Чорнобильської катастрофи.

Я знаю, що аварія на Чорнобильській атомній електростанції сталася дуже давно, ще до того, як я народився. Але про неї пам'ятають і зараз, бо це була велика біда. Тоді стався вибух, і в повітря потрапила радіація. Вона дуже небезпечна і невидима. Люди не бачили її, але вона шкодила здоров'ю.

Багато людей захворіли. У них були опіки, слабкість, різні хвороби. Особливо важко було дітям, бо їхній організм ще маленький і слабший. У цей час дуже потрібні були лікарі, які могли допомогти, підтримати і врятувати людей.

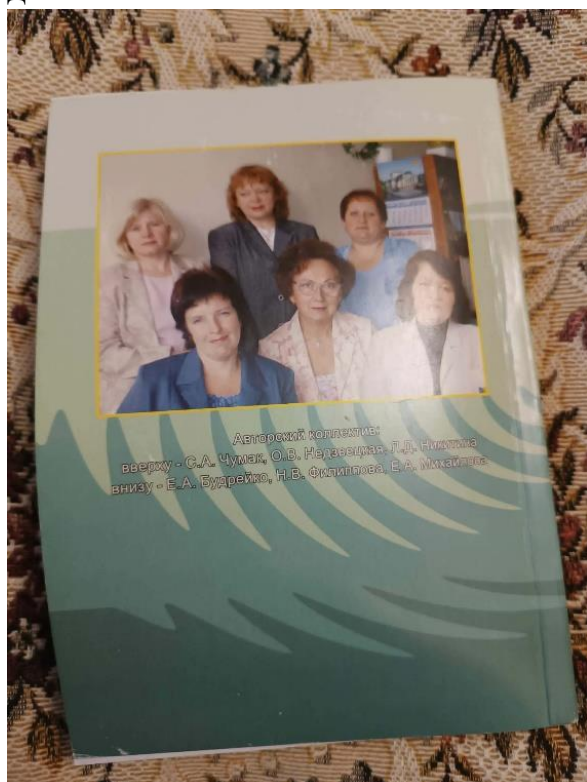
Філіпова Неоніла Василівна була саме таким лікарем. Вона не злякалася небезпеки. Вона не сказала: «Я не поїду». Навпаки — вона поїхала допомагати. Вона закінчила Харківський медичний інститут і стала лікарем-ендокринологом. Це означає, що вона лікує складні хвороби — наприклад, хвороби щитоподібної залози, цукровий діабет та інші порушення в організмі людини. Вона дуже багато вчилася, працювала і стала кандидатом медичних наук та лікарем вищої категорії. Це означає, що вона дуже досвідчений і розумний лікар.

Коли сталася Чорнобильська катастрофа, лікарів направляли від Міністерства охорони здоров'я у відрядження. Часто вони навіть не знали, куди саме їдуть і наскільки це небезпечно. Так сталося і з Філіповою Неонілою Василівною. Її направили допомагати людям, які постраждали від аварії. Лікарі жили не прямо в Чорнобилі, а в селищі неподалік. Там було трохи безпечніше. Але кожного дня їх возили до зони аварії. Вони працювали там приблизно три години, бо довше залишатися було небезпечно. За цей

короткий час потрібно було зробити дуже багато: оглянути людей, перевірити їх здоров'я, допомогти, заспокоїти, особливо дітей. Це була дуже важка робота. Лікарі втомлювалися, але не здавалися. Філіпова Неоніла Василівна теж працювала з усіх сил. Вона розуміла, що від неї залежить здоров'я і навіть життя людей. Після Чорнобиля вона не залишила свою професію. Вона продовжила лікувати людей. Вона допомагала і дорослим, і дітям. Вона стала ще більш досвідченою і мудрою. Неоніла Василівна написала понад 200 наукових робіт і кілька книг для лікарів. Це дуже важливо, бо її знання допомагають іншим лікарям лікувати людей ще краще. Також вона навчала молодих лікарів. Вона передавала їм свій досвід і знання, щоб вони теж могли допомагати людям. Це означає, що її добрі справи продовжуються навіть через інших людей.

Я знаю, що вона живе поруч із моєю бабусею. У неї є дачна ділянка, і вона часто туди приїжджає. Але навіть коли вона відпочиває, вона не забуває про людей. Якщо комусь стає погано або потрібна допомога — вона завжди допоможе. Вона ніколи не відмовляє. Моя бабуся розповідає, що ця лікарка дуже добра і уважна. Вона завжди вислухає, підкаже, порадить. Люди їй довіряють і поважають її. Мені здається, що такі люди — це справжні герої. Вони не носять костюмів супергероїв, але роблять дуже важливі справи. Вони рятують життя, допомагають, підтримують інших.

Я дуже радий, що дізнався про Філіпову Неонілу Василівну. Я пишаюся тим, що поруч із нами живуть такі люди. Я вірю, що добро завжди перемагає. І навіть маленькі діти, як я, можуть вчитися бути добрими, допомагати іншим і робити хороші вчинки кожного дня.

ВІДЛУННЯ МИНУЛОГО

Біленко Крістіна, учениця 7 класу

Слобідської гімназії, вихованка гуртка «Юні туристи-краєзнавці»

Краснокутського ЦДЮТ Краснокутської селищної ради

Богодухівського району Харківської області

Керівник: **Карелова Аліна Станіславівна**, вчитель математики, керівник гуртка «Юні туристи-краєзнавці»

В цьому році минає сорок років з того часу, але біль трагедії на Чорнобильській АЕС не стихає, хоча народилося і виросло нове покоління людей. І цей біль ще надовго залишиться в нашій пам'яті, в нашому серці і, нажаль, у нашому житті. Тисячі людей залишали міста й села Чорнобильської зони. Кидали з усім майном свої квартири та будинки, залишали худобу та домашніх тварин, відривалися від коріння, яке з'єднувало їх з рідною землею. Залишатися не можна було в жодному разі, бо смерть була повсюди: і в повітрі, і у воді, і у ґрунті, і в їжі.

Огороджена від усього світу тридцятикілометрова зона відчуження поступово заліковує свої рани. Але відлуння минулого надовго залишиться в пам'яті багатьох поколінь.

Про жахливі події на Чорнобильській АЕС я більше дізналася від свого дідуся Біленка Бориса Андрійовича, який на собі відчув біль людей. Народився дід Борис 22 лютого 1954 року в селі Костянтинівка Краснокутського району (нині Богодухівського) Харківської області. В 1961 році пішов у 1 клас, а в 1969 році після закінчення 8 класів вступив до ГПТУ №1 в Харкові за спеціальністю слюсар-сантехнік. Закінчивши навчання, в 1971 році по направленню пішов працювати на ХМЗЗ, а 9 травня 1972 року призвали на військову службу. Два місяці підготовки у Гомельській області, потім НДР. Військова частина знаходилася в Потсдамі – це та військова частина, що здійснювала охорону території під час підписання договору про капітуляцію Німеччини з 8 на 9 травня 1945 року. Під час служби в армії, мій дідусь був у багатьох містах Німеччини: Зулі, Штембергі, Дрездені, Ерфурді. Демобілізувався 24 червня 1974 року.

Через місяць поїхав на Далекий Схід, працював на рибальському флоті. Спочатку працював на березі Курильських островів, через півроку на березі Нової Зеландії, був також біля берегів Індії, Америки, на острові Кергелен, а в Сінгапурі був п'ять разів.

У жовтні 1978 року приїхав у відпустку в своє село. Саме в своєму рідному селі зустрів майбутню дружину Зою. Невдовзі одружився, тому був змушений звільнитися з попереднього місця роботи. Вже на батьківщині закінчив курси водіїв, працював на Ананіївському цукровому заводі слюсарем, згодом машиністом тепловозу.

Чорнобильська катастрофа стала найбільшою в історії ядерної енергетики, а її наслідки люди відчують і до сьогодні. Всі усвідомлювали ступінь небезпеки і тому багато людей взяло участь у ліквідації наслідків вибухів. Це були хоробрі та самовіддані люди - люди, які не дивлячись на

ступінь радіації, були готові до всього. Серед них був і мій дідусь.

З 11 липня 1988 року по 23 грудня цього ж року приймав участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС в 30-ти кілометровій зоні на посаді коменданта при в/ч 960 ОВТ і отримав дозу опромінення 2,5 (бер). Дідусь розповідав, що дуже багато було ліквідаторів з нашого села і що наслідки цієї аварії дійсно жахливі. Його часто запрошували на заходи в школу, він з боєм розповідав про ту страшну катастрофу, згадував друзів, що кинулися у полум'я стихії.

Події, що сталися майже сорок років тому, ніколи не зітруться з пам'яті ні сучасних, ні наступних поколінь. Головне в цій трагедії - її уроки. Ми маємо їх вивчати.

Життя продовжується. Нажаль, роки з жорстокістю з'їдають усе: і молодість, і красу, і здоров'я. П'ять років минуло, як не стало мого люблячого дідуся. Та я знаю, скільки б не пройшло років, вони не можуть навіть холодом застудити серце і душу

Коли 26 квітня 1986 року в Україні сталася жахлива трагедія: вибухнув атомний реактор на Чорнобильській АЕС, пожежники великими зусиллями намагалися загасити полум'я. І це їм вдалося. Але загроза розповсюдження радіації по всій території залишилася. Було прийнято рішення підключити військових для ліквідації наслідків трагедії. Також були і добровольці, які не стояли осторонь. Мій дідусь акож був

У 2009 вийшов на пенсію як учасник ліквідації аварії на ЧАЕС.

В зону АЕС був направлений військоматом 22 вересня 1988 року по 06 січня 1989 рік. Військова частина була розташована біля села Ораноє в тридцяти кілометровій зоні відчуження. Жили в палатках по 30 чоловік, працював на АРС-14-це автомобіль ЗІЛ 131, який використовувався для хімічної обробки ґрунту, обладнання, приміщень. Поливали дороги спеціальним розчином з тонких шлангів. Нажаль і досі дід Борис не знає склад розчину.

Коли читаю книги про війну, мене вражають героїзм, відвага, відданість людей, які не вагаючись віддавали своє життя за Батьківщину. Я вірю, що місце подвигам було, є і буде. Підтвердженням цього є участь наших людей у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи.

ПАМ'ЯТЬ ПРО ЧОРНОБИЛЬ: СТОРІНКА З ІСТОРІЇ МОЄЇ РОДИНИ

Важинська Тіна, учениця 11 класу комунального закладу "Слатинський ліцей"

Дергачівської міської ради

Керівник: Важинська Юлія Геннадіївна, педагог-організатор

26 квітня 1986 року сталася Чорнобильська катастрофа - одна з найбільших техногенних трагедій ХХ століття. Вибух на четвертому енергоблоці Чорнобильської атомної електростанції спричинив масштабне радіаційне забруднення територій України та сусідніх держав. Для ліквідації

наслідків аварії були мобілізовані сотні тисяч людей: військові, пожежники, медики, інженери та цивільні фахівці. Серед них і жителі нашої громади, Дергачівщини.

У межах пошуково-краєзнавчої роботи зібрано матеріали про мого дідуся, Важинського Олександра Олексійовича, одного з ліквідаторів аварії на Чорнобильській АЕС. Основою дослідження стали сімейні документи та спогади його дружини Важинської Світлани Анатоліївни і дітей - Сергія та Ольги.

Олександр Олексійович народився 24 липня 1960 року. Після аварії він був направлений до зони ліквідації наслідків катастрофи. Згідно з даними військового квитка, проходив службу у військовій частині №54979 на посаді старшого хіміка (див. фото 1).

Робота старшого хіміка вимагала високої відповідальності та була надзвичайно небезпечною. До обов'язків входило вимірювання рівня радіації, контроль стану територій та техніки, перевірка безпечності умов для інших ліквідаторів. Ліквідатори працювали в складних умовах, часто без належного захисту від іонізуючого випромінювання.

Згідно з документами, Олександр Олексійович перебував у зоні ліквідації з 1 травня по 1 червня 1986 року (див. фото 1).

Його дружина згадує: «У ніч на 29 квітня 1986 року мого чоловіка забрали. Ніхто не пояснював, куди саме його направляють. Я залишилася з нашим маленьким сином, якому щойно виповнився один рік. Це був дуже тривожний час, бо ми не знали, що відбувається і коли він повернеться».

Під час перебування у зоні ліквідації Олександр Олексійович отримав значну дозу радіаційного опромінення, що підтверджується записами у картці обліку доз опромінення (див. фото 2).

Через кілька років після повернення зі зони ліквідації у нього почалися серйозні проблеми зі здоров'ям. 12 грудня 1991 року Харківська міжвідомча експертна рада встановила, що захворювання Важинського Олександра Олексійовича пов'язане з впливом іонізуючого випромінювання під час ліквідації наслідків аварії. Було діагностовано: вегетосудинну дистонію змішаного типу з астеничним синдромом та дисциркуляторну енцефалопатію (див. фото 3).

Через ці захворювання мій дідусь потребував постійного медичного нагляду. За словами дружини, його стан часто погіршувався, і йому неодноразово доводилося тривалий час лікуватися у стаціонарі.

Син Сергій пам'ятає батька як відповідальну, працелюбну та турботливу людину, яка завжди піклувалася про родину. 29 січня 1991 року у сім'ї народилася донька Ольга. Олександр Олексійович дуже хотів мати другу дитину, однак побоювався можливих наслідків радіаційного опромінення для здоров'я майбутньої дитини. Народження Ольги стало великою радістю для всіх. Як пригадує сама Ольга: «Тато завжди приділяв мені багато уваги. Він дбав про моє виховання і підтримував у всьому. Завдяки йому моє дитинство було щасливим і сповненим теплом».

За участь у ліквідації наслідків аварії Олександр Олексійович був

нагороджений медаллю «Учасник ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС» (див. фото 4). Проте вплив радіації супроводжував його протягом усього життя. За словами рідних, він часто хворів, але завжди залишався сильною людиною, люблячим чоловіком і турботливим батьком.

17 липня 2017 року Важинський Олександр Олексійович пішов з життя.

Особисто я пам'ятаю його як добру і чуйну людину. Коли я була маленькою, дідусь приділяв мені багато часу: доглядав, гуляв зі мною та катав у дитячому візочку. У моїй пам'яті він назавжди залишиться людиною з великим серцем, яка щиро любила свою сім'ю.

Під час підготовки цього дослідження я ще більше усвідомила значення подвигу ліквідаторів Чорнобильської катастрофи. Вони, ризикуючи життям і здоров'ям, виконували свій обов'язок, аби захистити інших від наслідків аварії.

Для мене дідусь - не просто учасник ліквідації Чорнобильської катастрофи, а людина, якою я пишаюся. Його мужність, доброта і любов до родини назавжди залишаться у моїй пам'яті. Ми повинні зберігати пам'ять про таких людей і передавати їхні історії наступним поколінням, адже їхній подвиг - невід'ємна частина нашої історії.

Фото 1. Копія сторінок з військового квитка

КАРТОЧКА УЧЕТА доз радиоактивного облучения		
Дата (период) облучения	Доза (рентге- нов)	Подпись началь- ника
1	2	3
11.V.86	8	<i>[Signature]</i>
16.V.86	4	<i>[Signature]</i>
23.V.86	5	<i>[Signature]</i>
24.V.86	1	<i>[Signature]</i>
27.V.86	2	<i>[Signature]</i>
28.V.86	2,5	<i>[Signature]</i>
29.V.86	1,5	<i>[Signature]</i>
1.VI.86	1	<i>[Signature]</i>
Итого	24,52	<i>[Signature]</i>

Воинское звание РЯДОВОЙ
Ф. Вашинский
И. Александр
О. Алексеевич

Карточки солдат и сержантов подписываются командирами рот (отдельных взводов), карточки офицеров — их непосредственными начальниками.

Фото 2. Копія картки обліку доз радіаційного опромінення

 Украинский республиканский Совет профсоюзов
 Министерство здравоохранения УССР
 Министерство социального обеспечения УССР
 Государственный комитет УССР по труду и социальным вопросам

**ХАРЬКОВСКИЙ РЕГИОНАЛЬНЫЙ МЕЖВЕДОМСТВЕННЫЙ ЭКСПЕРТНЫЙ СОВЕТ
 ПО УСТАНОВЛЕНИЮ ПРИЧИННОЙ СВЯЗИ ЗАБОЛЕВАНИЯ И ИНВАЛИДНОСТИ
 С РАБОТАМИ ПО ЛИКВИДАЦИИ ПОСЛЕДСТВИЙ АВАРИИ НА
 ЧЕРНОБЫЛЬСКОЙ АЭС И ИХ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ХАРАКТЕРА**

310166, г. Харьков
24, Кавказская, 85 Тел. 40-14-90

12.12.91, № 3701

На № _____

Экспертное заключение

Харьковский межведомственный экспертный Совет на заседании № 83
от «14» декабря 1991 г. рассмотрел ходатайство тов. Вашинского Александра
(организации, директивных органов) Алексеевича
представленную документацию тов. Вашинского А.А.
по вопросу связи заболеваний (инвалидности) с работами по ликвидации последствий аварии на
Чернобыльской АЭС.

Установлен основной диагноз: ВСД смешанного типа с астеническими синдромами. Рентгенологическая энцефалограмма с микро-формно-динамическими нарушениями.

Заключение: имеющееся заболевание связано с воздействием ионизирующих и других вредных факторов при выполнении работ по ликвидации последствий аварии на Чернобыльской АЭС.

Сопутствующие заболевания: _____

Председатель Совета Вашинский В.А. Мин. [Signature]

Фото 3. Копія висновку експертної комісії

Фото 4. Медаль «Учасника ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС»

ЧОРНОБИЛЬ, ПОГЛЯД КРІЗЬ ДЕСЯТИЛІТТЯ

*Вихованці гуртка «Юні музеєзнавці» ЦТКЕУМ Валківської міської ради Харківської області, учні 9-Б класу ВАЛКІВСЬКОГО ЛІЦЕЮ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА МАСЕЛЬСЬКОГО ВАЛКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ БОГОДУХІВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
Керівник: **ГУБСЬКА Наталія Віталіївна**, вчитель трудового та естетичного виховання ВАЛКІВСЬКОГО ЛІЦЕЮ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА МАСЕЛЬСЬКОГО ВАЛКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ БОГОДУХІВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, спеціаліст вищої категорії, «Старший учитель», керівник гуртків ЦТКЕУМ Валківської міської ради Харківської області*

Чорнобиль. Неблизько від Валківщини знаходиться цей райцентр Київської області. Переважна більшість мешканців нашої громади не знала б про його існування, якби не трагедія, що трапилась на атомній електростанції далекого 26 квітня 1986 року. Ще коли засоби масової інформації мовчали, через Валки, розташовані на автодорозі Київ-Харків, вже мчали в обидва кінці нескінченні потоки автомашин. Одні подалі від Києва везли людей, інші, завантажені будівельними матеріалами, технікою, військовими підрозділами, навпаки, прямували до столиці України. Чутки поширювалися містом і врешті передали офіційне повідомлення про аварію на 4-му енергоблоці ЧАЕС. Події, які в перші дні начебто не торкнулися мешканців Валківщини, внесли свої корективи в тихоплинне життя району.

Підприємства та організації почали відряджати людей і техніку в зону Чорнобильської аварії. Серед перших Були водії з Валківського ремонтно-транспортного підприємства Семен Попільнух, Олександр Сметана та Микола Шило. Вже 3-го травня за розпорядженням Харківського

облагропрому з підприємства для вивозу худоби з Чорнобильського району Були направлені три КАМАЗи. І хоча водії не просили відправляти їх у небезпеку, вони знали та розуміли, що потрібні зараз країні. За ними, першими ластівками, через чорнобильські жорнова пройшли працівники багатьох підприємств Валківського району. Тільки в червні 1986 року до зони відчуження направлено 58 мешканців Валківщини. Це, перш за все, працівники АТП-16341, районного відділу внутрішніх справ, санепідемстанції, центральної районної лікарні, пожежної частини, управління шляхового будівництва №2 та колгоспу «Шлях Леніна» тощо.

Серед тих, хто приймав участь у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС за направленням трудових колективів. Були робітники райшляхдільниці Сергій Безбородов, Олександр Козаренко та Олександр Ткаченко, працівники колгоспу Микола Гончаренко, Микола Супрун, водії з АТП - Михайло Коваль та Микола Ілюха, медичні працівники Григорій Змієнко та Володимир Соломко, трудящі з управління шляхового будівництва Олексій Погребняк, Петро Кадигрїб, співробітники відділу внутрішніх справ Іван Курисько, Олексій Доценко, Григорій Семеняка та багато інших. Тричі в зоні ЧАЕС на ліквідації наслідків аварії працював Отар Хугаєв. Загальний час, відпрацьований ним у зоні відчуження, складає аж 3 місяці. Сергій Шаповал, батько 5-х дітей, у червні 1986 року поливав дезактиваційною сумішшю автошлях Чорнобиль – Прип'ять. Цей перелік можна ще довго продовжувати. Але найбільша кількість ліквідаторів мешканців Валківського району безумовно, - військові строкової служби, воїни запасу. Мешканець райцентру Микола Саленко, який на той час проходив службу в Київському військовому окрузі, вже 26 квітня 1986 року, серед кращих з кращих своєї частини, був на Чорнобильській станції. Він - перший валківчанин, що вийшов назустріч невидимому смертельно небезпечному атому. У той теплий суботній день ще не знав він, що їде на зустріч з подією планетарного масштабу, яка вплине на його подальшу долю. Він просто їхав виконувати свій обов'язок. Молодий 20-ти річний хлопець працював біля самого пекла реактора тільки два дні, але і їх вистачило, щоб за зовсім короткий час втратити здоров'я і стати інвалідом. Зловісна смертоносна заграва над 4-тим енергоблоком запам'яталася й Сергію Семенову з Олександрівки, який брав участь у ліквідації в перші ж дні катастрофи. Одним із спогадів - є нескінченна спрага, коли постійно хотілося пити, а потрапляючи до кабіни автомобіля, негайно засинали та, навіть, втрачали свідомість. Валківчанин Олександр Бровко, який теж проходив строкову службу в армії, вже на початку травня у складі окремого медично-санітарного батальйону працював у зоні відчуження. Його кадрова частина розташовувалася у 5 кілометрах від реактора, саме сюди доставляли уражених і травмованих зі станції. На строковій службі у травні 1986 року знаходився й Микола Підлісний з Олександрівки. Будучи шофером окремого штабу охорони, приступив до виконання обов'язків у Чорнобильській зоні і двічі на день його шлях пролягав до Прип'яті, бо саме він передавав у штаб оперативні дані з 4-го енергоблоку. Ніколи не забуде Микола той день, коли вперше потрапив на

Чорнобильську територію. Його, як і багатьох ліквідаторів, уразила безлюдність міста і тиша, мов на цвинтарі. Тільки десь на станції, біля реактора, чулася метушня: було безліч вертолітів, які закидали зруйнований реактор мішками з піском, свинцем та доломітовим борошном. За чотири роки 243 військовослужбовці апарату з Валківщини стали ліквідаторами. У числі перших, хто вже в травні 1986 року приборкував атомне лихо, були валківчанин Петро Пасічник, новомерчанин Володимир Овчаренков'ягівець Сергій Саміго. Уже влітку до ліквідації наслідків аварії були залучені Сергій Бобовніков з Валок, Микола Бернадський та Олексій Кухар з Ков'яг, Микола Бортник з Шарівки, Юрій Кобзар з Костева, Микола Пасічник з Мельникового, Олег Прилуцький з Гонтового Яру, Анатолій Педун зі Старого Мерчика, Федір Сергеев з Олександрівки, Володимир Романенко зі Сніжкова, Володимир Салащенко з Баранового, Ярослав Цуцман зі Старих Валок та чимало інших.

На жаль, сьогодні немає жодного ліквідатора аварії на Чорнобильській станції, у кого не було б проблем зі здоров'ям. Найдорожчою ціною далось приборкування радіації молодим людям. Ціною свого здоров'я. Так, лише у 30-ть років став інвалідом Сергій Пелишенко. Відмова ніг, рук, постійний головний біль – ось не повний перелік тих проблем, з якими зіткнулися майже всі ліквідатори. На спорудженні саркофагу на 4-тим енергоблоком працював підйомний кран. Він безперервно, цілодобово підіймав вантажі на вершину об'єкту «Укриття», хоча рівень радіації в цій зоні був такий, що людині дозволялося працювати не більше 45 хвилин. Одним з цих кранівників був Іван Майбуров з Костева. Постійний присмак металу на губах згадується й досі ще одному мешканцю цього села – Юрію Маслюку, який прибирав рудий ліс, маючи із засобів захисту лише респіратор-«пелюсток».

Скільки залишилося в Чорнобильській зоні «мертвих» міст і селищ. Саме їх мешканців приймала і Валківська земля, евакуйованих та переселенців із зони, ураженої радіацією. Тільки у 1986 році в районі надали притулок 261 громадянину. В переважній більшості це були мешканці Житомирської, Рівненської, Київської та Чернігівської областей України та Гомельської області Білорусії. Ці люди пережили жахливу величезну трагедію, але ж на диво лагідні, добрі й працьовиті. Зараз серед переселенців із Чорнобильської зони є вчителі, лікарі та ще безліч інших фахівців. І в нашому ліцеї також працювали такі люди: Валентин Ананійович Чугаєвський та його донька Наталя. Наші вчителі географії. Лихо, принесене Чорнобилем, не вщухає і, на превеликий жаль, невтомна статистика щороку реєструє все нові й нові сумні втрати, що приходять в оселі чорнобильців. Не вистачило сили відчувати себе повним інвалідом у 32 роки через значну дозу опромінення Володимиру Дроженку з Ков'яг. Тяжка хвороба не давала змоги навіть дихати. Саме це й спонукало його накласти на себе руки, добровільно піти з життя. Та засуджувати його за це ніхто не зможе. Ім'я цього молодого чоловіка перше у списку загиблих та померлих чорнобильців Валківського району. Відлік розпочався з 1988 року. Навесні 1990 року тяжкий недуг звів в

могилу Василя Козирця зі Старого Мерчика. Пішли з життя веселий, талановитий музикант, художній керівник Серпневого будинку культури Михайло Клименко, один з найкращих газоелектрозварювальників Володимир Євтушенко, У 23 роки лишилася вдовою Світлана - дружина Олексія Якименка. Немає вже з нами Олександра Бугло з Шарівки, Петра Гарагулі з Огульців, Анатолія Кобця з Черемушної, Анатолія Манжелія з Ков'яг, Миколи Котенка з Костева та багатьох інших.

Схилимо голови перед світлою пам'яттю людей, які, не шкодуючи свого життя захистили рідну Україну і всіх нас від страшної біди.

*26 квітня! Люди, не проспійть!
Атомне століття раною горить.
Кличе кожне серце стати з ним на прю,
Щоб зустріли внуки вранішню зорю.
За днями дні - мина повільно рік.
За днями дні - і другого немає.
Нехай же лихо наше проминає
І в світі не повториться повік.
Хай стане мир міцнішим у 100 крат,
Хай небо над землею чистим буде!
Чорнобиль - попередження – набат,
Його уроків людство не забуде!*

Тетяна Коломієць,
вчителька української мови та літератури

Товарищу Калугину Владимиру Васильевичу

Выполняя задание Советского правительства в необычно сложной обстановке, Вы уверенно прошли испытание на мужество и стойкость, проявили высокие морально-политические и психологические качества. Глубокое понимание личной ответственности за порученное дело помогло Вам внести достойный вклад в дело ликвидации последствий аварии на Чернобыльской атомной электростанции.

Выражаем Вам сердечную благодарность за образцовое выполнение патриотического долга перед Родиной.

(Пр. №82 от 27 ноября 1989 года.)

Командир 2-го ОБ ППСМ УВД
Киевского облисполкома
полковник милиции
[Signature] командира
по политической части
майор в/службы

[Signature] П.Д.Г

[Signature] В.М.Ряб

* 27 * ноября 1989 г.

Калугин
(Фамилия)
Владимир
(Имя)
Васильевич
(Отчество)

**НАГРАЖДАЕТСЯ
ПАМЯТНЫМ ЗНАКОМ**

**«20 ЛЕТ
ЧЕРНОБЫЛЬСКОМУ
ДВИЖЕНИЮ»**

Председатель
Харьковской городской организации
«Союз Чернобыль Украины»

[Signature]

С. Нечепоренко

Сер. ЧХ № 016

ГРАМОТА

НАГРАЖДАЕТСЯ

Подполковник СУДАРКИН ВЛАДИМИР АЛЕКСАНДРОВИЧ
 За активное участие в выполнении задач ликвидации последствий аварии на Чернобыльской АЭС и проявленные при этом мужество и стойкость.

НАЧАЛЬНИК ОПЕРАТИВНОЙ ГРУППЫ
 УНКХ МО СССР
 ГЕНЕРАЛ-МАJOR Д. КИРИЛЛОВ
 "07" июля 1986 г.

СУДАРКИН Владимир Алексеевич /5.10.1946, с. Серпине, датненської сільської ради, Валківського району, Харківської області, сільський військовий хімік, перший командир військової частини по ліквідації наслідків аварії на об'єктах з ядерною енергетикою /1979-84/, вивих /1987/.

Учасник ліквідації наслідків аварії на Чернобыльській АЕС /1986/, на командира групи – начальника станції дезактивації обмундирування екстракційна польова автомобільна станція, яку за допомогою дієв "ЮЖМашу" розгорили, освоїли і приступили до роботи. Склад визначався з розрахунку забезпечення безперервної цілодобової роботи /3 – старших офіцера, 3 – прапорщика, 21 – курсант, 9 – солдат-водіїв – СВВУХЗ/. За термін роботи станції 1,5 місяця /з червня по середину 1986/ ліквідовано близько 50 тисяч комплектів обмундирування.

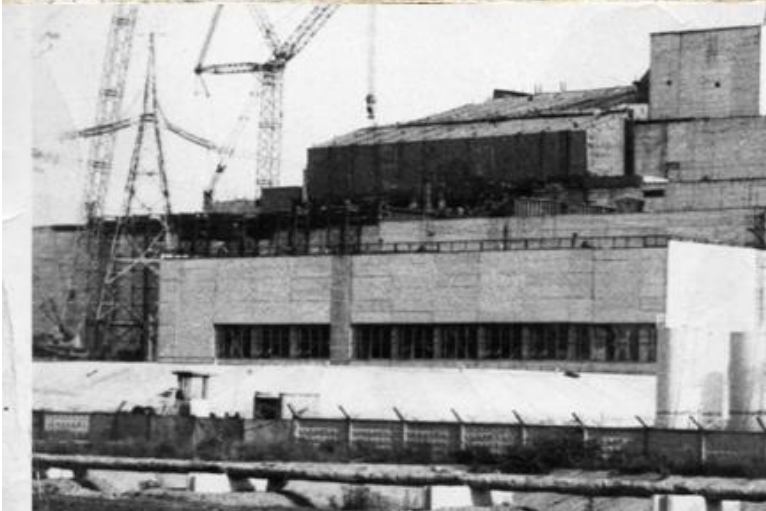
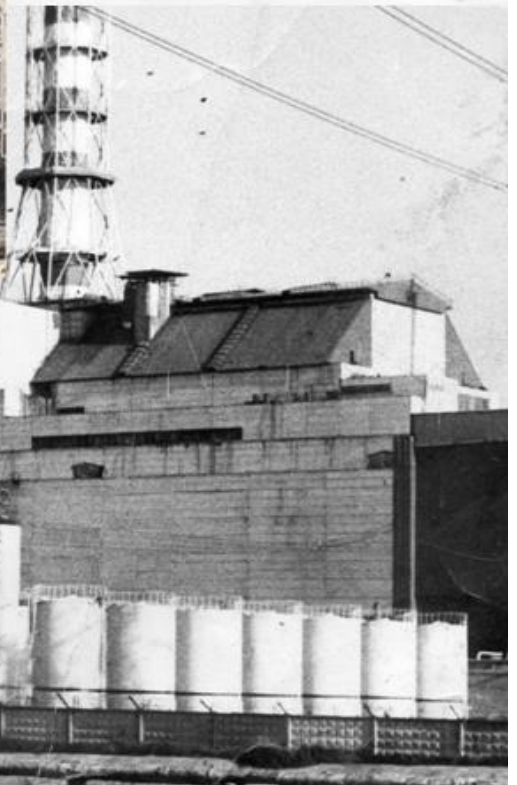
Видана подполковнику Сударкину Владимиру Александровичу в том, что в период с "07" июля по "10" июля 1986 года имело участие в ликвидации аварии на Чернобыльской АЭС и имеет право на дополнительные отпуска.

Справка видана для предъявления

НАЧАЛЬНИК ОПЕРАТИВНОЙ ГРУППЫ
 генерал-майор

Ципельов
Володимир Іванович

БОЛОТОВ В.Г. – ГЕРОЙ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

*Волокітіна Сніжана, учениця 8 – Б класу КЗ «Малинівський опорний ліцей № 1»
Малинівської селищної ради, вихованка гуртка «Історичне краєзнавство» КНЗ «Центр
позашкільної освіти» Малинівської селищної ради
Чугуївського району Харківської області
Керівник: Турчинов Євген Іванович, керівник гуртка*

Коли сталася трагедія світового масштабу, Валерій Григорович Болотов з родиною жив і працював в м. Києві. Після аварії займався евакуацією дітей Дарницького і Барвихінського районів міста. А в літку, коли треба було йти в тарифну відпустку, він добровільно поїхав в м. Прип'ять на ліквідацію наслідків Чорнобильської АЕС. В чорнобильській зоні він відпрацював 36 діб.

Що відбулося і як на це реагувати не знав ніхто. Високі чини партійної і виконавчої влади доклали багато зусиль та видумок, щоб приховати цю подію, яка по суті своєї розділила людей на «до» і «після» Чорнобиля. У місті Прип'яті 26 квітня 1986 року і в наступні дні радіоактивність на вулицях становила від 0,5 до 1 рентгенах за годину скрізь. Але всенародно було наголошено, що вона не перевищує 0,015. За нормами Всесвітньої організації охорони здоров'я допустима доза для людського організму за добу 13 мілірентгенів за годину. Отже, всі відряджені на боротьбу з аварією на АЕС, які безпосередньо допускалися в Прип'ять, стали заручниками ядерної брехні. Усього від аварії на ЧАЕС постраждало 3200000 людей, у тому числі 350000 учасників ліквідації аварії та її наслідків. 168000 потерпілих померли після аварії. Жити на території, враженій чорнобильським лихом, не можна буде ще й через 300-400 років.

В 1987 році, в день першої річниці трагедії, Болотов В.Г. разом з побратимами вирішили відзначити ходою по вулиці Києва. Їх оточила міліція, загнала в станцію метрополітена і побила палицями. Декого заарештували, йому розбили голову. Влада робили все, щоб світ не знав про страшну трагедію. Створювати суспільні організації, назви яких не було на той час в партійних структурах, було заборонено. Другу річницю трагедії харків'яни зустріли біля вічного вогню в центрі Харкова при повному оточенні міліції. Ліквідатори аварії та їх сім'ї почали хвилюватись. Їм потрібна допомога, щоб влада звернула на них увагу. Вони стали вимагати компенсацію за втрачене здоров'я. Виникла група лідерів, які організували 6 серпня 1988 року в скверу Артема – першу Чорнобильську організацію в СРСР. Ця організація була зареєстрована колективним членом Червоного Хреста, якою керувала на той час С.О. Горбунова-Рубан. Назву організація отримала «Чорнобиль», девізом якої було «Чужої біди не буває». Її лідером став Валерій Болотов. Влада країни забороняла будь які чорнобильські заходи. Але в квітні 1989 року, в річницю катастрофи, на вулиці Харкова вийшли сотні організованих людей на чолі з В.Г. Болотовим, щоб нагадати всім людям про страшну трагедію і вшанувати пам'ять загиблих. До них

приєднались мер і партійне керівництво міста.

Організація «Чорнобиль» допомагала ліквідаторам ЧАЕС вирішувати різноманітні соціальні проблеми і в першу чергу оздоровчого характеру. Будучи президентом Харківського обласного фонду допомоги інвалідам Чорнобиля, де за шість років було оздоровлено більше 5000 інвалідів ЧАЕС разом з їх сім'ями в Приельбрусьї та Криму. Валерій Григорович перший інвалід Чорнобиля, підкоривший найвищу вершину Європи - Ельбрус в складі Міжнародної екологічної експедиції «Еверест-92», на яку він заніс емблему

Спілки Чорнобиль Харківської області. А допоміг йому здійснити задуману мрію його друг – видатний альпініст, заслужений майстер спорту, заслужений тренер України, Почесний громадянин міста Харкова Сергій Ігоревич Бершов, з яким неодноразово приїздив до нашого селища Малинівка на різноманітні заходи.

В.Г. Болотов нагороджений 6 орденами і 62 медалями. В 2017 році отримав пам'ятний знак « Герой українського народу». Він є лауреатом багатьох міжнародних поетичних фестивалів, конкурсів, бардовських пісень. Більше 200 його віршів покладено на музику та стали піснями. Він видав біля 30 книг про все, що прожито, побачено, що пропущено скрізь серце і душу, через болі та втрати. Остання його збірка – в 7-ми томах. В.Г. Болотов – Почесний член Спілки письменників України, Почесний донор України.

Не стало Валерія Григоровича – неординарної людини-легенди, історичної постаті на 78 році, 30.07.2024 року(с. Борки). Поховано на Безлюдівському цвинтарі м. Харкова.

Болотов В.Г. м. Харків, 21.06.2008

Болотов В.Г., с-ще Малинівка, 14.10.2007

Бершов С.І., Турчинов Є.І., Болотов В.Г., с-ще Малинівка, 23.02.2007

ЧОРНОБИЛЬ — ЦЕ НЕ ЛИШЕ ТРАГЕДІЯ МИНУЛОГО

Воронченко Анна, вихованка гуртка історичного краєзнавства комунального закладу «Центр дитячої та юнацької творчості» Південної міської ради Харківського району Харківської області, здобувач освіти 8 класу Будянського ліцею Південної міської ради Харківського району Харківської області

Керівник: Безрукова Т.М, керівник гуртка комунального закладу «Центр дитячої та юнацької творчості» Південної міської ради Харківського району Харківської області, Почесний краєзнавець України

26 квітня 2026 року минає 40 років з дня найбільшої в історії людства техногенної катастрофи — аварії на ЧАЕС. Її наслідки стали трагедією не лише для України, а й для всієї Європи та світу: загибель людей, масове забруднення довкілля, евакуація сотень тисяч жителів, погіршення здоров'я мільйонів, соціально-економічні втрати, зруйновані долі. На передовій боротьби з радіаційним лихом стали ліквідатори — пожежники, військовослужбовці, інженери, медики, науковці, будівельники. Їхній подвиг — безпрецедентний приклад мужності та самопожертви. Чорнобиль — це не лише трагедія минулого, а й жива рана сьогодення. Наш обов'язок — пам'ятати про героїв, які врятували Україну та світ, і підтримувати їх гідно сьогодні.

Моя розповідь про мешканців селища Буди Харківського району, які часто без повного усвідомлення масштабів загрози, ціною власного життя та здоров'я зупинили поширення катастрофи.

Воронцов Володимир Станіславович народився 16.01.1959 р. у селищі Буди. Навчався в Будянській середній школі (далі СШ) № 1. У 1975 р. закінчив вісім класів. Поступив на навчання в ПТУ № 4 м. Харкова. Закінчив вечірню школу. У 1977 р. був призваний служити до лав Радянської армії. Службу проходив у Білорусії. Після армії працював водієм на машині швидкої допомоги в с. Карачівка. З 11.09.1986 р. працював у Чорнобилі. Розвозив по лікарням постраждалих під час ліквідації аварії на ЧАЕС. З 50-ти років пішов на пенсію, у зв'язку з поганим станом здоров'я. Помер.

Казило Анатолій Володимирович народився 05.05.1956 р. в с. Буди. З 1963 р. навчався в Будянській СШ №1. В 1973 р. поступив працювати на Будянський фаянсовий завод (далі БФЗ) слюсарем-ремонтником. З 1974 по 1976 рр. проходив службу у лавах Радянської армії. В 1976 р. повернувся на попереднє місце роботи. З 08.06 по 27.11.1986 р. у складі Харківського батальйону тимчасового формування на базі Київського оперативного полку був ліквідатором наслідків аварії на ЧАЕС. Метою ліквідаторів було забезпечення правопорядку, попередження випадків пограбувань, мародерства. Казило А.В. був нагороджений медаллю «Захисник Вітчизни» (14.12.1999 р.), нагрудним знаком «За отличную службу в МВД» (25.11.1986 р.), нагрудним знаком «Учасник ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС» та почесною грамотою за зразкове виконання завдання з охорони громадського порядку та безпеки в районі ЧАЕС та проявлені високоморальні, політичні і бойові якості, мужність, самопожертву і дисциплінованість. Мешкав А.

Казило по вуд. Освіти (до 2024 р. Пушкіна). Помер Анатолій Володимирович у грудні 2014 р.

Кибальник Віктор Миколайович народився 24.07.1953 р. в с. Лиховка Валковського району Харківської області. У 1970 р. закінчив Будянську СШ № 1. Працював на харківському заводі ім. Шевченко електриком. У 1972 р. був призваний до лав Радянської армії, після служби повернувся на рідний завод. Одружений, має доньку. З 19.07. по 29.07.1986 р. був учасником ліквідації аварії на ЧАЕС. По декілька годин на день працював на самому реакторі підвозячи цемент до реактора. Мав нагороди: Медаль «Учасник ліквідації наслідків аварії на Чернобыльской АЭС», подяка «Учасник ліквідації наслідків аварії на Чернобыльской АЭС». Був інвалід II групи. Помер.

Мельничук Микола Андрійович народився 22.05.1940 р. у с. Пирятин Ровенській області. З 1948 по 1955 рр. навчався у сільській школі. Після закінчення семи класів поступив на курси водіїв. Потім працював у колгоспі в рідному селі. З 1958 по 1961 рр. служив у лавах Радянської армії, у ракетних військах. Після армії повернувся додому, згодом приїхав працювати водієм у сел. Буди на Будянський цегляний завод. У 1963 р. одружився. У 1988 – 1989 р. приймав участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Потім повернувся у сел. Буди, де став працювати водієм рейсового автобуса «Буди – Комарівка». 22.09.2007 р. Микола Андрійович помер.

Олійник Володимир Миколайович народився 13.10.1960 р. в селищі Буди. Навчався в Будянській СШ № 1, після закінчення 8 класу в 1975 р. поступив на роботу до БФЗ, навчався в вечірній школі, отримав середню освіту. З 1978 по 1980 р. проходив службу в лавах Радянської Армії на Кубі, після чого повернувся працювати на завод. На початку червня 1986 р. був направлений на охорону 30-ти кілометрової зони навколо ЧАЕС, де відбував службу до 26.11.86 р., забезпечував охорону правопорядку та безпеку, попереджав випадки мародерства та крадіжок у цій зоні. Мав нагороду «За отличие в службе» II ступеню (25.11.1986 р.), нагороджений нагрудним знаком ЦК ВЛКСМ «За активную работу по охране общественного порядка» (8.11.1986 р.), нагрудним знаком «Учасник ліквідації наслідків аварії ЧАЕС». Мешкав по вул. захисників України (до 2024 р. Першого травня). Помер у 1997 р.

Святенко Володимир Васильович народився 26.03.1951. Навчався у Будянській СШ № 1. Працював на БФЗ токарем. Прибув до Чорнобиля або в 1993, або 1994 рр. У складі 15362 частини був ліквідатором наслідків аварії на ЧАЕС. Останній час проживав по вулиці Спортивній (до 2016 р. Комуністичній), будинок № 10. Помер 07.05.1995, коли йому було 44 роки.

Ятло Олександр Петрович народився в 1957 р. У 1964 р. вступив до першого класу Будянської СШ № 1, у 1972 р. закінчив вісім класів. 30.04.1986 р. був призваний Харківським райвійськкоматом для ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. 01.05.1986 р. прибув у село Араное Іванівського р-ну Київської області, де займались розгрузкою полівінілового спирту на станції Вільга. Військова спеціальність хімік - дозиметрист. З 9 травня проводили

дезактивацію автомобільної техніки на четвертому енергоблоці ЧАЕС в Прип'яті. У м. Чорнобиль на стадіоні загрузали гелікоптери свинцом та щебнем для доставки на зруйнований четвертий енергоблок. З 14 травня - проводив дозиметричний контроль при в'їзді та виїзді з м. Чорнобиль. 19 травня, виконавши свій обов'язок перед Батьківщиною, був демобілізований у м. Харків. Помер в 2012 р.

ВАХТА НАД БЕЗОДНЕЮ

Нарис про учасника ліквідації наслідків катастрофи на Чорнобильській АЕС Безрукова Анатолія Олексійовича.

Гриб Єлизавета, учениця 9 класу Комунального закладу «Пономаренківський ліцей Роганської селищної ради Харківського району Харківської області».

Керівник: Стадниченко Віктор Анатолійович, вчитель предмету «Захист України» Комунальний заклад «Пономаренківський ліцей Роганської селищної ради Харківського району Харківської області»

Квітень 1986 року розділив життя мільйонів наших співвітчизників на «до» та «після». Для нашого земляка, Анатолія Олексійовича Безрукова, ця межа пройшла не через телевізійні новини, а через суворий наказ про призов із запасу. Йому було лише 26 років — вік, коли людина тільки починає будувати міцний фундамент свого майбутнього, виховує дітей і будує плани. Але замість звичних справ на нього чекала зона відчуження.

Призваний до лав Внутрішніх військ МВС, Анатолій опинився в самому епіцентрі подій, де ворог був невидимим, але смертельно небезпечним. Поки науковці та інженери приборкували реактор, перед його підрозділом стояло не менш важливе завдання: втримати порядок у хаосі.

Зона відчуження після евакуації нагадувала декорації до фільму жахів: покинуті іграшки на подвір'ях, накриті столи в порожніх квартирах і гнітюча тиша, яку порушував лише тріск дозиметрів. Саме тут, на межі людського горя та радіаційної пустки, Анатолій Олексійович ніс свою варту.

Основним завданням підрозділу була охорона периметру та боротьба з мародерством. У той час, коли більшість тікала від радіації, знаходилися й ті, хто намагався нажитися на чужій біді. Також були і люди, яким боляче було покидати рідні оселі, тому вони намагалися повернутися і оселитися у своїх домівках, нехтуючи смертельною небезпекою.

Анатолій Олексійович згадує численні патрулювання, цілодобові обходи покинутих населених пунктів. Був і суворий контроль за вивезенням будь-яких речей із зони, щоб запобігти розповсюдженню «брудних» предметів по всій країні. Також до повноважень підрозділу входило підтримання правопорядку серед тисяч задіяних у ліквідації людей.

Це була виснажлива робота. Радіація – ворог невидимий, неживий, але підступний і невблаганний. Радіація не має запаху чи кольору, але відчуття металевого присмаку в роті та постійна втома нагадували про небезпеку щохвилини. Проте 26-річний юнак, як і тисячі його побратимів, не ставив

зайвих запитань. Було слово «треба».

Сьогодні Анатолій Олексійович — це людина, яка не любить хизуватися своїм минулим. Для нього той період — це просто чесно виконана робота, борг перед землею, яка його зростила. Але для нас, його земляків, він є живим символом тієї епохи.

«Ми не думали про героїзм. Ми просто стояли на посту, щоб біда не розійшлася далі», — так часто кажуть ті, хто бачив четвертий енергоблок зблизька.

Анатолій Олексійович Безруков належить до того покоління, яке закрило собою світ від невидимого атома. Його служба у Внутрішніх військах у 1986 році — це приклад того, як звичайна молода людина стає частиною великої історії, зберігаючи гідність і вірність присязі навіть там, де зупинявся час.

Низький уклін Вам, Анатолію Олексійовичу, за Ваш внесок у приборкання атому, за Ваш подвиг!

ЧОРНОБИЛЬСЬКИЙ ВИМІР: МІЙ ГЕРОЙ

Дахно Максим, учень 8-Б класу Берестинського ліцею №1 імені Олександра Копиленка Берестинської міської ради Харківської області, вихованець Берестинського центру позашкільної освіти Берестинської міської ради Харківської області

Керівник: Ващенко Людмила Миколаївна, учитель української мови та літератури Берестинського ліцею №1 імені Олександра Копиленка Берестинської міської ради Харківської області

Трагедія 26 квітня 1986 року на Чорнобильській АЕС стала найбільшою техногенною катастрофою в історії людства, що за масштабами викиду радіації дорівнювала 400 Хіросімам. Для України цей день став символом болю, що розділив життя мільйонів на «до» та «після». Не залишилися осторонь і мешканці Красноградщини, які одними з перших стали до бою з невидимим ворогом.

Ліквідація наслідків вимагала колосальних зусиль. Загалом із Красноградського району до зони відчуження було направлено 480 осіб, з яких 340 — через райвійськкомат. Більшість із них — це водії, які евакуювали людей, перевозили радіоактивний ґрунт та будматеріали. Проте серед ліквідаторів були представники всіх професій: інженери, вчені, лікарі та кухарі.

Першими в зону потрапили земляки, які на той час проходили строкову службу: А. Калачник, О. Данелашук, О. Гранкін, Л. Баюка, Ю. Золотухін, О. Ішин, Ю. Мордовець. Серед рятувальників був і мій батько – Дручек Володимир Миколайович, який возив пісок та хімічні реактиви, засипав ним землю, щоб радіація не виходила на поверхню.

Мій батько взяв участь у ліквідації наслідків аварії разом з працівниками газовидобувних підприємств регіону – тресту «Укрсхіднафтогазбуд» та об'єднання «Укрбургаз». Саме вони мали досвід роботи зі складною технікою, включилися у спорудження «Саркофага» (об'єкта «Укриття»). Красноградський цех Полтавського тампонажного управління направив 17 фахівців для бетонування четвертого енергоблоку. Серед них – Микола Жилка, Василь Ломінський (єдиний серед красноградців кавалер ордена за ліквідацію), Володимир Лактіонов та інші. Працювати доводилося в умовах критичного випромінення. Термін перебування біля стін реактора часто не перевищував 2-3 хвилин, але за цей час люди отримували граничні дози радіації. Розповідав, що коли вони приїхали до Чорнобиля, то побачили страшну картину: село відгороджено колючим дротом, усі будівлі залишені, пусті, навіть у магазинах усі продукти річної давнини стоять на своїх місцях. Таке враження, що всі вимерли. І запам'яталися йому на деревах великі яблука та груші. Тоді він зрозумів, як радіація впливає на ріст рослин.

Чорнобиль пройшли й шість жінок із Красноградщини. Це бригада кухарів (І. Бабко, В. Золотарьова, С. Луньова, В. Маслюк, Т. Сонник), які забезпечували харчуванням тисячі ліквідаторів, та 19-річна телефоністка Ірина Петреєва, яка протягом місяця без вихідних забезпечувала зв'язок у зоні відчуження.

Розповідав батько і про героїчного авіатора, воїна-афганця Юхима Літовщика, на вертольоті Мі-8 здійснював дозиметричні заміри безпосередньо над зруйнованим реактором. За мужність він був нагороджений орденом «Червоної зірки».

Свідчення очевидців, друзів та товаришів батька:

Микола Молявін (водій-пожежник, працював у 1988 р.):

«Коли ми заїхали в Чорнобильську зону, у горлі почало дерти, з'явився металевий присмак у роті. На станції, де ми працювали, мили підлогу по три рази за зміну, щоб радіоактивний пил не підіймався у повітря. Тоді ніхто не пояснював, наскільки це шкідливо – ми просто виконували свою роботу».

Володимир Бондаренко (будівельник):

«Враження від "Рижого лісу" було страшним. Ми будували дренажну систему, щоб радіація не потрапила у ґрунтові води. Найбільше дивувала безпечність деяких людей: вони могли зірвати яблуко в зоні й з'їсти його. А одного разу я привіз із зони красиву ляльку, та коли на ній заміряли рівень радіації – всі розбіглися, настільки вона була забруднена».

Володимир Кустов (кранівник):

«Запам'яталося, як природа реагувала на вибух. Сосновий ліс став жовтим, а от берези поруч стояли зелені. Якось на них сіла згряя хрущів – гули, як у Шевченка. А зранку під деревом лежали всі мертві...»

Сьогодні інтереси ліквідаторів у нашому місті захищає Красноградська районна організація ВГОІ «Союз Чорнобиль України». Очолювана Борисом Молибоженком, організація не лише бореться за соціальні права ветеранів

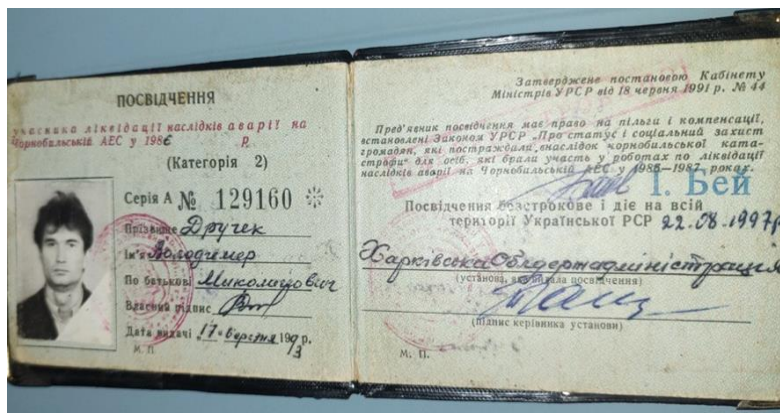
Чорнобиля, а й виконує важливу місію – зберігає живий зв’язок між поколіннями.

Незважаючи на підірване здоров’я та життєві негаразди, ліквідатори залишаються прикладом незламності духу. Вони збираються разом у приміщенні організації, підтримують родини померлих побратимів, власними зусиллями створили музей та доглядають за меморіальним комплексом на вулиці Полтавській. Цей пам’ятник, зведений спільними зусиллями громади та благодійників, щороку 26 квітня стає місцем, де оживає пам’ять про тих, хто закрив собою світ від атома. Завдяки зусиллям активістів, зокрема В. Бондаренка та художника В. Скринника, у 2016 році до 30-х роковин трагедії в центрі міста було відкрито оновлений меморіальний комплекс.

На гранітних плитах викарбувані імена тих, хто не шкодував здоров’я заради майбутнього. Чорнобиль залишив по собі не лише хвороби та пустку, а й приклад неймовірної самопожертви. Доля земляків-ліквідаторів – це літопис мужності, який ми маємо пам’ятати, щоб подібна катастрофа ніколи не повторилася.

Фото з сімейного архіву родини учасника наслідків ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС Дручека Володимира Миколайовича, 2026 рік

Особисті речі Дручека Володимира Миколайовича

Пам'ятний знак землякам-чорнобильцям у Берестині

ЧОРНОБИЛЬСЬКА КАТАСТРОФА: ЛІКВІДАТОРИ БЕРЕСТИНЩИНИ

Довгопол Святослав, учень 11-Б класу Берестинського ліцею № 5 Берестинської міської ради Харківської області

Керівник: Соловйова Ольга Олексіївна, вчитель історії

Чорнобиль не має минулого часу, це слово є символом горя і страждання, зруйнованого життя сотні тисяч сімей. Сорок років розділяє нас від того дня, коли відбулась страшна трагедія – техногенна катастрофа глобального масштабу, спричинена вибухом реактора четвертого енергоблоку Чорнобильської атомної електростанції, яка нанесла непоправної шкоди як довкіллю так і здоров'ю людей. Якби не подвиг простих людей, що ризикуючи власним життям і здоров'ям, врятували нас від подальшого поширення радіації масштаби трагедії були б непередбачувані. Берестинці різними дорогами потрапили в Чорнобиль. Одні, як спеціалісти, направлялися через організації та підприємства. Інші – призивалися райвійськкоматом. У Чорнобилі не було фронту, але вони були солдатами, і Чорнобиль, як війна, стала для них перевіркою сили духу, мужності і моральних якостей.

Спогади наших земляків, щодо участі у ліквідації наслідків аварії

Із спогадів **Богатирьова М.О.**, «весь обслуговуючий штат магазину проживав у підсобному приміщенні, пристосованому для проживання, магазин знаходився у 30 – ти кілометровій зоні. Під час викиду рівень радіації становив до 300 мГ. Кожні чотири години магазин зачиняли для дезактивації. Ситуація з продуктами була жахлива: місцевим взагалі заборонили вживати харчі з городів. Вся їжа була привозна, в магазині прилавки ломилися від тушонки, ковбаси, молока. Одним словом, все, чого твоя душа бажає, – аби гроші були».

Микола Олексійович розмірковує: «Виходить так: держава людям життя поламала, та й на цьому ще й намагалася нажитися, продаючи радіаційно чисті

продукти харчування». Не всі притримувалися таких рекомендацій влади. Люди старші за віком і надалі вирощували на городах все необхідне для себе. Говорили: воно ж не смердить нічим, і смак нормальний, чому ж не їсти? А хто молодше, так боялися вживати такі фрукти і овочі, все купували, а землю біля хати обробляли кожен рік, щоби бур'янами не заростала. В основному засівали квітами.

Чех Юрій Михайлович учився в Красноградській ЗОШ №2, (нині Берестинський ліцей №2) потім працював водієм в міському АТП. «Повісткою з військкомату був направлений на ліквідацію наслідків аварії Чорнобильської АЕС. був там, з 25 червня по 29 липня 1986 року. Працював водієм на вантажівці, возив плити, які потім кладали біля реактора. «Поїхавши до Чорнобиля, я залишив свою дружину з 5-ти місячною донькою та хвору мати. Замість мене головним у сім'ї став мій тато, який був учасником бойових дій у роки Другої світової війни.

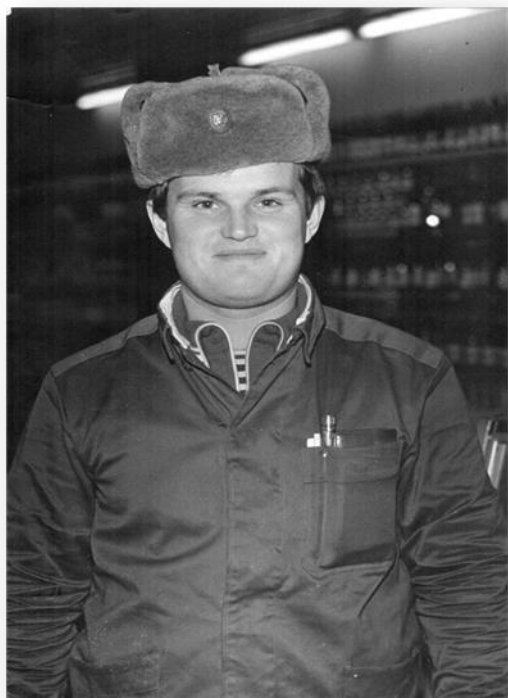
Він одержав контузію та залишився глухонімим. Мені було дуже важко, але я відповідально поставився до виконання свого громадянського обов'язку. Дуже багато людей, з якими я працював вже померло від захворювань, які виникли після повернення з Чорнобиля. Мені пощастило, я отримав невелику дозу радіації, та маю лише обов'язково, 2 рази на рік, перевірятися у лікарні в Харкові», – згадує наш земляк. Чех Юрій Михайлович є чуйною, доброзичливою, працелюбною, гідною людиною, він завжди допоможе у біді та захистить слабшого.

15 вересня 1987 року **Косолапова Юрія Петровича** було призвано через військовий комісаріат до Чорнобиля. Там він робив старшим виїзної бригади по ремонту автомобілів пробув до 9 грудня 1987 року. За час перебування в Чорнобилі, мав 55 виїздів на роботу в заражену зону. Пригадуючи ті часи, пенсіонер Юрій Петрович, ділиться враженнями від побаченого: «До цього часу перед очима величезні могильники техніки, яку використовували під час ліквідації аварії, покинуті поспіхом будинки людей, у яких ще не так давно гралися діти та вирувало життя». 7 листопада 1987 року Юрія Петровича нагороджено Подякою за мужність та трудовий героїзм.

Полозов Анатолій Миколайович після закінчення Красноградської ЗОШ № 3 (нині Берестинський ліцей №3) пішов служити до армії. Службу проходив в Автономній Республіці Крим неподалік м. Білогірськ з 13 травня 1971р по 15 червня 1973 року. Після армії повернувся в рідне місто, де став працювати водієм в АТП-16345 у міському автопарку. Згодом одружився, пізніше працював водієм на півночі в м. Уренгой 1985-1987 рр. За повісткою військкомату був направлений на ліквідацію наслідків вибуху на Чорнобильській АЕС, де був з 12 грудня 1987 року по 26 лютого 1988 року в воєнній частині № 34003. Анатолій Миколайович згадує: «Дуже багато я побачив у світі, але те що побачив у Чорнобильській зоні закарбувалося у серці та душі чорною плямою смутку та розпачу. У мене та моїх товаришів спостерігалися часті перепади тиску, були кровотечі з носа, свербіло в горлі. Хоча ми носили «пелюстки» – це маски, вони нічого не давали. Від різких перепадів тиску ходили, як п'яні, нудило, часто блювали. Всі були молоді й не усвідомлювали, яка небезпека буде чекати нас пізніше, після того як ми хворими демобілізуємось додому. У кожного з нас був прикріплений на грудях індикатор – накопичувач радіації. Це для того, щоб знати, скільки встигли «схопити» рентгенів. Але нам так і не сказали...А ще мене дуже вразив сосновий ліс навколо

Чорнобильської АЕС, після аварії його назвали «рудим». Дерева взяли величезну дозу радіоактивного пилу (опромінення становила до 2000 рентген) і забарвилися в бурий колір та світилися в нічний час».

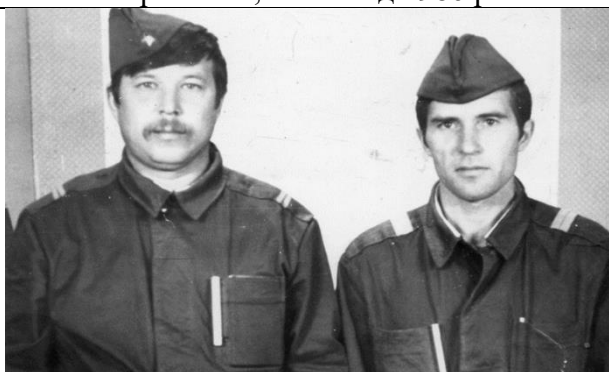
Наші земляки з честю виконали свій обов'язок. Ризикуючи ціною свого здоров'я та життя вони захистили всіх нас від страшної біди! Нинішнє і наступні покоління українців мають вшановувати мужніх рятівників і робити все можливе, щоб подібне лихо ніколи не повторилось.

Богатир'ов Микола Олексійович, м.
Чорнобиль, листопад 1986 рік

Чех Юрій Михайлович з 25 червня по 29
липня 1986 року перебував у Чорнобильській
зоні

Косолапов Юрій Петрович (праворуч) з
другом Василем з м. Харкова, 1987 рік

Полозов Анатолій Миколайович з
товаришами, 1988рік
(перший у другому ряду)

ЧОРНОБИЛЬ У ДОЛЯХ ЗЕМЛЯКІВ

*Єлецька Марія, учениця 8 класу Коробчинського ліцею
Пролісненської селищної ради Чугуївського району Харківської області
Керівник: Суманєєва Людмила Петрівна, заступник директора
з навчально-виховної роботи*

26 квітня 1986 року сталася одна з найбільших техногенних катастроф в історії людства — аварія на Чорнобильській атомній електростанції. Вибух на четвертому енергоблоці спричинив потужний викид радіоактивних речовин у навколишнє середовище. Наслідки цієї трагедії відчули мільйони людей. Для ліквідації наслідків аварії були залучені тисячі військових, пожежників, інженерів і добровольців, які, ризикуючи власним життям і здоров'ям, стали на захист людей і довкілля.

Серед ліквідаторів були й наші земляки. Одним із них є ліквідатор аварії на Чорнобильській АЕС Чорний Петро Никифорович, мешканець села Коробчине Пролісненської територіальної громади Чугуївського району Харківської області.

Учениця 8 класу Коробчинського ліцею Єлецька Марія провела з ним інтерв'ю, під час якого він поділився спогадами про події 1986 року.

На момент аварії Петро Никифорович проходив військову службу. За його словами, у ніч після вибуху, близько дванадцятої години, військових підняли за тривою. Їм наказали терміново підготуватися до виїзду, взяти документи, необхідні речі та кошти. «Нам сказали швидко зібратися і бути готовими до виїзду. Куди їдемо — ніхто не пояснював. Ми просто виконували наказ», — згадує ліквідатор. Згодом підрозділ прибув до населеного пункту Васищеве, де відбувалося формування бригади. У лісі зібрали військових із різних частин, сформували підрозділи та підготували колону техніки. Лише пізніше стало зрозуміло, що їх направляють до зони ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській атомній електростанції.

1 травня колона техніки вирушила у напрямку Чорнобильської зони. Після прибуття на місце перед військовими поставили завдання виставляти пости та постійно вимірювати рівень радіації. Замірювання проводили спеціальними дозиметрами, а отримані дані передавали керівництву кожні дві години. «Бували моменти, коли дозиметри просто зашкалювали. Але нам дали вказівку записувати у звітах не більше ніж 25 одиниць, навіть якщо показники були значно більшими», — пригадує Петро Никифорович.

Для ліквідації наслідків катастрофи використовували різну техніку. Зокрема, були залучені роботизовані машини японського виробництва, які мали очищати територію від радіоактивних уламків після вибуху. Однак через високий рівень радіації техніка швидко виходила з ладу. За словами ліквідатора, один із таких роботів навіть затонув у водосховищі неподалік.

Ліквідатори також були свідками евакуації населення. Людей вивозили автобусами, які рухалися довгими колонами. Місто виглядало покинутим і мовчазним. На вулицях стояли автомобілі, які люди залишали, покидаючи свої домівки. Багато будівель були відкритими. У готелі «Полісся» двері залишалися відчиненими, а ключі від номерів — на своїх місцях. «Місто виглядало як мертво.

Тиша, покинуті машини, відчинені будинки... Було дуже моторошно», — згадує ліквідатор.

Навіть природа реагувала на небезпеку — інколи птахи падали просто з неба, не витримуючи рівня радіації. Техніка, яка заїжджала до зараженої зони, після виїзду проходила спеціальну обробку — машини обмивали водою. Проте це не давало повного результату, адже радіоактивне забруднення залишалося.

Першими на місце аварії прибули пожежні підрозділи. Саме вони прийняли на себе найперший удар катастрофи. Багато з них отримали смертельні дози опромінення та загинули, виконуючи свій службовий обов'язок.

Петро Никифорович також зазначив, що з їхнього населеного пункту до ліквідації наслідків аварії було залучено 17 людей. На жаль, з роками їх стає дедалі менше — сьогодні в живих залишилося лише шестеро ліквідаторів.

Чорнобильська трагедія назавжди змінила долі багатьох людей. Але водночас вона показала приклад справжньої мужності, самопожертви та відповідальності.

Подвиг ліквідаторів — це нагадування про те, що справжній героїзм часто проявляється тоді, коли людина просто чесно виконує свій обов'язок. Саме завдяки таким людям вдалося зменшити наслідки катастрофи та врятувати життя мільйонів.

Пам'ять про Чорнобиль і про подвиг ліквідаторів повинна жити в серцях наступних поколінь.

Зустріч ліквідаторів аварії на Чорнобильській АЕС біля пам'ятника ліквідаторам м.Чугуїв.

ГЕРОЇ СЕРЕД НАС. МЕШКАНЦІ СЕЛИЩА БУДИ ХАРКІВСЬКОГО РАЙОНУ ЛІКВІДАТОРИ АВАРІЇ НА ЧАЕС

Зіменко Макар, вихованець гуртка історичного краєзнавства комунального закладу «Центр дитячої та юнацької творчості» Південної міської ради Харківського району Харківської області, здобувач освіти 7 класу Будянського ліцею Південної міської ради Харківського району Харківської області

Керівник Безрукова Т.М, керівник гуртка комунального закладу «Центр дитячої та юнацької творчості» Південної міської ради Харківського району Харківської області, Почесний краєзнавець України.

Чорнобильська катастрофа — техногенна екологічно-гуманітарна катастрофа, спричинена двома тепловими вибухами і подальшим руйнуванням четвертого енергоблока Чорнобильської атомної електростанції, розташованої на території України, в ніч на 26 квітня 1986 р. У ліквідації наслідків аварії прийняли участь 600 000 чоловік, із них 29 чоловіків із селища Буди. Моя розповідь про трьох із них, які мешкають недалеко від нашого ліцею.

Матвєєв Олександр Вікторович народився 29.04.1962 р. у с. Буди

З 1969 р. по 1977 р. навчався в Будянській середній школі (далі СШ) №1. Після закінчення восьми класів поступив до Красноградського ГПТУ № 28 за спеціальністю автослюсар, після закінчення якого, з 1979 р. по 1980 р., працював на Будянському фаянсовому заводі (далі БФЗ) за спеціальністю слюсаря – ремонтника. З 1980 р. по 1982 р. служив у лавах Радянської армії, у ракетних військах. Після строкової служби повернувся працювати на рідний завод. 18.07.1987 був направлений до с. Карагод, що розташовано за вісім км від станції, для ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. Там він знаходився 71 день в батальйоні по дислокації. На зараженій території вивозили залишки зруйнованих будинків, плити, дерева та ґрунт на могильник. 02.10.1987 р. повернувся у Буди до своєї попередньої роботи. Пізніше працював у м. Харкові (АОЛТД «Полипак») пакувальником. Зараз на пенсії. Мешкає на вул. Козацькій (до 2024 р. Островського).

Семикін Анатолій Анатолійович народився 25.05.1955 р. в м. Південне Харківського району. Закінчив Південноміську СШ № 1. 17.11.1973 р. був призваний до лав Радянської армії. Після служби працював на БФЗ у масозаготівельному цеху. З 25.09. – 05.11 1986 рр. був ліквідатором наслідків аварії на ЧАЕС. Метою ліквідаторів було забезпечення правопорядку, попередження випадків пограбувань та мародерства. Нагороджений медалями «Захисник Вітчизни», „Учасник ліквідації аварії на ЧАЕС», має 3 групи інвалідності. На даний час знаходиться на пенсії по інвалідності. Мешкає по вул. Садовій.

Шейн Валерій Вікторович народився у 1960 р. у с. Буди, закінчив Будянську СШ № 1 у 1978 р. Приймав участь у воєнних діях на території Афганістану 1979-1981 рр. Після повернення з «гарячої точки» він одружився, невдовзі народилася донечка. Працював Валерій Вікторович водієм карети швидкої допомоги Харківського спецнавтотранспорту, що базувалася у селищі Карачівка Харківського району. У середині травня 1986 р. на роботу В. Шейна прийшла

повістка з Харківського райвійськкомату про відрядження групи до Чорнобиля. З 20 травня по 1 червня 1986 р. перебував у 30 км зоні Чорнобиля у складі бригади Харківського спецсанавтотранспорту. У місті Іванкове, що під Києвом, сформували спеціальні групи. Мешкали вони разом із іншими бригадами за містом Прип'ять у піонерському таборі «Казка». Займалися відновленням медичного пункту, у самому Чорнобилі мили спеціальним розчином стіни. Із засобів індивідуального захисту були спеціальний одяг, дозиметри та одноразові марлеві пов'язки, які міняли кожні пару годин. Харчувалися у їдальні табору, де всі отримували продовольчі талони. На вході у їдальню стояв столик, на якому у тарілці лежали обов'язкові до вживання пігулки «Калій йод». Організовано приймання їжі було на зразок «шведського столу», кормили добре. Серед ліквідаторів були й солдати строкової служби. Цивільного населення в тих місцях не було. Їх на той час всіх евакуювали. По дорозі додому до Харкова всі авто на трасі зупиняли дозиметристи, машини заганяли до мийок. Зустрічали їх, як зі звичайного відрядження.

У 1990 р. у сім'ї Шеїних народився син Іван. У 1987 р. В. Шеїн поступив на заочне відділення Харківського юридичного інституту, який закінчив у 1992 р. У тому ж році почав працювати у юридичному відділі Харківської РДА, у 1994 р. очолював «Фонд держмайна» Харківського району, у 1998 р. був секретарем територіальної виборчої комісії, видавав посвідчення «Народного депутата України» відомому підприємцю і меценату Юрію Кононенку. З цього ж року працював головним спеціалістом з правових питань Харківської районної ради. З 2001 по 2009 рр. Валерій Шеїн очолював управління юстиції Харківської РДА. Зараз Валерій Вікторович на пенсії. Ліквідатор аварії на ЧАЕС II категорії мешкає на вулиці Садовій, оточений любов'ю дружини, дітей і чотирьох онуків.

ХОВАЛИ «РУДИЙ ЛІС»

Іваницька Анастасія, учениця 8 класу Олександрівського ліцею імені Івана Буряка Валківської міської ради Богодухівського району Харківської області, вихованка гуртка «Історичне краєзнавство»

Керівник: Нужа Юлія Павлівна, вчитель історії Олександрівського ліцею імені Івана Буряка Валківської міської ради Богодухівського району Харківської області, керівник гуртка «Історичне краєзнавство»

26 квітня 1986 року сталася одна з найбільших техногенних катастроф в історії людства — аварія на Чорнобильській атомній електростанції. Вибух на четвертому енергоблоці ЧАЕС спричинив масштабне радіаційне забруднення територій України, Білорусі та інших країн Європи. Наслідки цієї трагедії людство відчуває й сьогодні. Подолання наслідків катастрофи стало можливим завдяки мужності тисяч людей — ліквідаторів. Серед них були військові, пожежники, інженери, медики, водії, будівельники. Вони працювали в

небезпечних умовах, часто не усвідомлюючи повною мірою масштабу ризику для власного здоров'я та життя. Одним із таких людей є ліквідатор аварії на Чорнобильській АЕС Корсун Олексій Миколайович, який у 1987 році був призваний на військові збори і направлений до зони відчуження. Його спогади — це жива історія мужності, болю, відповідальності та пам'яті про тих, хто ціною власного здоров'я рятував світ від ще більшої катастрофи.

Спогади ліквідатора

У 1987 році військовий комісаріат призвав мене на перепідготовку. Це було 10 лютого, а завершилися збори 29 квітня 1987 року. Ми ще не знали, що цей період назавжди залишиться у пам'яті як один із найтяжчих у житті. Нас направили туди, де вже сталася страшна трагедія — у Чорнобиль. Спочатку ми прибули до військкомату в місті Валки. Звідти нас відправили до міста Біла Церква, де переодягли у військове спорядження. Уже наступного ранку колона вирушила до зони відчуження — у напрямку Чорнобиля. Наша військова частина розташовувалася в селі Оране, приблизно за 30 кілометрів від Чорнобиля. Була зима, холодна і сувора. Жили ми в наметах, що були розбиті просто неба. Умови були дуже складні, але всі розуміли: робота, яку ми виконуємо, необхідна. Перші два-три дні відчувалося дивне явище — у повітрі стояв запах йоду. Він був дуже різкий і незвичний. Згодом цей запах наче зник. Можливо, ми просто звикли до нього або вже не звертали уваги. На саму Чорнобильську атомну електростанцію імені Леніна нас возили через день. Особисто я здійснив 45 виїздів на станцію. За час служби отримав дозу опромінення 21,89 рентгена. Роботи були різні. Однією з найважчих була ліквідація так званого «рудого лісу». Так назвали ліс поблизу станції, який після вибуху загинув від радіації і став рудого кольору. Цей ліс був сильно заражений, тому його необхідно було знищити і поховати. Ми закопували дерева разом із зараженим ґрунтом, щоб зменшити поширення радіації. Крім того, ми брали участь у дезактивації міста Прип'ять. Колись це було сучасне і красиве місто, де жили працівники станції та їхні сім'ї. Після аварії місто стало порожнім. Ми мили будинки з пожежних машин водою, змішаною зі спеціальним порошком. Це робилося для того, щоб змити радіоактивний пил і зменшити рівень радіаційного фону.

Також проводили роботи на третьому енергоблоці станції. Переважно це була дезактивація приміщень і підвалів, де знаходилися труби охолодження реактора. Рівень радіації там був дуже високий — до 5 рентген на годину. Через це працювати дозволялося лише не більше п'яти хвилин. Після цього потрібно було негайно виходити. Кожен вихід у таку зону вимагав мужності та витримки. Ми розуміли, що ризикуємо власним здоров'ям, але ніхто не відмовлявся від роботи. Усі виконували свій обов'язок. У нас були спеціальні пропуски в зону відчуження, і ми могли бачити на власні очі масштаби трагедії. Було дуже боляче дивитися на покинуті міста і села. Особливо вражали міста Чорнобиль і Прип'ять. Там залишилося багато сучасної техніки, будинків, речей людей — усе це раптово стало непотрібним і покинутим. Здавалося, ніби життя там зупинилося. Але найболючіше — це пам'ять про людей. Багато хлопців, з якими ми працювали тоді, вже пішли з життя. Радіація залишила свій слід у долях багатьох ліквідаторів. Щороку 26 квітня, у день річниці аварії, ми зустрічаємося в місті Валки біля пам'ятника ліквідаторам. Там ми

згадуємо тих, хто вже не з нами, і поминаємо своїх товаришів. На жаль, з кожним роком таких зустрічей стає все менше — адже багатьох побратимів уже немає серед живих. І водночас дуже прикро усвідомлювати, що сьогодні про ліквідаторів згадують не так часто, як хотілося б. Ми виконували свій обов'язок перед людьми і державою, ризикуючи власним здоров'ям.

Спогади Корсуна Олексія Миколайовича — це не лише особиста історія однієї людини. Це частина великої історії мужності та самопожертви тисяч ліквідаторів, які стали на захист людства від наслідків Чорнобильської катастрофи. Їхня праця була надзвичайно небезпечною, але необхідною. Завдяки їхнім зусиллям вдалося локалізувати наслідки аварії, зменшити рівень радіаційного забруднення та запобігти ще більшій трагедії.

Сьогодні надзвичайно важливо зберігати пам'ять про ліквідаторів, про їхній подвиг і жертвність. Адже історія Чорнобиля — це не лише трагедія, а й приклад людської відваги, відповідальності та сили духу. Пам'ять про тих, хто рятував світ від радіаційної катастрофи, повинна жити в серцях наступних поколінь. Адже тільки пам'ятаючи минуле, ми можемо цінувати життя, мир і безпеку сьогодення.

ЯКИМЕНКО ОЛЕКСІЙ ЄВГЕНОВИЧ

Колесніков Кіріл, учень 7 класу Олександрівського ліцею імені Івана Буряка Валківської міської ради Богодухівського району Харківської області, вихованець гуртка «Історичне краєзнавство»

Керівник: Нуржа Юлія Павлівна, вчитель історії Олександрівського ліцею імені Івана Буряка Валківської міської ради Богодухівського району Харківської області, керівник гуртка «Історичне краєзнавство»

Чорнобильська трагедія стала однією з найболючіших сторінок в історії України. Аварія на Чорнобильській атомній електростанції змінила долі тисяч людей, залишила глибокий слід у серцях родин і цілих поколінь. Серед тих, хто став на боротьбу з невидимим ворогом — радіацією, були звичайні юнаки, солдати строкової служби, які не ставили запитань, а просто виконували наказ.

Одним із таких був наш земляк — житель села Рідкодуб Валківської ОТГ Харківської області. Його життя було коротким, але сповненим випробувань, мужності та гідності.

Він народився 22 лютого 1967 року в селянській родині в селі Рідкодуб. Зростав у простій працьовитій сім'ї, де змалку привчали до відповідальності й праці. Його дитинство було звичайним сільським — із польовими стежками, річкою, дитячими пустощами. У спогадах односельців він залишився жвавим, непосидючим хлопцем. Іноді був бешкетником, розбишакою, але завжди щирим і товариським. Він умів дружити, цінував підтримку друзів і сам ніколи не залишався осторонь чужої біди. Навчався у Серпневій середній школі. Успішність не завжди була високою — йому більше подобалася практика, ніж теорія. Проте в нього був особливий талант — любов до техніки. Він із захопленням розбирав і лагодив механізми, міг самотужки полагодити те, що іншим здавалося безнадійно зіпсованим. Саме це захоплення визначило його майбутню професію — водія. Після

закінчення школи був призваний до лав Радянської Армії. Службу проходив у Луганській області. Та замість звичайної солдатської служби на нього чекало випробування, про яке тоді ще мало хто знав усю правду. 17 червня 1986 року, як строковий військовослужбовець військової частини № 55601, він був відряджений для ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. Із 19 червня 1986 року по 4 березня 1987 року ніс службу у складі військової частини № 68555 безпосередньо в зоні відчуження. Його робота була надзвичайно небезпечною. Він працював водієм, перебуваючи поблизу осередку пожежі, у зоні сильного радіаційного забруднення. Щоденні виїзди, перевезення, виконання наказів — усе це відбувалося в умовах постійної небезпеки для життя. Ліквідатори часто не мали повної інформації про рівень загрози, але сумлінно виконували покладені на них обов'язки. Саме під час служби він отримав значну дозу опромінення радіонуклідами. Цей період став фатальним у його житті.

Повернувшись додому, він намагався жити звичайним життям. Створив сім'ю, працював, будував плани на майбутнє. Та наслідки радіаційного ураження поступово дали про себе знати. Лікарі діагностували онкологічне захворювання внутрішніх органів. Вісім років він боровся з тяжкою хворобою. Це були роки болю, лікування, надії та розчарувань. Поруч із ним була дружина, яка підтримувала його у найважчі моменти. У родині підростав син Євген, якому на момент смерті батька було лише п'ять років.

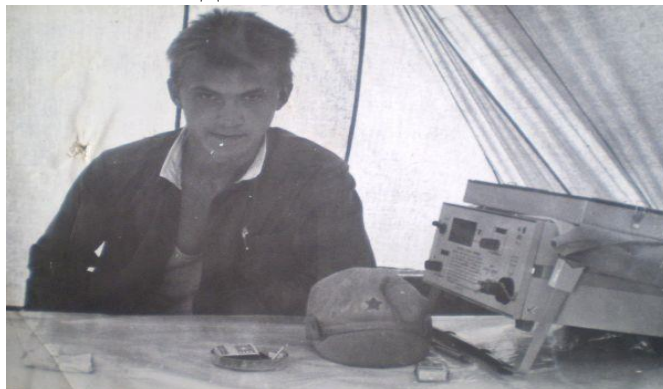
8 червня 1993 року його серце зупинилося. Похований він у рідному селі Рідкодуб. Йому було лише 26 років — вік, коли життя зазвичай тільки починається.

Згодом його дружина створила нову родину. Син Євген продовжив навчання у вищому навчальному закладі, користується державними пільгами як дитина ліквідатора. Проте жодна допомога не здатна компенсувати втрату батька, його підтримки й любові.

Життя Якименко Олексія — це приклад того, як звичайна людина в надзвичайних обставинах проявляє справжню мужність. Він не прагнув подвигу, не шукав слави — просто виконав свій обов'язок. Але саме завдяки таким людям вдалося зупинити масштабні наслідки Чорнобильської катастрофи.

Пам'ять про нього живе в серцях рідних, односельців і всіх, хто шанує подвиг ліквідаторів. Його ім'я — це частина історії рідного краю, символ самопожертви й відповідальності перед майбутніми поколіннями.

Зберігати пам'ять про таких людей — наш моральний обов'язок. Адже доки ми пам'ятаємо — доти живе їхній подвиг.

МІЙ ДІДУСЬ – МІЙ ГЕРОЙ

Котелевець Тимофій, учень 4 класу Олександрівського ліцею імені Івана Буряка Валківської міської ради Богодухівського району Харківської області.

Керівник: Нуржа Юлія Павлівна, вчитель історії Олександрівського ліцею імені Івана Буряка Валківської міської ради Богодухівського району Харківської області

Кожного року, коли приходить весна, у нашій родині стає трохи тихіше. У квітні дорослі частіше дивляться новини та згадують страшне слово — Чорнобиль. Коли я був зовсім малим, я думав, що герої бувають тільки в мультиках або в книжках про лицарів. Але одного разу мама сказала мені: «Твій дідусь, Микола Віталійович Подлесний, — справжній герой. Він приборкував атом».

Мені стало дуже цікаво, і я почав розпитувати дідуся. Він не любить хвалитися, але його очі завжди стають сумними, коли він згадує той рік. Я хочу розповісти вам історію мого дідуся, щоб ви зрозуміли, чому я так сильно ним пишаюся.

Мій дідусь народився 13 грудня 1966 року на Харківщині, у селі Рідкодуб. Мама каже, що він був дуже слухняним і допитливим хлопчиком. У школі він найбільше любив фізкультуру, фізику та хімію. Мабуть, саме знання з хімії допомогли йому потім зрозуміти, яка небезпека чатує там, де нічого не видно і не чути.

Дідусь дуже любив техніку. Тому після школи він вивчився на водія. У 1985 році його забрали в армію. Він служив у Києві та возив на машині військових. Він був звичайним солдатом, але скоро його життя змінилося назавжди. Була ніч. Раптом пролунала тривога. Дідусь розповідає, що ніхто не казав солдатам, куди вони їдуть. Вишикувалася величезна колона машин. Вони їхали довго, і лише на місці дізналися — це Чорнобиль.

Дідусь каже: «Я тоді ще майже нічого не розумів». Йому було всього 20. Але він одразу потрапив у саме «пекло». Так він називає радіацію. Він розумів, що це дуже небезпечно, але знав: якщо він не поїде туди, то постраждають його рідні, земляки і вся Україна. Дідусь згадує, що в Чорнобилі дуже хотілося пити. Але вода була ворогом. З колодязів пити забороняли, бо там була радіація. Воду привозили в цистернах, але її ніколи не вистачало. А ще в роті завжди був дивний гіркуватий присмак. Це так «кусався» невидимий атом.

Одного разу дідусь віз на машині генерала. Вони їхали через місто, де раніше жили люди. Раптом на світлофорі загорілося червоне світло. Дідусь, як правильний водій, зупинився. Генерал подивився на нього і сказав: «Ти подивися навкруги!!!». Дідусь озирнувся і йому стало страшно. Місто було зовсім порожнім. На балконах висів одяг, який хтось виправ і не встиг зняти. У дворах стояли дитячі велосипеди та лежали іграшки в пісочницях. Але людей не було. Нікого. Тільки вітер і тиша. Дідусь каже, що це було схоже на містику чи страшне кіно. Від цієї тиші серце стискалося. Основним завданням дідуся було вчасно привозити людей до реактора. Спочатку він возив командирів, а потім — простих солдатів. Тих самих хлопців, які своїми руками розчищали дах четвертого енергоблоку. Він бачив їхні обличчя — втомлені, але рішучі. Дідусь знав, що від його машини залежить, чи встигнуть вони змінити один одного, щоб не отримати завелику дозу опромінення.

Зараз мій дідусь не працює, він на пенсії. Він добрий і спокійний, але я знаю, що всередині нього досі звучить той тривожний дзвін Чорнобиля.

Минуло багато років, але жахіття тієї аварії не полишають пам'ять мого дідуся. Я часто дивлюся на його руки, що тримали кермо в радіоактивному пилу, і думаю: а чи зміг би я бути таким сміливим?

Мій дідусь не літає в небі і не має суперсили. Його суперсила — це відповідальність і любов до своєї землі. Він — ліквідатор. Це людина, яка закрила собою світ від біди. Я хочу, щоб про нього знали всі, бо поки ми пам'ятаємо про таких людей, їхній подвиг живе вічно. Я люблю тебе, дідусю! Дякую тобі за життя!

НЕЗАБУТНІ СТОРІНКИ ЧОРНОБИЛЯ

*Кречик Богдана, вихованка гуртка «Історичне краєзнавство» КЗ «Зміївський ЦДЮТ» Зміївської міської ради Чугуївського району, учениця 10 класу
КЗ «Соколівський ліцей імені Отакара Яроша»*

Керівник: Хименко Любов, керівник гуртка, учитель історії

В історії кожної країни є події, що відзначаються усім народом. І однією із таких подій, такого лиха, стала аварія на ЧАЕС. За сорокарічну історію аварії уже

пішли із життя ті, хто ціною свого життя захистили людство від радіації.

Степаненко Анатолій Іванович народився 3 березня 1959 року в місті Змієві на Харківщині. Після закінчення школи працював на Зміївському машинобудівному заводі. Після служби в армії поступив в Дніпропетровську школу міліції. Як курсант був направлений на охорону

громадського порядку в Гомельську область в зону Чорнобильської АЕС. «Ліквідатор підкреслював, що ніхто із курсантів не відмовився виконувати свій громадський обов'язок». Помер у 2015 р.

Крепкін Володимир Анатолійович 6 грудня 1987 року прийшла повістка із Зміївського райвоенкомату і був направлений в зону Чорнобиля у військову частину 73413 в роту зв'язку. Здійснив 39 виїздів до самого реактора. «Ліквідатор згадує, що саме приміщення не міняли, а бетонували на п'ять метрів від реактора. Більше 6 хвилин не можна було працювати, то встигали принести відро з цементом та покласти одну шлакоблочну. Після цього весь одяг міняли і милися поки лампочка не буде горіти червоним кольором. Спочатку на здоров'я не жалувався та згодом стан погіршувався. Зараз часто хворію». Повернувшись з Чорнобиля Володимир Анатолійович продовжував працювати в м. Харкові. Зараз проживає в селі Соколове.

Картавцева Олена Василівна, коли трапилася аварія на Чорнобильській АЕС була відправлена у відрядження в зону аварії. Її матір задує, що вона возила обіди у тридцяти кілометрову зону. Проробивши місяць, повернулася. Змін у її здоров'ї спочатку не помічала, але після другого разу стан погіршився. Коли почали посилати в третє, то не пускала. Та вона мені щоразу говорила, що у всіх жінок сім'ї, діти, а я одна. А мені все одно вже не жити. У 1989 році почала себе погано

почувати. Від лікарні відмовлялася. Так у свої 22 роки Леночки не стало».

Проходять роки, але біль Чорнобиля не вщухає. Наш земний уклін і довічна вдячність усім тим, хто ризикуючи своїм здоров'ям і життям врятував людство від радіації.

СПОГАДИ ОЛЕКСАНДРА ТЮТЕРЕВА

Крутії Крістіна, вихованка гуртка «Сувенір» КЗ «Златопільський будинок дитячої та юнацької творчості Златопільської міської ради Харківської області»

Керівник: Данильченко Надія Юрївна, керівник гуртка "Сувенір"

Події, описані в моїй роботі, відбулися за довго до мого народження, і навіть, до народження моїх батьків. Цю жахливу історію 1986 – 1987 років розповів мій дідусь – Тютєрев Олександр Олексійович, 27.08.1955 року народження. На той час йому було як зараз моєму татові – 31 рік. Він виконав важливу місію для країни – взяв участь в ліквідації Чорнобильської катастрофи.

Тютєрев Олександр жив в селі Петрівське Ізюмського району, Харківської області (на той час районний центр Петрівське, Харківської області). Працював водієм екскаватора в водоканалі. Коли сталася аварія на Чорнобильській АЕС, щомісяця з села відправили туди спеціалістів для ліквідації наслідків. В грудні 1986 року прийшла черга і дідуся. В Чорнобилі він працював водієм. Здійснив 37 виїздів до реактора. На камазі віз до реактора людей, що тушили реактор. Чекав їх там, потім вивозив звідтіля. Робота була нудна, небезпечна, але дуже важлива. Працювати доводилося в некомфортному одязі, в респіраторі «пелюстка». У людей та техніки постійно вимірювали рівень радіації. Після кожного виїзду машина йшла на мийку і в обов'язковому порядку вимірювався рівень радіації машини. Якщо він перевищував норму, техніку водій відвозив на могильник, де її закопували. На наступний рейс видавалася інша машина. І далі все проходило в тій же послідовності. За час роботи дідусь змінив 6 машин. Але через сильний мороз, обмороження пальців, наприкінці лютого був змушений змінити посаду – став завідувачем речового складу, видавав спецодяг ліквідаторам.

В березні 1987 року Олександр Тютєрев повернувся додому на своє місце роботи у водоканал. І міг би спокійно зустріти старість, якби не війна, розв'язана росією. В березні 2022 року село Петрівське попало під окупацію. Будинок мого дідуся було пошкоджено. Під час пожежі згоріло багато речей, в тому числі і фотографії (з Чорнобиля також). Нашій родині довелося виїхати в м. Златопіль (на той час Первомайський) Харківської області.

Щороку в квітні дідусь поринає у спогади про Чорнобиль. Обдзвонює односельчан, домовляється про зустріч біля пам'ятника за традицією 26 квітня. В живих їх залишилося лише 7 з 25. Цього річ, нажаль, дідусь не зможе поїхати на батьківщину через активні тактичні дії ворога та небезпеку навкруги села.

Майже 4 місяця мій дідусь жив та працював на території, яка була забруднена радіацією. Цей час залишив слід на його здоров'ї. Дідусь пережив декілька

операцій та має II групу інвалідності. Але ні про що не шкодує, бо завдяки його вчинку змогли народитися ми і знов розквітла Україна.

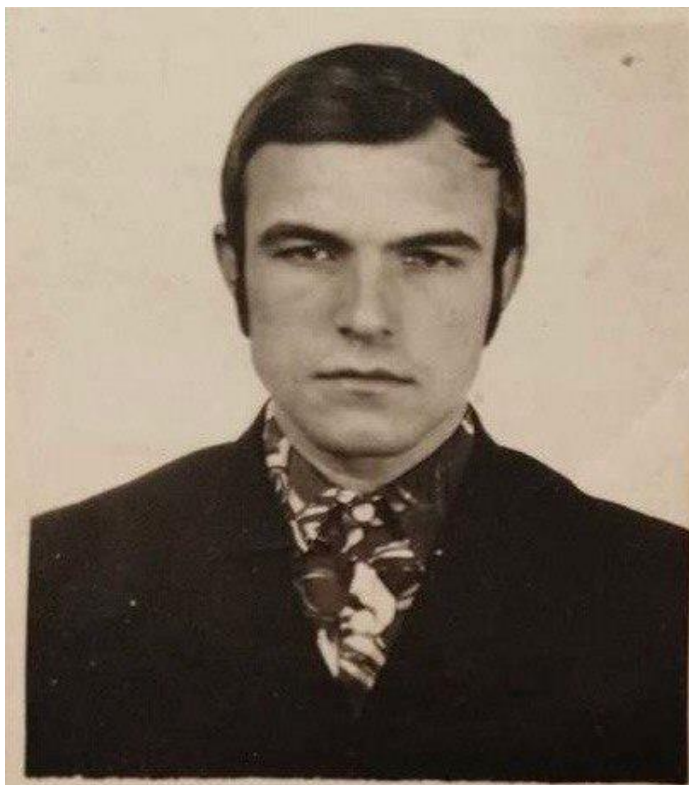
Урочисті заходи біля пам'ятника ліквідаторам ЧАЕС
с. Петрівське. 26 квітня 2021 року

Ліквідатори ЧАЕС с. Петрівське.

Урочисті заходи біля пам'ятника ліквідаторам ЧАЕС
с. Петрівське. 26 квітня 2021 року

Тютєрев Олександр Олексійович,
27.08.1955 року народження

Чорнобиль. Грудень 1986 р.

ЧОРНОБИЛЬ У ДОЛЯХ ЗЕМЛЯКІВ

Легенька Юлія, учениця 10 класу, вихованці гуртка "Юні музеєзнавці"

Високопільського ліцею Валківської міської ради

Богодухівського району Харківської області

Керівник: Федорченко Світлана Олексіївна, керівник гуртка "Юні музеєзнавці", заступник директора з виховної роботи

В цьому році минає 40 років з дня аварії на Чорнобильській атомній електростанції. Для нашої Батьківщини події тих днів і досі залишаються незагоєною раною. Трагедія зламала долі мільйонів людей.

26 квітня 1986 року вночі на четвертому енергоблоці ЧАЕС, що розташована поблизу міста Прип'ять, стався вибух. У небо піднялася величезна хмара радіоактивних речовин. Викид радіації тривав з 26 квітня по 6 травня, радіонукліди поширилися на великі відстані. В Україні постраждали 3,5 мільйони осіб, ще мільйони — жителі сусідніх країн.

Першими прийняли удар пожежники. Згодом до ліквідації наслідків аварії було залучено понад 600 тисяч військових, шахтарів, інженерів та медиків. Серед них були й жителі села Високопільля Богодухівського району Харківської області.

- **Богмацер Микола Семенович.** Народився 24 листопада 1948 р. Закінчив 10 класів середньої школи. Продовжив навчання у Валківській автошколі, здобув професію – шофер. З 12.12.1987 р по 30.03.1988 р. перебував в зоні відчуження. Їх возили на станцію, здебільшого, на 1-3 блоки мити поли, труби, вивозили сміття. Офіційна доза опромінення 9,7. Жили неподалік від станції у наметах, в яких були встановлені «буржуйки» і чергові постійно підтримували тепло. Після повернення працював в Ново-Іванівському цукро-радгоспі та колгоспі «Промінь» водієм.

-**Богмацер Микола Іванович.** Народився 11 листопада 1950 р. Закінчив середню школу. Працював у м. Харків на заводі «Серп і молот». В зоні відчуження був з 12.06.1989 р. по 12.09.1989 р. Працював в їдальні, де харчувалися ліквідатори аварії на ЧАЕС.

- **Василенко Петро Васильович.** Народився 22 червня 1950 р. Закінчив 10 класів середньої школи. Здобув професію тракториста. В зоні відчуження був з 20.12.1987 по 6.03.1988 р. Перше враження від побаченого: розвернуті металеві прутки, шматки руберойду з розплавленими глибами графіту, люди ходять, як зачумлені. Постійно робив на 4 енергоблоці. Прибирав реакторний цех і машинне відділення. Робили в дві зміни. Із захисних засобів мали лише марлеву пов'язку «пелюстку». Офіційна доза опромінення 10. Після повернення працював трактористом в Ново-Іванівському радгоспі.

- **Дорош Олександр Володимирович** Народився 25.06.1960 р., закінчив восьмирічну школу, продовжив навчання в ПТУ №4 м. Полтави, отримав спеціальність – слюсар машино-складальних робіт. В зоні відчуження перебував з 15.04.1987 по 19.05.1987 р. Був водієм «БТР – 70». Перше враження: чорні клуби диму, весь час сизий туман і люди в масках. Ми навіть не могли пізнати один одного. Орієнтувалися лише по голосу. Чергував на станції. Працювали не

більше 5-6 годин. Зчісували заражену землю та грузили її на машини, прибирали різне сміття, мили труби, підлогу у першому блоці. Потім всі йшли в баню. Весь одяг ліквідувався, а всім видавали інший. Офіційна доза опромінення 5,83. Був нагороджений грамотою Ліквідатора аварії на ЧАЕС. Після повернення працював водієм на Ново-Іванівському цукровому заводі.

- **Дяченко Олексій Павлович** Народився 21 листопада 1957 р. Закінчив 10 класів середньої школи, пішов працювати у м. Харків на завод «Серп і молот». В зоні відчуження був з 20.08.1987 по 20.10.1987р. Офіційна доза опромінення 4,5. Жили в селі Оране за 60 км від станції. В 30 км зону було 45 виїздів. Прибирали радіоактивні відходи, бітум. Займалися спортом – валеюболом, баскетболом.

- **Нерука Василь Іванович** Народився 2 жовтня 1948 р., закінчив 10 класів середньої школи. У 1966 році закінчив Валківську автошколу, отримав права водія і продовжив працювати водієм у колгосп «Ілліча». З березня 1987 року був направлений до міста Оброни, неподалік ЧАЕС, де 1,5 місяці працював секретарем при штабі, а згодом з 16 квітня був у Чорнобилі, в/ч 06407, працював водієм. 13 травня 1987 року повернувся додому. Після повернення Василь Іванович збирає матеріали, відомості про ліквідаторів аварії на ЧАЕС. 2 січня 2002 року організував і зареєстрував Союз «Чорнобиль України». У січні 2011 р. Союз «Чорнобиль України» був перейменований на «Союз інвалідів Чорнобиля України».

- **Коваль Петро Олександрович** Народився 9 липня 1952 року. Закінчив восьмирічну школу. Потім Богодухівське СПТУ. Отримав професію тракторист третього класу. В зоні відчуження був з 3 жовтня по 14 грудня 1987 р. Офіційна доза опромінення 9,33. Незважаючи на те, що всіх охопила паніка, на станції панувала дисципліна, всі працювали злагоджено, у дві зміни. Виконував різну роботу за наказом командування. Спогади про ті дні не дуже гарні. Нагороджений медаллю учасника аварії на ЧАЕС, грамотами. Після повернення працював у колгоспі трактористом.

- **Кононенко Павло Михайлович** Народився 10 липня 1954 р. Закінчив середню школу, 10 класів. Навчався в СПТУ №4, отримав спеціальність водій-автослюсар. В зоні відчуження був з 24.07. 1988 р. по 26.09.1988 р. Офіційна доза опромінення 4,812. Зі слів Павла Михайловича: «В ті дні ми рятували світ від найбільшої катастрофи. Всі будівлі були зруйновані, робили дезактивації приміщень, заходили в 4 блок кидали листки свинцю для прикриття.» Після повернення працював на Ново-Іванівському цукровому заводі. Нагороджений грамотою, подякою, двома медалями.

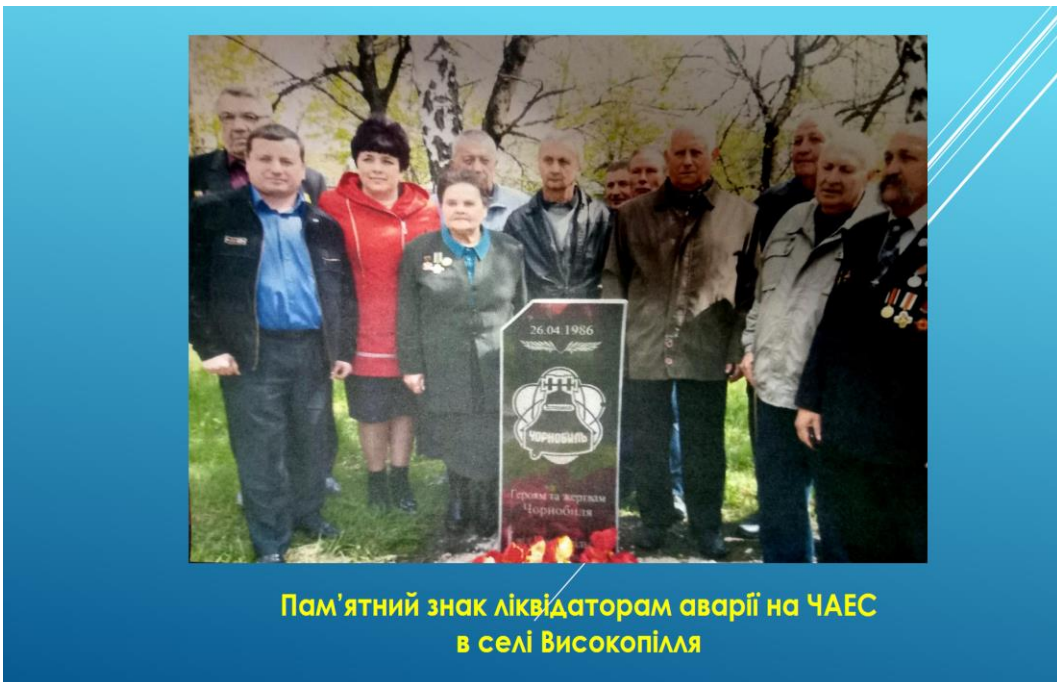
- **Лобойко Олександр Миколайович** Народився 19 лютого 1961 р. У зоні відчуження перебував з 27 липня 1987 по 24 вересня 1987 р., в/ч 53893. Помер 19.02.1999 р. Похований в с. Високопілля.

- **Мєшков Володимир Іванович** Народився 19 вересня 1955 р. Проживав в селі Високопілля. Працював у сеоедній школі вчителем трудового навчання. В зоні відчуження був з 27.12.1987 по 13.03.1988 р. в/ч 32207. Помер 10 .07.2000. Похований в с. Ков'яги Валківського району.

- **Нечитайло Микола Іванович** В зоні відчуження був з 20.10.1987 по 20.01.1988 р. Офіційна доза опромінення 8.

- **Шевченко Сергій Михайлович** під час ліквідації аварії працював пожежником. У селі відкрито пам'ятний знак ліквідаторам аварії на Чорнобильській атомній станції. Пам'ять про їхній подвиг житиме в серцях наступних поколінь.

ЖИВА ІСТОРІЯ ДОБРОВОЛЬЦЯ МИХАЙЛА ТКАЧЕНКА

Мельник Микита, вихованець гуртка «Географічне краєзнавство» Комунального закладу «Харківський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді»

*Харківської обласної ради, учень 7 класу Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей»
Чугуївської міської ради Харківської області*

*Керівники: Андрєєв С.С., керівник гуртка, вчитель географії;
Андрєєва В.Г., вчитель історії*

Бувають дати, які вкарбовуються в історію не чорнилом, а попелом. Для всього світу 26 квітня 1986 року стало символом технологічного краху. Для України національним шрамом, що не загоїться ніколи. Але для однієї людини,

нашого земляка Михайла Владиславовича Ткаченка, ця дата стала межею, що назавжди розділила життя на «до» та «після».

Мета цієї роботи – не просто переказати хроніку подій, а зазирнути в очі людині, яка добровільно зробила крок у невідомість, коли саме існування нашої землі опинилося під загрозою. Це спроба досягнути подвиг через призму однієї долі, яка вплелася в канву великої трагедії.

Михайло Владиславович народився у 1963 році. Його молодість припала на час, коли здавалося, що людина нарешті приборкала природу. У двадцять три роки він був сповнений планів – робота, мрії про родину, просте людське щастя. Але весна 1986-го принесла не лише запах квітучих садів, а й тривожний присмак металу в повітрі.

Коли новина про аварію на Чорнобильській АЕС почала просочуватися крізь завісу радянської цензури, більшість відчула страх. Але Михайло Владиславович відчув інше – відповідальність. Він не чекав на повістку, не шукав виправдань. Він визвався добровольцем. Це був свідомий вибір чоловіка, який розумів, якщо вогонь не загасити сьогодні, завтра він спалить майбутнє його близьких.

Михайло Владиславович згадує дорогу до Зони відчуження як шлях у паралельний світ. Чим ближче до станції, тим тихішим ставало довкілля. Птахи не співали, а листя на деревах набувало дивного, неприродного кольору. Це була війна без пострілів, де ворог був невидимим, не мав запаху і діяв підступно, проникаючи в кожну клітину тіла.

Робота ліквідатора – це не кінематографічний героїзм. Це важка, виснажлива праця під палючим сонцем у важких свинцевих фартухах. Михайло Владиславович описує, як вони очищали територію, як кожен рух був прорахований до секунд, бо радіаційний фон зашкалював. Техніка виходила з ладу, електроніка «згорала», метали ставали крихкими, і лише люди продовжували стояти.

«Ми не думали про нагороди, – каже він, дивлячись кудись у далечінь, – ми думали про те, як швидше приборкати цю розлючену стихію». У цих словах вся суть покоління ліквідаторів. Вони були щитом, який тримав удар атомного монстра.

Найважчим для Михайла Владиславовича було бачити покинуті домівки. Дитячі іграшки на підвіконнях, накриті столи, залишені домашні тварини – це були мовчазні свідки людського горя. Він бачив переселенців, які виїжджали «на три дні», залишаючи в Прип'яті все своє життя, і більше ніколи туди не повернулися.

Він пам'ятає смак технічної води, яку вони пили, намагаючись вгамувати спрагу, і те неймовірне відчуття братерства, що виникло між ліквідаторами. Там не було чинів чи звань, була лише спільна біда і спільна мета. Михайло Владиславович згадує своїх побратимів, багатьох з яких уже немає серед живих. Їхні імена тепер викарбовані на гранітних плитах меморіалів.

Радіація не відпускає просто так. Вона забирає здоров'я по шматочку, нагадуючи про себе безсонними ночами та раптовим болем. Але Михайло Владиславович – борець. Він вистояв тоді, біля четвертого енергоблока, і продовжує стояти зараз.

Сьогодні йому 63. Він живий, і це справжнє диво, куплене неймовірною жагою до життя. Його присутність серед нас – це нагадування про ціну нашої безпеки. Коли ми бачимо його на вулиці, ми бачимо людину, яка врятувала світ. Без перебільшення.

Для Михайла Ткаченка кожна весна є річницею. Він бере участь у заходах вшанування, відвідує музеї та куточки пам'яті, щоб розповісти молоді правду.

Для нас, учнівської молоді Харківщини, зустріч з такою людиною є уроком мужності, який не знайдеш у жодному підручнику. Це можливість зрозуміти, що справжній патріотизм зовсім не гасла, а здатність пожертвувати собою заради інших.

Дивлячись на Михайла Владиславовича, ми розуміємо, що пам'ять – це не просто квіти біля пам'ятника раз на рік. Це живий зв'язок між поколіннями. Це усвідомлення того, що ми маємо берегти цей світ, бо він такий крихкий.

Михайло Ткаченко – наш земляк, наш герой, наш живий літопис. Його доля вчить нас відповідальності за кожен свій вчинок. Ми схиляємо голови перед його подвигом і обіцяємо, що історія ліквідаторів ніколи не згасне. Вона буде жити в наших розповідях, у наших діях, у нашому прагненні до безпечного і мирного майбутнього.

МЕШКАНЦІ СЕЛИЩА БУДИ – УЧАСНИКИ ЛІКВІДАЦІЇ АВАРІЇ НА ЧАЕС

Миргородська Юлія, вихованка гуртка історичного краєзнавства комунального закладу «Харківський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді» Харківської обласної ради, здобувач освіти 11 класу Будянського ліцею №2 Південної міської ради Харківського району Харківської області

Керівник: Безрукова Тетяна Миколаївна, керівник гуртка історичного краєзнавства комунального закладу «Харківський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді» Харківської обласної ради, Почесний краєзнавець України

Місто майбутнього, місто молодих, зразок нового містобудування – так називали Прип'ять у 1980-х. Середній вік мешканців – 26 років. Молоді, амбітні люди приїздили сюди з різних куточків Радянського Союзу будувати, жити. Будувати АЕС і будинки для себе, їздити по просторим вулицям. Та 26 квітня 1986 р. о 1.24 світ назавжди перестав бути колишнім. Внаслідок аварії на АЕС в атмосферу пішло майже шість тон радіоактивних речовин. Офіційна причина катастрофи – халатність персоналу. Від вибуху загинули двоє людей, 28 померли від променевої хвороби на протязі перших трьох місяців. У ліквідації наслідків аварії прийняли участь 600 000 чоловік.

Чорнобильська АЕС: хронологія подій

1970 – початок будівництва

1977 – АЕС підключено до енергосистеми країни

1984 – 4-й енергоблок вийшов на проектну потужність у 1 000 МВт

1986 – 26 квітня, 1 година 24 хвилини – вибух на 4 енергоблоці

27 квітня, 13 годин 10 хвилин – по прип'ятському радіо оголошується початок евакуації місцевих мешканців. З 27 квітня по 2 травня на реактор з військових гелікоптерів було скинуто майже 5 000 тон тепловідводних та фільтрувальних матеріалів. До 30 листопада реактор було закрито бетонним саркофагом, який будували 194 дні.

2007 – початок робіт по створенню нового саркофагу у формі арки.

Мешканці селища Буди, які приймали участь у ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС: Безкоровайний Сергій Миколайович, Веприцький Олександр Семенович, Воронцов Володимир Станіславович, Гальцев Володимир Михайлович, Заседа Леонід Анатолійович, Захаренко М.К., Дзюба Микола Іванович, Казило Анатолій Володимирович, Кибальник Віктор Миколайович, Кисельов Андрій Борисович, Колодій Володимир Іванович, Левченко О.М., Матвеєв Олександр Вікторович, Мельничук Микола Андрійович, Меліхов Олексій Іванович, Неживий Володимир Дмитрович, Ніколаєнко І.І, Оболенко Олексій Михайлович, Олійник Володимир Миколайович, Поляков Михайло Іванович, Святенко Володимир Васильович, Семикін Анатолій Анатолійович, Серіков І.П., Сулій Сергій Михайлович, Сучков Олександр Олексійович, Тимченко Віктор Володимирович, Титаренко Петро Васильович, Шеїн Валерій Вікторович, Ятло Олександр Петрович.

Гальцев Володимир Михайлович. Народився 16.10.1961 р. в с. Буди Харківського району. З 1969 – 1977 рр. навчався у Будянській середній школі (далі БЗШ) № 1. Після 8 класу навчався у ПТУ м. Мерефи, де отримав професію

автослюсар. Після навчання працював на заводі «110» у м. Харкові. З 1980 – 1982 р. служив у внутрішніх військах Радянської армії. Весною 1982 р. повернувся додому. Восени 1982 р. одружився. Став працювати на Будянському фаянсовому заводі (далі БФЗ) дробильником – розмільником. У 1986 р. з 08.06 по 27.11 – брав участь у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. Має дві нагороди: «Учасник ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС», «Захисник Вітчизни». Є інвалідом 2 групи. Мешкає на вулиці Люботинська.

Заседа Леонід Анатолійович. Народився у 1957 р. У 1974 р. закінчив БСШ № 2. У 1975 р. був призваний служити до лав Радянської армії. Після армії працював на БФЗ. У Чорнобилі знаходився з 16.09 – 12.11.1990 р. працював на очищенні забрудненої від радіації території у IV зоні в м. Прип'ять. Повернувся до с. Буди, працював на БФЗ. Мешкає на вул. Соборній (до 2016 р. Радянській).

Неживий Володимир Дмитрович. Народився 26.10.1950 р. в с. Буди Харківського району. Закінчив БЗШ № 2. До лав радянської армії був призваний у 1969 р. Працював на БФЗ, на м'ялці. 04.10.1986 р. був призваний на збори по ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС до військової частини 54979. Знаходились в с. Ораное, в 30 -ти кілометровій зоні. Працював з 18-00 до 6.00 ранку кожен день на АБК № 1, бригада № 25, по обслуговуванню професорів, академіків (прали, прасували одяг). Зробив 53 виїзди на станцію. Раз у тиждень брали кров на вимірювання рентгенів, за 2 місяці набрав 25 рентгенів та 6 грудня був демобілізований за місцем проживання. Нагороджений грамотою, подякою, значками та медалями «Захисник Вітчизни», „Учасник ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС», має 3 групу інвалідності довічну. Мешкає по вул. Шкільна.

ЦІНА ВРЯТОВАНОГО ЗАВТРА: ІСТОРІЯ УЧАСНИКА ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ АВАРІЇ НА ЧАЕС

*Мусаєва Мадіна, учениця 11 класу СЕРПНЕВОГО ЛІЦЕЮ ВАЛКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
БОГОДУХІВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ*

*Керівник: Тарасова Юлія Володимирівна, заступник директора з НВР,
вчитель історії*

26 квітня 1986 року — трагічний день в історії України, день, який розділив життя на «до» і «після». Саме тоді сталася Чорнобильська катастрофа — подія, що змінила долі цілих поколінь.

Чорнобиль став не лише символом трагедії, а й прикладом неймовірної мужності. Завдяки самопожертві пожежників, інженерів, військових і добровольців вдалося запобігти ще страшнішим наслідкам.

Зупинити інтенсивне виверження радіоактивних речовин із зруйнованого енергоблоку Чорнобильська атомна електростанція вдалося неймовірною ціною - ціною здоров'я і життя сотень тисяч людей.

Серед ліквідаторів були й наші земляки — жителі Благодатненської сільської ради Валківського району Харківської області (зараз Благодатненський старостат Валківської МТГ). Один із них - Супрун Микола Олексійович.

На момент мобілізації 10 лютого 1987 року йому було лише 31 рік. До цього — навчання в Красноградському технікумі механізації сільського господарства, служба в армії, робота в місцевому господарстві «Дружба», де його поважали за відповідальність і сумлінність. Саме ці риси він проявив і під час ліквідації наслідків аварії.

Після проходження медичної комісії разом з іншими мобілізованими Харкова був доправлений у Білу Церкву, у розпорядження однієї з військових частин, яка на той час дислокувалася у місті, а звідти ліквідаторів автобусною колоною направили в 30-кілометрову зону, в село Оране.

Микола Олексійович потрапив у пожежну роту, спершу був водієм автовішки, хлопці проходили навчання – їх готували до дезактивації Чорнобиля, але через деякий час керівництво змінює своє рішення і призначає - водієм пожежного автомобіля.

Його робота була надзвичайно небезпечною. Він брав участь у захороненні радіоактивного «рудого» лісу: техніка валили дерева, їх засипали землею, а пожежні машини заливали ґрунт водою, щоб не підіймався радіоактивний пил. Як згадував ліквідатор, пожежні автомобілі на той час нічим не захищалися від радіації, працювали лише в респіраторах – «Пелюстках», які змінювали кожні півтори години.

Згодом наш земляк разом з іншими ліквідаторами виїздив безпосередньо на станцію, де виконувалися роботи з дезактивації приміщень. Всього здійснив – 43 виїзди.

Одним із найнебезпечніших завдань було очищення труб, що охолоджували реактор — перебування там тривало не більше хвилини через надвисокий рівень радіації.

Пізніше в облікову картку Супруна буде вписана доза опромінення 21,96 рентген, хоча насправді отримана доза була набагато вищою.

Певний час ліквідатор також виконував роботи із завантаження на території ЧАЕС радіоактивних відходів – бетону, щебню, цегли, графіту, які у мішках вивозили у могильники.

Микола Олексійович пригадував, що зробивши роботу, він як і інші ліквідатори купалися, змінювали одяг та їхали в Лелів, де знову купалися, переодягалися і потім поверталися в Оране, у військову частину.

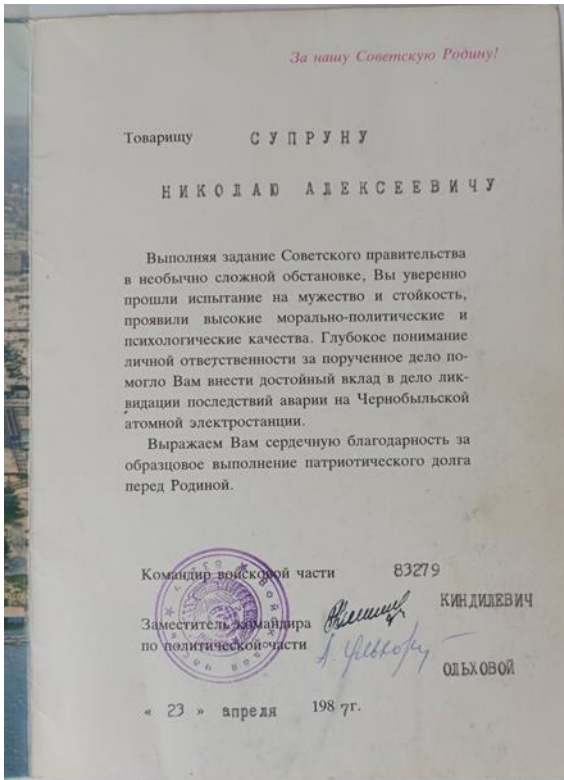
Робота в зоні давалася взнаки: постійна гіркота в роті, сильні головні болі, виснаження. Іноді доводилося по кілька днів відновлюватися в наметах військової частини.

За свою самовідданість Микола Олексійович був нагороджений медаллю «Учасник ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС» та отримав подяку від командування.

У квітні 1987 року він повернувся додому, у рідне Благодатне. Продовжив працювати — спочатку водієм, згодом завідувачем гаража, але працювати довго не зміг – отримані дози радіації позначилися на стані здоров'я, від став особою з інвалідністю, спершу 3-ї, а потім 2-ї групи.

Незважаючи на всі випробування, Микола Олексійович зберіг любов до життя, а найбільшою опорою й джерелом радості для нього залишалася родина — дружина, діти та онуки.

Подвиг Супруна М.О. назавжди залишиться прикладом стриманої, але великої мужності — сили людини, яка самовіддано вела боротьбу з невидимою загрозою. Він не шукав слави, а просто робив те, що мав, усвідомлюючи, що ціна врятованого завтра — це право на майбутнє для прийдешніх поколінь.

СОЦІАЛЬНА КАРТА УЧАСНИКА ЛІКВІДАЦІЇ АВАРІЇ НА ЧАЕС

1. № посвідчення (дубліката): 136281/00279
 категорія 2/11 серія А
 ким і коли видано КООА 15.10.93 р. / 14.04.97.

2. Прізвище, ім'я та по батькові: Супрун Микола Олексійович

3. Стать (підкреслити): чоловік жінка

4. Дата народження: 25.05.1956 р.

5. Місце народження: с. Вільне, Київська обл., Звенигородський район, Карлівський с/п.

6. Місце проживання:
 новий індекс: 31245/6502 місто Волковий
 область: Дніпропетровська район: Волковий
 населений пункт: Вільне вулиця: Шевченка
 будинок: 2 корпус: квартира

7. Телефон: 5-38 19 5-38-19

8. Освіта: Середня спеціальна що і коли закінчив Хмельницький держ. ун-т ім. І. Микитича, 1980

9. Соціальний статус (підкреслити): спеціаліст, інженер, викладач, студент, тимчас. не працює

10. Основна спеціальність, фах: інженер-ліквідатор

11. Поточне місце роботи: КООА, Дніпропетровська

12. Посада, факс: спеціаліст інженер

13. Сімейний стан (підкреслити): одинокий одружений заміжний розлучений

14. Скільки сім':

№ п/п	Прізвище, ім'я, та по батькові члена сім'	Рік нар.	родинні стосунки	статус чорноб.	прожив.	приміч.
1.	Супрун Марія Іванівна, 1961	1961	дружина	ч/б	ч/б	
2.	Супрун Тетяна Миколаївна, 1980	1980	дочка	ч/б	ч/б	
3.	Супрун Олександр Миколайович, 1982	1982	син	ч/б	ч/б	
4.						

ПРИМІТКИ: у графі «статус» вказувати ТАК чи НІ; у графі «прожив.» разом вказувати ТАК чи НІ; у графі «приміч.» вказувати будь-яку додаткову інформацію.
 15. Брав участь у (підкреслити):
 — ліквідації аварії на ЧАЕС
 — ліквідації наслідків інших ядерних вибухів
 — військових дій з застосуванням ядерної зброї

Нагорода Супруна М.О. - медаль «Учасник ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС»

Фото з архіву Валківського краєзнавчого музею (Супрун М.О. у зоні ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС)

ПАМ'ЯТЬ КРИЗЬ РОКИ: 34 ДОЛІ ЛІКВІДАТОРІВ ЧОРНОБИЛЯ ЗВАЛКІВЩИНИ

*Пасічник Владислав, учень 8 класу Мельниківського ліцею вихованець гуртка "Географічне краєзнавство" Центру туризму краєзнавства та екскурсій учнівської молоді
Валківської міської ради Харківської області*

Керівник: Пасічник Ганна Ігорівна, вчитель географії

Аварія на Чорнобильській атомній електростанції 26 квітня 1986 року стала однією з найбільших техногенних катастроф у світовій історії. Її наслідки торкнулися мільйонів людей в Україні та інших країнах колишнього СРСР. Особливою категорією постраждалих стали ліквідатори – громадяни, які ризикували життям і здоров'ям, щоб ліквідувати наслідки аварії.

Я дослідив долі 34 ліквідаторів з Валківського району Харківської області, які загинули в період з 1990 по 2002 роки.(рис..1.1) Всього у Валківській МТГ станом на 1 грудня 2001 року проживало 480 громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Серед них 40 осіб з інвалідністю внаслідок опромінення, отриманого під впливом мирного атома, та 145 дітей, як тих, що були вивезені з зони відчуження так і тих, що народились від ліквідаторів аварії.

Більшість із цих молодих ліквідаторів вже мали сім'ї та маленьких дітей. Вони залишили домівки, роботу та мирне життя, щоб допомогти зупинити поширення радіації, очистити території та захистити інших людей від небезпеки. Для багатьох це був перший серйозний виклик у житті, а для деяких – доленосний.

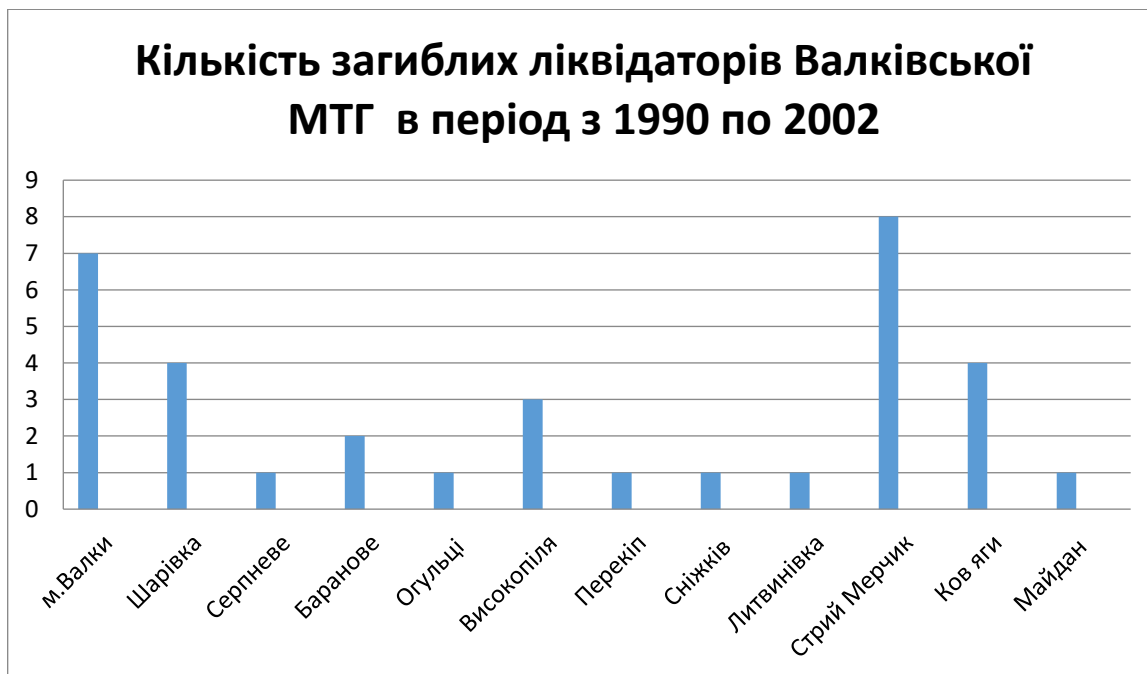

Рис. 1.1 Кількість загиблих ліквідаторів Валківської МТГ в період з 1990 р. по 2002 р.

Їхні будні у зоні відчуження були важкими: важке обладнання, радіаційне опромінення, виснажлива праця біля реактора, дегазація територій, евакуація населення та прибирання зараженої землі. Незважаючи на страх і втому, вони залишалися відповідальними перед своєю країною та рідним краєм.

Ці чоловіки часто переписувалися з родинами, підтримували зв'язок із дітьми, надсилали листи з надією повернутися живими. Для їхніх сімей це були часи тривоги та очікування, адже ніхто не міг передбачити, які наслідки матиме опромінення і чи повернеться чоловік додому.

На жаль, через кілька років після ліквідації аварії вони загинули, залишивши по собі сім'ї, дітей, друзів і пам'ять про мужність. Їхні долі нагадують нам, що героїзм часто не помітний у повсякденності, але він живе у спогадах рідних та суспільства.

Найбіше мені запам'яталась історія мешканця м.Валки Олександра Анатолійовича Бровка, який в 1986 році проходив строкову службу в армії, але вже на початку травня у складі окремого медично – санітарного батальйону працював у зоні відчуження. Ця кадрова частина 2 травня наспіх мобілізованими військовослужбовцями, медиками запасу, була розгорнута по повній схемі, розрахованій на час війни і розквартирована за 15 кілометрів від реактора. Саме сюди всіх уражених, травмованих та хворих з міста Прип'яті та самої станції. На протязі 4 місяців вони надавали допомогу людям.

Збір інформації про цих молодих чоловіків включав розмови з родинами, перегляд особистих архівів, фотографій та листів. Такі історії дають змогу не лише відчувати масштаби трагедії Чорнобиля, а й побачити людське обличчя катастрофи – молодих, відданих своїй справі людей, які думали про інших навіть більше, ніж про себе.

ЗЕМЛЯКИ-ЛІКВІДАТОРИ: ІСТОРІЇ МУЖНОСТІ І БОЛЮ

*Поліщук Єлизавета, учениця 9 класу КЗ «Велетенський ліцей» Зміївської міської ради
Чугуївського району Харківської області*

*Керівник: Пушкаренко Любов Павлівна, завідувачка шкільним історико-краєзнавчим музеєм
імені Я. І. Красюка*

26 квітня 1986 року назавжди увійшло в історію як день найбільшої техногенної катастрофи людства. Саме тоді на Чорнобильській атомній електростанції на Київщині сталася аварія, що змінила долі мільйонів людей.

Уже в перші дні до 30-кілометрової зони навколо ЧАЕС почали прибувати ті, хто не залишився осторонь: фахівці, військові регулярних частин і терміново мобілізовані резервісти. Їх всіх почали називати ліквідаторами. На жаль, чимало військовослужбовців-строковиків так і не змогли офіційно отримати цей статус через втрату документів про місце служби.

Із села Першотравневого (нині Велетень Чугуївського району Харківської області) та навколишніх сіл (Джгун, Кукулівка, Гостра) через військкомат було призвано десятки чоловіків: працівники господарства «Червоний Велетень», водії, звичайні мешканці, які стали справжніми героями свого часу. Нам вдалося зберегти їхні імена: Кононіхін Володимир, Байдін Михайло, Дашков Олексій, Шабашов Костянтин, Курлович Степан, Гончаренко Володимир, Алексеєнко Леонід, Єлізаров Микола, Совкун Анатолій, Горбань Павло, Волик Володимир, Остапенко Олександр, Бабак Сергій, Швець Михайло, Нестеров Олександр,

Кононенко Микола. Вони працювали там, де було небезпечно. Позмінно, крок за кроком, виконували свою роботу: щойно людина отримувала максимально допустиму дозу радіації — її змінювала інша. Так, ціною власного здоров'я, вони стримували невидиму загрозу.

Ми зібрали їхні спогади — ширі, іноді болючі, але надзвичайно важливі. Саме ці розповіді є найціннішим скарбом, адже зберігають живу пам'ять про ті події. Це не просто історії — це досвід, який неможливо переоцінити, уроки мужності, відповідальності та сили духу, що й сьогодні залишаються актуальними для кожного з нас.

Зі спогадів мешканця села Велетень (колись Першотравневе), ліквідатора Кононіхіна Володимира Івановича, 1952 року народження: «У Чорнобильській зоні перебував з 11 жовтня до 30 грудня 1987 року (тобто більше двох з половиною місяців) у складі 25 Харківської бригади резервістів-східняків. Там було багато хлопців не лише з Харківської, а й з Донецької та Луганської областей. Бригада жила у полі, в наметовому містечку біля села Рани Іванківського району Київської області. Ліквідатори займалися дезактивацією третього енергоблоку, мили щавлевою кислотою поверхні, забруднені радіацією. Їздили в зону щоденно. Працювали 1 годину. Після цього деякий час витрачали на баню, зміну одягу, переїзд до житла. Перед роботою одягали спеціальну білизну з антирадіаційним просоченням, бушлат і чоботи. За часом перебування в забрудненій зоні слідкував дозиметрист, який керував роботою групи з 10-15 чоловік». Він мав два посвідчення ліквідатора з додатками. Зараз вони зберігаються у нашому шкільному музеї. Відтоді минуло 40 років. У перші роки після аварії держава більше дбала про ліквідаторів: вони отримували безкоштовне лікування, санаторні путівки, а їхні діти мали пільги — зокрема на відпочинок у таборах, харчування та вступ до вищих навчальних закладів. Керівництво профспілки господарства «Червоний Велетень» (яке було тоді в нашому селі) також виділяло кошти на преміювання ліквідаторів та їхніх родин.

У Володимира Івановича протягом багатьох років були серйозні проблеми зі здоров'ям: він переніс інсульт, а згодом — складну операцію з видалення нирки. Перебував на обліку в 17-й лікарні міста Харкова, де періодично проходив лікування. Після Чорнобиля він не відчував себе здоровим жодного дня, мав інвалідність. Ми запрошували його до нашого шкільного музею, який ще 35 років тому оформлював саме Володимир Іванович, адже за фахом він був художником-оформлювачем. Він розповідав про події Чорнобиля — і в ті моменти на його очах з'являлися сльози. На жаль, Володимир Іванович уже пішов із життя. Але пам'ять про нього, його працю, мужність і пережитий досвід залишаються з нами.

З анкети мешканця села, ліквідатора Шабашова Костянтина Васильовича, 1963 року народження, дізналася, що лейтенант Шабашов Костя перебував в Чорнобильській зоні з 15 липня по 22 жовтня 1987 року у складі військової частини 54979. Йому було тоді лише 24 роки. Його частина займалася дегазацією, дезактивацією об'єктів, споруд на ЧАЕС та міста Прип'ять. Має посвідчення 2 категорії. Звернула увагу на незвичну довідку командира частини підполковника Старостенка про те, що період служби, час перебування в зоні ЧАЕС, зараховується для пенсії на пільгових умовах: один місяць за три місяці.

Костянтин Васильович поділився світлинами, де він із друзями під час цих робіт. Але чомусь згадувати нічого не хоче. Що ж, це його право.

Вдалося також поспілкуватися і з Байдіним Михайлом Олексійовичем, 1949 року народження, який має посвідчення № 1. Перебував у Чорнобильській зоні з 9 липня по 5 серпня 1987 року. В анкеті він написав, що в той час виконував різні роботи: мив хімічним розчином усе металеве обладнання, а також збирав і скидав уламки після вибуху. Я навіть не можу уявити собі, яку величезну дозу радіації Михайло Олексійович отримав за короткий період часу. Стан його здоров'я сьогодні залишається незадовільним: він має багато хронічних захворювань, унаслідок яких переніс ампутацію обох ніг. У нього спогади негативні про ті події. Відчутна образа в голосі, що держава майже не підтримує ліквідаторів. Прикро, але це така наша реальність.

Опрацьовуючи ці матеріали та спогади ліквідаторів, я ще раз усвідомила, наскільки страшною була Чорнобильська катастрофа і який слід вона залишила в долях людей. За кожним прізвиськом — жива історія, людська доля, біль, відповідальність і водночас велика мужність. Ці люди, не задумуючись про власну безпеку, виконували свій обов'язок і рятували інших, часто ціною власного здоров'я та життя.

Особливо вразило те, що багато з них і сьогодні живуть із наслідками тих подій, мають серйозні проблеми зі здоров'ям і потребують підтримки. Їхні спогади — це не просто розповіді, а важливий урок для всіх нас: про силу духу, людяність і відповідальність. Я вважаю, що ми повинні пам'ятати про ліквідаторів Чорнобиля, берегти їхні історії та шанувати їхній подвиг. Адже завдяки таким людям світ зміг уникнути ще більшої трагедії.

Фото. Кононіхін В.І. у шкільному музеї, 2017 рік

Фото. Ліквідатор Байдін М.О.

Фото. Шабашов К.В. з побратимами у місті Прип'ять, 1987 рік

Фото. Відділення лейтенанта Шабашова К.В. під час перебування у Чорнобильській зоні, 1987 рік.

ЧОРНОБИЛЬ НЕ МАЄ МИНУЛОГО

Селіхов Макар, вихованець гуртка історичного краєзнавства комунального закладу «Харківський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді» Харківської обласної ради, здобувач освіти 8 класу Будянського ліцею № 2 Південної міської ради Харківського району Харківської області

Керівник: Безрукова Тетяна Миколаївна, керівник гуртка історичного краєзнавства комунального закладу «Харківський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді» Харківської обласної ради, Почесний краєзнавець України

26 квітня 2025 року минає 39 років з дня аварії на Чорнобильській атомній електростанції — наймасштабнішої техногенної катастрофи за всю історію ядерної енергетики у світі. Аварія на Чорнобильській АЕС призвела до катастрофічних наслідків. Понад 3 мільйони українців і загалом 10 мільйонів людей по всьому світу постраждали від аварії. Радіоактивним цезієм тоді було забруднено 3/4 території Європи. Та масштаби катастрофи могли бути ще більшими, якби не подвиг ліквідаторів, які працювали в умовах екстремальної небезпеки. Багато з них пожертвували своїм здоров'ям та навіть життям, щоб зупинити подальше поширення радіації. Загалом понад 600 тисяч людей взяли участь у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, з них 29 чоловіків з мого рідного селища Буди Харківського району. Моя розповідь про сімох із них, які мешкали недалеко від нашого ліцею.

Веприцький Олександр Семенович народився 24.09.1953 р. в с. Закутнівка Первомайського району. Закінчив вісім класів Закутнівської середньої школи (далі СШ) та поступив до ГПТУ № 29 в м. Лихачове на спеціальність машиніст – бульдозерист. Після закінчення училища отримав направлення працювати на ХТЗ. У 1971 р. був призваний служити до лав Радянської армії. Службу проходив у Середній Азії при МВС СРСР. Після армії працював трактористом на ткацькій фабриці в с. Комарівка сучасної Південноміської територіальної громади. З 1980 р. працював на Будянською фаянсовому заводі (далі БФЗ) налагодником. З 01.08.1988 по 05.10.88 рр. у складі військової частини №

73413 був учасником ліквідації аварії на ЧАЕС. По декілька годин на день працював на самому реакторі, визволяючи відсіки від бетону. Мав нагороди: Медаль «Учасник ліквідації наслідків аварії на Чернобыльской АЭС», подяка «Учасник ліквідації наслідків аварії на Чернобыльской АЭС». Був інвалідом III групи. Помер.

Колодій Володимир Іванович народився 18.02.1955р. у селищі Райковщина Яготинського району Київської області. Потім сім'я переїхала до с. Буди. Навчався у БСШ №1, у 1975 р. призваний до лав Радянської армії. В 1988 р. 3 місяці знаходився у Чорнобилі. Працював в охороні у 30- кілометровій зоні. Мав інвалідність II групи. Мешкав по вул. Гоголя. Помер Володимир Іванович у серпні 1996 р. Похований на кладовищі по вул. Осінній (до 2016 р. Жовтневій).

Меліхов Олексій Іванович народився 01.03.1956 р. в с. Меліховка Нововодолажського району. У 1974 р. закінчив автошколу у Водолазі. З 1974 по 1976 рр. служив у лавах Радянської армії. З 1977 р. працював водієм автобусу. У 1988 – 1989 рр. приймав участь у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. Потім повернувся у Буди, де продовжив працювати водієм рейсового автобуса «Буди – Комарівка». У 2011 р. пішов на пенсію, як ліквідатор наслідків аварії на ЧАЕС. З 2012 р. працював сторожем у Будянському ліцеї. Помер Олексій Іванович 21.02.2016 р.

Обополенко Олексій Михайлович народився 20.04.1952 р. у с. Бедряги Будянської селищної ради. Закінчив 8 класів Буянської СШ № 2. Після закінчення школи закінчив водійські курси. У 1970 р. був призваний до лав Радянської армії. Службу проходив у м. Москва. Після служби жив у с. Буди, працював на БФЗ. У складі 34110 частини працював на ЧАЕС водієм (обслуговував ліквідаторів аварії на атомній станції). У нього двоє дітей, дочка – Світлана й син – Сергій. Перебуваючи на ЧАЕС, отримав дозу опромінювання. Після цього став часто хворіти. Помер Обополенко Олексій 16.09.1995 р. Похований на Бедрягівському кладовищі.

Поляков Михайло Іванович народився 08.11.1956 р. в с. Буди. В 1972 р. закінчив Будянську СШ № 2. У 1975 р. був призваний до лав Радянської Армії, після служби пішов працювати на БФЗ наладчиком формувальних напівавтоматів. З 1983 р. працював охоронцем у ВО ст. Основа. У 1986 р. знову повернувся працювати на БФЗ, де і працював до виходу на пенсію в 2006 р. У 1986 р. був ліквідатором наслідків аварії на ЧАЕС. У Чорнобилі був командиром відділення. Охороняв 30-ти кілометрову зону з 15.10.86 по 27.11.86 р., забезпечував підтримку правопорядку та безпеки, попереджали випадки мародерства в цій зоні. Мав нагороду «*За отличие в службе*» (24.11.1986 р.), нагороджений медаллю «*Захиснику Вітчизни*» (14.10.1999 р.), нагрудним знаком «*Учасник ліквідації наслідків аварії ЧАЭС*». Помер.

Сучков Олександр Олексійович народився 26.04.1958 р. у с. Хорнівка Брянської області. З 1965 по 1975 рр. навчався у Мглянській СШ. Після 10 класу поступив у ПТУ, отримав професію автослюсаря – водія. З 1976 по 1978 рр. служив в автодорожніх військах Радянської армії. Після служби в армії працював водієм «Укрремстрой МВД УССР» у м. Харкові, а потім на автобазі № 2 м. Полтави. У червні 1986 р. був призваний у Лубенську військову частину 75177. З

23.06 по 09.11.1986 р. Олександр Олексійович приймав участь у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС у складі військової частини, яка дислокувалась в с. Сувіди Брагінського району Гомельської області і працював в зоні відчуження у липні – 9 днів, в серпні – 31 день, у вересні – 3 дні. Потім повернувся на Полтавщину, де знов працював водієм. А у 1991 р. доля закинула Олександра Олексійовича до селища Буди, де він одружився. Мешкав по вул. Шкільній. Помер.

Тимченко Віктор Володимирович народився 20.12.1954 р. в с. Буди. Мешкав по вул. Осінній (до 2016 р. Жовтневій) № 49. У 1961 р. пішов вчитися до першого класу Будянської СШ № 1 та закінчив повний курс навчання у 1971 р. У тому ж році був призваний до лав Радянської армії. У 1974 р. поступив до Харківського автомобільно-транспортного технікуму імені С. Орджонікідзе на спеціальність "Експлуатація автомобільного транспорту". Закінчив технікум у 1976 р. До закликання до Чорнобиля працював у водотресті міста Південний, а потім працював на БФЗ у відділі КІП. 15.09.1989, був покликаний для ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС Харківським райвійськкоматом. У складі відділу торгівлі № 960 Міністерства оборони брав участь у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС з 15.09.1989 року по 10.02.1990. Нагород, грамот не мав. Тимченко Віктор помер 18.05.1993 р. і похований на цвинтарі № 2 у с. Буди.

ЧОРНОБИЛЬ У ДОЛІ МОГО ЗЕМЛЯКА

Рябуха Вероніка, учениця 11 класу Манченківської ЗОШ І-ІІІ ступенів Люботинської міської ради Харківської області

Керівник: Панченко Микола Петрович, вчитель географії Манченківської ЗОШ І-ІІІ ступенів Люботинської міської ради Харківської області

26 квітня 2026 року виповнюється 40 років від дня наймасштабнішої техногенної катастрофи в історії людства: вибух на четвертому енергоблоці Чорнобильської АЕС, який спричинив руйнування частини реакторного блоку і машинного залу. Внаслідок вибуху виникла пожежа, яка перекинулася на дах третього енергоблоку. У середині четвертого енергоблоку пожежу вдалося ліквідувати лише 10 травня 1986 року. Після вибуху та пожежі над Чорнобилем утворилася радіоактивна хмара, яка накрила не лише території сучасної України, Білорусі, Росії, але й території багатьох європейських країн: Швеції, Австрії, Норвегії, Німеччини, Фінляндії, Греції, Румунії, Словенії, Литви, Латвії. За Міжнародною шкалою ядерних подій цю аварію класифікували за найвищим - сьомим рівнем безпеки.

Найбільше постраждала Україна, бо радіоактивного забрудненими стали 2293 населених пунктів, у яких 40 років тому мешкало понад 2,6 млн. чол.

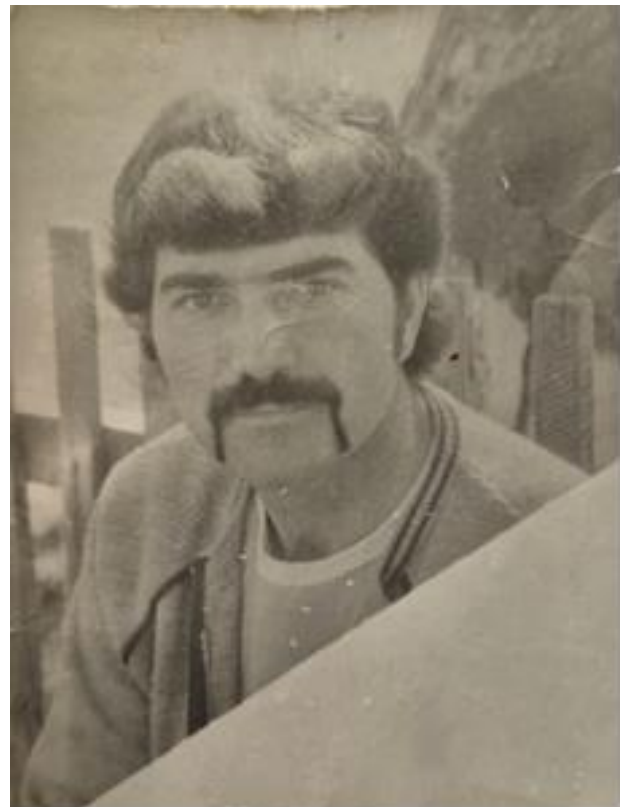
Завдяки самопожертві ліквідаторів наслідків катастрофи, вдалося локалізувати аварію та врятувати світ від радіаційного забруднення.

Ми вшановуємо ліквідаторів Чорнобильської трагедії, які ціною власного життя і здоров'я врятували Україну від великої біди. Серед тих героїв був і наш земляк, житель селища Манченки Літкевич Михайло Іванович, 1947 року

народження. Літкевич М.І. народився в Манченках, навчався і закінчив Манченківську загальноосвітню школу I-III ступенів у 1964 році. Після закінчення школи навчався у професійно-технічному училищі с.Ракітне, де одержав спеціальність тракториста-машиніста, потім закінчив курси водія. Має посвідчення водія I класу. Працював водієм швидкої допомоги в Манченківській медичній амбулаторії. У ніч на 4 травня 1986 року був призваний до участі в ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС згідно з наказом по автогосподарству Харківського району. Знаходився в зоні радіоактивного забруднення з 04 по 11 травня 1986 року, де вивозив з м.Прип'яті місцевих жителів. Перебування в Чорнобилі вплинуло на здоров'я Літкевича М.І., у 1991 році одержав II групу інвалідності за станом здоров'я. Незважаючи на це, Михайло Іванович веде активний спосіб життя, є головою Манченківської первинної організації «Союз Чорнобиль України», самовіддано веде громадську діяльність у громаді. Має багато подяк, нагороджень від Харківської обласної державної адміністрації, державної адміністрації, Харківської районної державної адміністрації (фото додаються).

Бажаємо Михайлу Івановичу міцного здоров'я, довгих років життя у мирній Україні!

Літкевич Михайло Іванович – Герой-Чорнобилець

МІЙ ДІДУСЬ – МІЙ ГЕРОЙ

Сіденко Святослав, учень 1 класу Liberty School (приватного закладу освіти «Харківський ліцей «ШКОЛА ЛІБЕРТІ» Харківської області»), вихованець Комунального закладу «Харківський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді» Харківської обласної ради
Керівники – Сіденко Світлана Володимирівна, вчителька Liberty School,
Астапова Тетяна Миколаївна, керівник гуртків – методист КЗ «ХОЦТКСЕУМ»

У кожної людини є той, ким вона особливо пишається. Для мене такою людиною був мій дідусь – Володимир. Він був дуже доброю і гарною людиною. Його любили і поважали всі, хто його знав. Для нашої родини він був справжньою опорою, прикладом відповідальності, щирості та великої любові.

Дідусь умів огортати турботою кожного з нас. Коли вся родина збиралася разом, поруч із ним завжди було тепло і спокійно. Він мав особливу доброту в серці та щиру усмішку, яка одразу викликала довіру. У ньому поєднувалися серйозність і відповідальність, чесність і водночас дивовижна добродушність.

У дідуся була ще одна незвичайна здібність – його голос. Він умів так лагідно говорити, що маленькі діти могли заснути просто слухаючи його розповіді. Мама розповідає, що навіть дорослим поруч із ним ставало спокійніше. Його слова ніби заколисували і заспокоювали.

Але життя іноді ставить людей перед дуже важкими випробуваннями. Так сталося і з моїм дідусем.

Коли відбулась аварія на Чорнобильській атомній електростанції, багато людей були змушені ризикувати своїм здоров'ям і життям, щоб врятувати інших і захистити майбутнє. Мій дідусь теж не залишився осторонь. Він добре розумів небезпеку, але вважав, що якщо не він, то хто подбає про безпеку дітей та онуків.

У 1987 році у 30-кілометровій зоні Чорнобильської АЕС дідусь виконував роботи з ліквідації наслідків аварії. Там працювали у надзвичайно небезпечних умовах. Дідусь отримав велику дозу опромінення, яка перевищувала допустиму норму. Проте через суворість радянської системи у військовому квитку була записана нібито допустима доза – дев'ять рентген, 150 мілірентгенів. Насправді ж, опромінення було значно більшим.

На жаль, це згодом позначилося на здоров'ї мого дідуся. Попри все пережите, він не любив багато говорити про ті події. Дідусь був дуже стриманою людиною. Він ніколи не намагався прикрашати чи романтизувати те, що сталося. Зазвичай він говорив лише коротко: що просто виконував свою роботу. І додавав, що знав про наслідки, але хотів, щоб його діти й онуки жили щасливо і були здоровими.

Мій дідусь мав надзвичайно добре і велике серце. Разом із бабусею вони виростили трьох дітей і чотирьох онуків. Він дуже любив свою родину і завжди намагався бути поруч, підтримувати і допомагати. Найбільшим бажанням дідуся було дочекатися народження найменшого онука – тобто мене. І його мрія здійснилася. Він не тільки дожив до мого народження. Дідусь встиг провести зі мною багато щасливих моментів.

Ми разом гралися, він розповідав мені безліч дивовижних казок – іноді здається, що він сам їх вигадував просто на ходу. Вони були дуже цікаві й зовсім не схожі на інші. Саме з дідусем я вчився сидіти, стояти, робити свої перші кроки. Разом із ним я вчився навіть бігати.

Мама розповідає, що одним із моїх перших слів було слово «де» – так я кликав дідуся. На жаль, його життя обірвалося занадто рано. Мені дуже шкода, що я не зміг провести з ним більше часу. Я думаю, що він міг би навчити мене ще дуже багатьох важливих речей. Я дуже сумую за своїм дідусем.

Мама каже, що тепер він став янголом і оберігає нашу родину. Я в це вірю. Бо навіть коли він був поруч із нами на землі, він уже був нашим янголом – добрим, турботливим і мужнім. Для мене мій дідусь – справжній герой. Не тому, що він любив про це говорити. А тому, що він тихо і чесно зробив усе, щоб ми могли жити. І я завжди буду пам'ятати про нього.

ЧОРНОБИЛЬ У ДОЛЯХ ЗЕМЛЯКІВ. ІНТЕРВ'Ю З ЛІКВІДАТОРОМ АВАРІЇ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС

Суманєєв Ростислав, учень 6 класу Комунального закладу "Чугуївський ліцей №2" Чугуївської міської ради Харківської області

Керівник: Суманєєва Людмила Петрівна, заступник директора з навчально-виховної роботи

Учень 6 класу Комунального закладу «Чугуївський ліцей №2» Чугуївської міської ради Суманєєв Ростислав у межах обласної акції до 40-х роковин Чорнобильської катастрофи провів пошукову роботу за напрямом «Чорнобиль у долях земляків».

Ростислав взяв інтерв'ю у свого дідуся — Чорного Петра Никифоровича, ліквідатора аварії на Чорнобильській АЕС, мешканця селища Коробчине Пролісенської територіальної громади.

Розмова відбулася телефоном. Ростислав зателефонував дідуся, поставив йому запитання про ті події та попросив поділитися своїми спогадами.

Ростислав: — Дідуся, де ви були, коли сталася аварія на Чорнобильській АЕС?

Дідусь: — У 1986 році я був військовим. Після вибуху на станції 26 квітня нас підняли по тривозі вночі. Нам наказали швидко зібрати необхідні речі, взяти документи та гроші. Ми ще не знали, куди саме їдемо і що сталося. Спочатку нас направили до Васищева, де формувалася бригада.

Ростислав: — Коли ви поїхали до зони аварії?

Дідусь: — Уже 1 травня наша колона військової техніки вирушила у напрямку Прип'яті. Ми працювали групою із шести людей. Нашим завданням було виставляти пости та вимірювати рівень радіації. Кожні дві години результати передавали керівництву.

Ростислав: — Скільки часу ви перебували там?

Дідусь: — У зоні аварії я знаходився приблизно півтора місяця. Це був дуже важкий і небезпечний період.

Ростислав: — Чи знали ви тоді, наскільки це небезпечно?

Дідусь: — Спочатку ми не усвідомлювали всього масштабу катастрофи. Але поступово ставало зрозуміло, що ситуація дуже серйозна. Дозиметри показували надзвичайно високий рівень радіації — показники буквально зашкалювали. Проте нам дали наказ: у звітах не записувати більше ніж 25, хоча насправді значення були значно більшими.

Ростислав: — Що вам найбільше запам'яталося з тих днів?

Дідусь: — Найбільше запам'яталася Прип'ять. Місто виглядало зовсім порожнім — ніби вимерлим. Ми бачили, як колонами автобусів евакуювали людей. Люди залишали свої домівки, брали із собою лише найнеобхідніше. Багато машин стояли покинутими, будинки були відкриті. У готелі «Полісся» навіть ключі залишалися в дверях номерів. Було дуже моторошно дивитися на все це.

Ми спостерігали, як працювала спеціальна техніка, яка розчищала територію. Але через великий рівень радіації вона часто виходила з ладу.

Запам'ятав і ще одну страшну деталь: навіть птахи не витримували такого рівня радіації. Ми бачили, як ворони падали на землю просто під час польоту.

Ростислав: — Чи знали ви про пожежників, які першими прибули на місце аварії?

Дідусь: — Так. Вони проявили справжній героїзм. Багато з них працювали безпосередньо біля реактора і загинули, рятуючи інших людей.

Ростислав: — Чи збереглися у вас якісь фотографії з того часу?

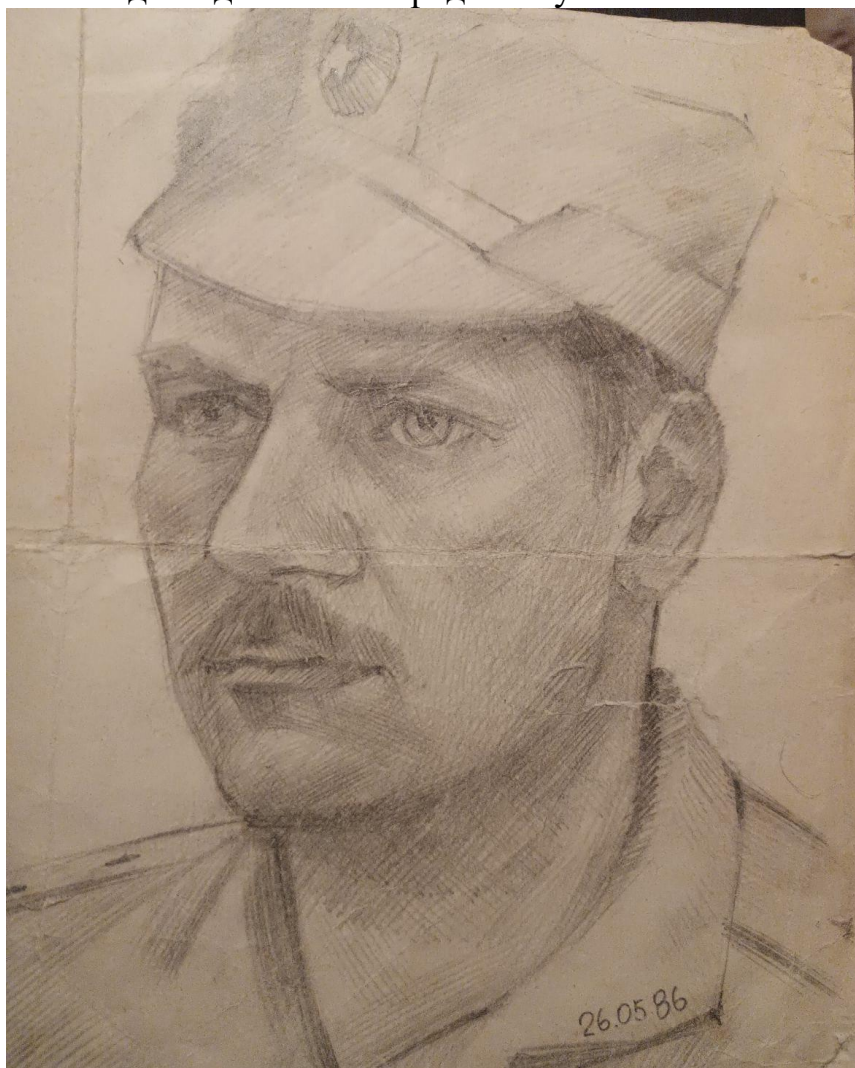
Дідусь: — На жаль, тоді у нас не було мобільних телефонів, а фотоапарати ми з собою не брали. Та й завдання були зовсім інші — не до фотографій було. Але в нашій групі був один чоловік, який дуже гарно малював. Він намалював мій портрет на пам'ять. На цьому портреті підписана дата — 26 травня 1986 року.

Після розмови дідусь надіслав Ростиславу фотографію цього портрета. Саме її буде додано до пошукової роботи.

Також серед сімейних фотографій збереглося фото ліквідаторів, зроблене вже значно пізніше. Щороку вони збираються біля пам'ятника ліквідаторам, щоб вшанувати пам'ять своїх побратимів та покласти квіти. На цьому фото зображені ліквідатори, серед яких і Петро Никифорович.

Після цієї розмови я ще більше зрозумів, наскільки важливо пам'ятати про подвиг ліквідаторів. Мій дідусь разом із тисячами інших людей ризикував своїм життям і здоров'ям, щоб зупинити наслідки страшної катастрофи.

Для мене він — справжній герой. І я пишаюся тим, що можу розповісти його історію. Пам'ять про Чорнобиль — це не лише сторінка історії. Це долі людей, їхня мужність і відповідальність перед майбутніми поколіннями.

Портрет Петра Никифоровича Чорного, намальований у зоні Чорнобильської катастрофи. 26.05.1986.

Зустріч ліквідаторів аварії на Чорнобильській АЕС біля пам'ятника ліквідаторам

Петро Никифорович Чорний разом із онуком Ростиславом

ПАМ'ЯТЬ ПРО ДІДУСЯ – ЛІКВІДАТОРА ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ АВАРІЇ

Тимошенко Тимур, учень 6 класу Олександрівського ліцею імені Івана Буряка Валківської міської ради Богодухівського району Харківської області, вихованець гуртка «Історичне краєзнавство»

Керівник: Нужа Юлія Павлівна, вчитель історії Олександрівського ліцею імені Івана Буряка Валківської міської ради Богодухівського району Харківської області, керівник гуртка «Історичне краєзнавство»

Історія кожної родини має своїх героїв. Іноді вони не носять орденів щодня і не розповідають багато про свої подвиги. Вони просто виконують свій обов'язок – тихо, чесно і мужньо. Для мене таким героєм є рідний брат дідуся – Клименко Михайло Олексійович, ліквідатор наслідків аварії на Чорнобильській атомній електростанції. Минуло багато років від тієї страшної події – аварії на Чорнобильській АЕС у квітні 1986 року. Але пам'ять про людей, які першими стали на боротьбу з невидимою небезпекою – радіацією, – повинна жити. Вони врятували мільйони людей, часто ціною власного здоров'я і життя. Михайло Олексійович був одним із тих, хто не відмовився, не сховався, не злякався. Його життя – це приклад мужності, відповідальності та любові до своєї землі. Він народився 12 лютого 1950 року в селі Олександрівка Валківського району в родині простих працюючих людей. Його мати, Акуліна Антонівна, працювала в польовій бригаді і виконувала різні важкі сільські роботи. Батько, Олексій Якович, був людиною творчою і працюючою: певний час працював завідувачем Будинку культури в селі Олександрівка, а пізніше – займався постачанням газових балонів. У родині росло троє дітей, і Михайло був найстаршим. З дитинства він допомагав батькам і був прикладом для молодших братів. Ще змалку Михайло дуже любив музику. Разом із братами він захопився грою на

баяні. Музика стала важливою частиною його життя. Вона приносила радість не тільки йому самому, а й людям навколо. У 1957 році він пішов до школи. Навчався у школі села Благодатне. Після закінчення восьмого класу почав працювати. Його першою роботою була посада кіномеханіка у селі Серпневе. У ті часи кіно було справжнім святом для людей, і дідусь допомагав дарувати це свято односельцям. Пізніше він вступив до культурно-освітнього училища на заочне відділення. Але закінчити навчання не зміг, адже у його житті з'явилася сім'я та нові відповідальності. Михайло Олексійович працював керівником сільського клубу. Він був дуже творчою людиною і любив об'єднувати людей. Саме він організував вокально-інструментальний ансамбль, який виступав перед жителями села, району. Музика, пісня, спільні свята – усе це робило життя людей теплішим і радіснішим.

Але доля приготувала для нього тяжке випробування. 26 квітня 1986 року сталася одна з найбільших техногенних катастроф в історії людства – аварія на Чорнобильській атомній електростанції. Через деякий час після трагедії тисячі людей були направлені на ліквідацію її наслідків. Серед них був і Клименко Михайло Олексійович. 8 червня 1986 року він був направлений до зони Чорнобильської катастрофи у складі військової частини №32170. Там він перебував більше місяця – до 17 липня 1986 року. Це був дуже важкий і небезпечний час. Люди працювали у складних умовах, часто не усвідомлюючи до кінця, наскільки небезпечною є радіація. Але вони виконували свою роботу, бо розуміли: від цього залежить життя інших людей. Ліквідатори займалися очищенням територій, виконували різні роботи, спрямовані на зменшення радіаційного забруднення, допомагали зупинити поширення небезпечних наслідків катастрофи.

Михайло Олексійович ніколи не любив розповідати про той час. Мабуть, ці спогади були надто важкими. Але ми знаємо, що там, у Чорнобилі, він виконував свій обов'язок чесно і мужньо. Саме завдяки таким людям вдалося запобігти ще більшій трагедії.

Після повернення з Чорнобиля життя продовжувалося. Дідусь Михайло працював, виховував дітей, намагався жити звичайним життям. Але наслідки радіації не проходять безслідно. 14 вересня 1995 року його не стало. Йому було лише 45 років. Його поховали у рідному селі Олександрівка.

Я, на жаль, не мав змоги знати Михайла Олексійовича. Але про нього мені розповідають дідусь, батьки, рідні, односельці. Вони говорять, що він був доброю, щирою, талановитою людиною, який любив музику, людей і своє село. Для мене він назавжди залишиться людиною, яка не побоялася зробити крок назустріч небезпеці, щоб захистити інших.

Чорнобильська катастрофа стала трагедією для всієї України і для всього світу. Але вона також показала силу людського духу. Сьогодні ми повинні пам'ятати цих людей. Їхній подвиг – це урок мужності, відповідальності та любові до Батьківщини. Я пишаюся тим, що в моїй родині був такий чоловік. І вірю, що пам'ять про нього буде жити не тільки в нашій сім'ї, а й у серцях тих, хто знає історію Чорнобиля. Адже поки ми пам'ятаємо – їхній подвиг не забутий.

Фото: Клименко Михайло Олексійович (родинний архів)

СПОГАДИ МОГО ДІДУСЯ

*Тищенко Макар, учень 8-Б класу Комунального закладу «Кегичівський ліцей»
Кегичівської селищної ради*

*Керівник: Воронова Альона Іванівна, вчитель математики Комунального закладу
«Кегичівський ліцей» Кегичівської селищної ради*

26 квітня в Україні згадують Чорнобильську катастрофу та вшановують ліквідаторів, що врятували світ від атомної небезпеки. Один із них – мій дідусь, Горбань Валерій Анатолійович. Я дякую йому і дуже пишаюся.

Горбань Валерій Анатолійович народився 25 вересня 1953 року в мальовничому селищі Кегичівка, в сім'ї трудівників. Його мама, Марфа Степанівна, ветеран війни і праці. Батько, Анатолій Сергійович, також ветеран війни і праці. Мій прадід воював, дійшов під час Другої світової війни до Угорщини. Дітей тих часів життя не балувало смаколикама і різноманітністю одягу, вони змалечку привчалися до праці.

Дідусь належить до тієї обраної когорти людей, про яких говорять «де народився, там і знадобився». Трудове життя розпочав з місцевого РЕСУ де працював водієм на телескопічній автовищці. Потім у місті Полтава, в УМС-23 автокранівником: будував газопроводи, житлові будинки для працівників газової сфери, адміністративні приміщення по всій території колишнього СРСР (не виняток і наш район). Його праця – взірць професіоналізму і добросовісності всіх поколінь. У своїй професії йому не було рівних. Працюючи від зорі до зорі, йому вдавалось тримати автомобіль у зразковому стані.

В ті часи мало говорили про патріотизм, але коли в квітні 1986 року трапилася страшна біда – катастрофа на ЧАЕС, хоч мій дідусь був далеко від України, повернувшись, добровільно, без вагань, поїхав до Чорнобиля вести боротьбу з найстрашнішим ворогом – некерованим атомом, адже він невидимий. І від цього надто підступний. «Ми не знали тоді, що таке радіація. Так, в загальних рисах. Що воно, як воно, ніхто не знав. Жартували постійно їдучи», пригадує дідусь. Так з 06 по 24 серпня 1986 року він працював біля самої станції на автокрані.

Зберігся його заламінований пропуск, з поміткою «Прип'ять». Якщо місто Чорнобиль «мертвим містом» повністю не стало, навіть незважаючи на близькість до ЧАЕС (18 км) та радіаційне забруднення цього міста, то місто Прип'ять з 27 квітня 1986 року стало таким.

З дня аварії минуло 40 років, але той час, як говорить дідусь, пам'ятає до дрібниць: «Віктор, Дмитро, Іван, Олександр і я працювали в одній бригаді, будували дренажну систему річки Прип'ять, для унеможливлення потрапляння зараженої води до річки Дніпро. Я працював на автокрані, а хлопці були трактористами й строपालниками. З амуніції – форма, просочена оцтом, респіратор та марлева пов'язка. Жодних інструктажів чи навчань не проводили. Важко було, деякі не витримували і через кілька днів просто втікали. Та наша бригада з першого до останнього дня перебування залишалася без змін. Усі були терплячі, хоч ця робота була дуже небезпечною, знаходилася поруч зі станцією. Та техніка, на якій працювали, «напитувалася» радіацією, зазнавала сильного радіоактивного забруднення».

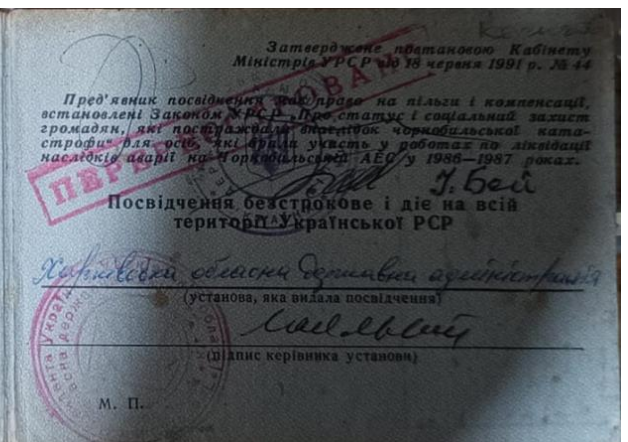
Дідусь каже, що не може забути атмосферу, яка тоді панувала в місті Прип'ять: на вулицях майже немає людей, на балконах покинутих будинків сушиться одяг, покинуті дитячі іграшки в пісочницях, відчинені магазини, які були залишені поспіхом. Ліс, який був місцем відпочинку, збагачений чистим повітрям, після аварії приховував у собі смертельну небезпеку та навіть, через надвисокий рівень радіації, світився вночі.

Зі сльозами на очах згадує: «Сила-силенна різноманітних машин, серед яких і мій «залізний кінь» були залишені на так званому могильнику в Прип'яті. Шкода було людської праці, бо тією покинутою технікою вже не можна було користуватись. Та найбільший жаль охоплює душу коли пригадую своїх друзів-ліквідаторів, які пішли з життя. Залишився я один. Померли хлопці через два роки після того, як побули на ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС. Дуже нестерпно говорити про друзів у минулому часі, оте «були», незвичне й досі, незважаючи на те, що пройшло вже сорок років з того часу. Це великий відрізок нашого життя. Особливо це простежується, коли підрастають діти. Так, старша дочка Валерія (твоя мама) була дев'ятилітньою дівчинкою, як я поїхав на Прип'ять, а тепер вона вже доросла жінка, мама та дружина захисників, які гідно боронять українські землі від агресора і наближають нашу перемогу. Хотілося б, щоб не забували захисників, що зараз борються за нашу державу так, як ми колись боролися за весь світ. Якби я мав здоров'я і років трохи менше, сміливо б пішов на фронт», – завершив дід.

Наразі дідусеві 72 роки, має II категорію учасника ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

У дідуся з бабусяю вдома, на окремій полиці, зберігаються його нагороди за участь у ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС. Вони для мене від самого дитинства – символ мужності.

Шана, честь, вдячність кожному. Міцного здоров'я всім ліквідаторам, хто сьогодні з нами. І вічна пам'ять тим, хто не дожив до цього дня. Дякуємо за право жити. Вічна пам'ять і честь Героям та Героям-чорнобильцям!

ДОРОГАМИ ОBOB'ЯЗКУ: ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ЛІКВІДАТОРА РОМАНЕНКА МИКОЛИ ГРОГОРОВИЧА

Ткаченко Ярослав, учень 8 класу Олександрівського ліцею імені Івана Буряка Валківської міської ради Богодухівського району Харківської області, вихованець гуртка «Історичне краєзнавство»

Керівник: Нужа Юлія Павлівна, вчитель історії Олександрівського ліцею імені Івана Буряка Валківської міської ради Богодухівського району Харківської області, керівник гуртка «Історичне краєзнавство»

Чорнобильська катастрофа 26 квітня 1986 року — це не лише цифри на папері чи сухі звіти. Це тисячі доль, що переплелися в єдиному пориві врятувати світ від невидимого ворога — радіації. Серед тих, хто першим опинився в епіцентрі подій, були звичайні водії, чия щоденна праця стала справжнім подвигом. Одним із таких героїв є Микола Григорович, людина праці, яка не шукала слави, а просто виконувала свій обов'язок перед Батьківщиною та майбутніми поколіннями.

Життєвий шлях Миколи Григоровича розпочався 19 березня 1952 року на Поліссі, у мальовничому селі Радинка Київської області. Вихований у родині колгоспника, він змалечку знав ціну хліба та поважав чесну працю.

Після закінчення 10 класів Радинської середньої школи перед юнаком відкрився дорослий світ. Важливим етапом гартування характеру стала служба в лавах армії протягом 1970–1972 років у місті Бровари. Саме в інженерних військах Микола здобув ті навички дисципліни та витривалості, які згодом знадобляться йому в найкритичніші моменти життя. Повернувшись додому, він обрав професію, яка стала його покликанням — водій. З 1973 року Микола Григорович почав працювати у рідному колгоспі «Світанок». Це були щасливі роки: у 1975 році він створив сім'ю, згодом у подружжя народилося дві донечки.

Життя йшло звичним руслом, аж поки весна 1986-го не змінила все. Квітень та травень 1986 року закарбувалися в пам'яті назавжди. Коли сталася аварія на ЧАЕС, колгоспний автотранспорт був мобілізований для найскладніших завдань. Микола Григорович, як досвідчений водій, опинився на передовій евакуаційних заходів. 5 травня 1986 року — дата, яку неможливо забути.

У цей день Микола брав участь у переселенні жителів села Товстий Ліс. Це село знаходилося всього за 2 кілометри від Прип'яті, у самій зоні відчуження. Робота водія в таких умовах вимагала не лише професіоналізму, а й неймовірної психологічної стійкості. Бачити, як люди назавжди залишають свої домівки, як плачуть старі та мовчать налякані діти — це було важким випробуванням. Окрім села Товстий Ліс, він працював на виселенні мешканців сіл Старі Шепеличі та Буряківка. Кожна поїздка в зону — це ковток радіоактивного пилу, нескінченні рейси та величезна відповідальність за безпеку людей.

Разом із односельцями Микола Григорович неодноразово їздив безпосередньо в Чорнобиль за завданнями колгоспу «Світанок», забезпечуючи логістику в умовах надзвичайної ситуації.

Фото із родинного архіва. Романенко Микола
Григорович

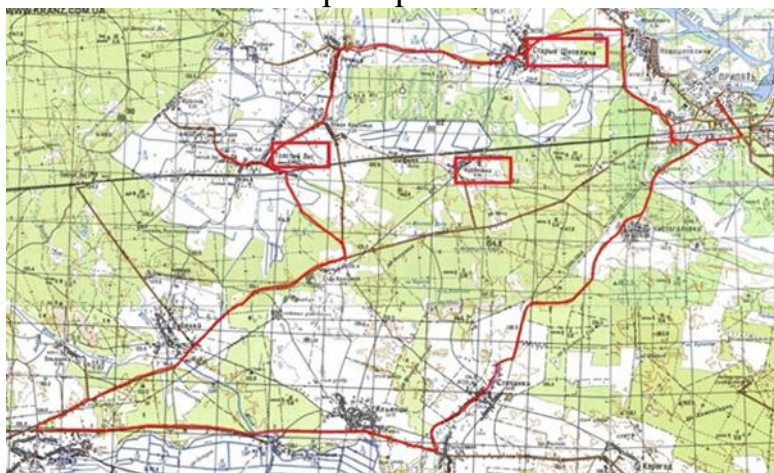

Рис. Карта відчуження

У 1990 році родина Миколи Григоровича переїхала до Олександрівки Валківського району Харківської області. Попри пережите та підірване здоров'я, він не зник сидіти склавши руки. Три роки він працював трактористом, приборкуючи землю, а потім знову повернувся за кермо автомобіля. Навіть після виходу на пенсію у 50-річному віці, його трудовий шлях не зупинився. Ще два роки він віддав роботі у ПСП «Нове життя», передаючи досвід молодим та залишаючись вірним своїм принципам.

Романенко Микола Григорович — представник того покоління, яке не звикло називати себе героями. Його "зброєю" було кермо автомобіля, а полем бою — дороги Чорнобильщини, затягнуті невидимою радіаційною хмарою. Завдяки таким людям, як він, тисячі мешканців сіл Товстий Ліс, Старі Шепеличі та Буряківка змогли знайти порятунок у безпечних місцях. Його історія — це приклад того, як звичайна людина в надзвичайних обставинах стає опорою для всієї країни. Пам'ять про його внесок у ліквідацію наслідків аварії на ЧАЕС має жити, адже саме з таких особистих історій складається велика історія нашого народу.

КРИЗЬ ТЕРНИ ДО ЗІРОК І ВІЧНОСТІ: РОЗМОВА ПРО ВТРАЧЕНИЙ РАЙ

Усачова Софія, вихованка гуртка Комунального закладу «Центр позашкільної освіти «Старт» Харківської міської ради»

Керівник: Щербакова Алла Прокопівна, керівник гуртка Комунального закладу «Центр позашкільної освіти «Старт» Харківської міської ради»

Інтерв'ю з Аллою Прокопівною, керівником гуртка, чиє серце назавжди залишилося на Поліссі.

Софія: Алло Прокопівно, ми знаємо Вас як мудрого наставника та сильну жінку. Але сьогодні хочеться поговорити про Ваше коріння. Ви народилися у 1956 році зовсім поруч із Чорнобилем. Яким було Ваше дитинство?

Алла Прокопівна: Я народилася в маленькому селі на Поліссі, яке мало чудну назву Бички. Розповідали старі люди, що колись там була річка Бичок, від якої пішла і назва села. Дитинство було як у всіх сільських дітей – город, домашня худоба. Батьки були на роботі, треба було допомагати їм по господарству. А життя в той час дуже відрізнялося від сьогоднішнього: з третього класу я ходила в радгосп полоти кукурудзу, щоб заробити грошей на придбання шкільних підручників та зошитів. Купувати їх я їздила з батьком до Чорнобиля, нашого районного центру.

Софія: Але ж у кожного з нас є той самий «теплий» спогад з дитинства. Розкажіть якусь історію з Вашої «маленької батьківщини».

Алла Прокопівна: У нашому селі була тільки початкова школа. З п'ятого по восьмий клас я навчалася у восьмирічній школі в сусідньому селі Замошня. Шлях до нього перетинала річка, через яку радгосп влітку будував кладку. Пригоди починалися навесні, коли річка розливалася. Для нас був збудований великий човен. Вміщалося в нього 8-10 осіб. Двоє гребли розпашними веслами, керував човном старий дід Панас, який воював ще в часи Першої світової війни. Мабуть, тоді в мені зародилася любов до водного туризму.

Зимовими вечорами я любила слухати розповіді батька про війну. Він малював мені, як виглядала Курська дуга, розповідав про танкову битву під Прохоровкою, про форсування Дніпра біля Кременчука. Його дивізія звільняла Харків і носила звання Харківської.

Софія: А потім настав квітень 1986-го... Ви вже були дорослою, мешкали в Харкові. Якою була Ваша зустріч із рідним селом через роки після катастрофи?

Алла Прокопівна: У січні 1986 року у мене народився син і я планувала на літо поїхати з ним до батька в село. Плани зламалися у квітні. Я дуже переживала за своїх рідних. Від батьківського села до селища Прип'ять, де була збудована атомна електростанція, навпростець 20-25 км. А в Прип'яті жила моя сестра з дитиною, її чоловік працював оператором на першому блоці станції. Новини тоді були тільки офіційні. Зв'язку з селищем не було. На початку травня до мене приїхав батько. Розповісти він мені нічого не міг, бо й сам нічого не знав. Головне, що я дізналася: мої рідні - живі. Було відомо, що мешканців сел навколо станції відселяють. Тоді всі думали, що це тимчасова міра. Потім приїхала сестра, вона розповіла, як вони виїхали з Прип'яті в домашньому одязі з документами в руках. Більше нічого взяти з собою не дозволяли. До рідних домівок вже ніхто не повернувся. Вперше після аварії я побувала в селі через рік. Нам дозволили на поминальні дні після Великодня приїхати на кладовище. До блокпосту на початку зони відчуження добиралися своїм транспортом. Далі нас везли автобусом, який курсував тільки в цій зоні. З нами їхали дозиметристи. Скрізь, де ми ходили, вони заміряли рівень радіації: в будинках, на кладовищі. Заходити в деякі місця чи сідати на якусь лавочку, де дозиметри реагували на радіоактивне забруднення, не радили. У селі рівень радіації був невисокий. Людей із села відселили, тому що це був один із підрозділів радгоспу, центральний відділок якого потрапив у 10-кілометрову зону і останнє село Чорнобильського району у цьому напрямку. Далі починався Поліський район, у якому мешканців сел не виселяли.

Запам'яталося те, що біля села Розсоха з'явилося велике кладовище техніки. Там стояло багато вертольотів, які відпрацювали на гасінні палаючого блоку станції, вантажних та легкових автомобілів, автобусів. Все було, як тоді казали, брудне (заражене).

Софія: Що Ви відчули, коли дізналися про жахливу аварію біля Вашої домівки?

Алла Прокопівна: Про те, що це не просто аварія, а жахлива екологічна катастрофа, ми дізнавалися поступово. Мені багато чого розповідала сестра. Її чоловік ще деякий час продовжував працювати на станції. А вона з 1990 року очолила дитячий фонд ВДС «Союз Чорнобиль», опікувалася хворими дітьми. Майже весь світ допомагав дітям, постраждалим від аварії - Італія, Німеччина, Франція, Австралія, Куба. І це не повний перелік країн, які відгукнулися на трагедію Чорнобиля.

Софія: Що б Ви хотіли сказати нам, сьогоднішнім підліткам, маючи такий життєвий досвід?

Алла Прокопівна: Техногенні катастрофи – це біда сучасної цивілізації. На щастя, вони локальні і з часом природа відновлює свої ресурси. Це добре видно на прикладі Чорнобильської зони. Уже немає підпалених радіацією жовтих лісів, все зеленіє. Зону заселили тварини і птахи. Ми зустрічали під час своїх

поїздок тетеревів, косуль. Бачили сліди диких кабанів. Без присутності людини природа повертається до первісного стану.

Тож, дорога молодь, бережіть те, що маєте сьогодні. Життя дуже крихке. Я пройшла непростий шлях, здобула освіту і зрозуміла: жодні дипломи не замінять можливості просто повернутися до батьківського порогу. Пам'ятайте про Чорнобиль не як про дату в календарі, а як про нагадування: ми відповідальні за кожен клаптик землі.

ІСТОРІЯ МОЄЇ РОДИНИ

*Хаюк Злата, учениця 6-Б класу Комунального закладу
«Кегичівський ліцей» Кегичівської селищної ради*

*Керівник: Харченко Оксана Іванівна, вчитель фізики та інформатики
Комунального закладу «Кегичівський ліцей» Кегичівської селищної ради*

У квітні 1986 року життя тисяч людей розділилося на «до» і «після». У ніч на 26 квітня 1986 року на Чорнобильській атомній електростанції стався вибух, який спричинив масштабне радіоактивне забруднення довкілля. Ця подія торкнулася не лише України, а й усього світу, залишивши глибокий слід у долях мільйонів людей.

Після аварії на Чорнобильській атомній електростанції ніхто одразу не усвідомлював масштабів трагедії. Сонце світило так само, цвіли сади, діти гралися на подвір'ях... Але невидима небезпека вже проникла в кожен дім.

Село Бондарівка, Овруцького району Житомирської області було тихим і затишним. Тут жила родина Хаюк: мама Марія, батько Валерій і троє дітей Наталія, Тамара, Микола. Марія Петрівна працювала кухарем в колгоспі, Валерій Миколайович лісником. Вони будували плани, садили город, мріяли про майбутнє.

Заради безпеки своїх дітей батьки відправили їх до міста Харків до рідної тітки на літні канікули. Того ж року діти повертаються додому, Наталка йде до першого класу, менші діти – до дитсадку. Там вони проживають до 1989 року. У вересні Тамара йде до першого класу. Відсвяткувавши Новий рік родина вирішує виїжджати навесні.

Родина довго стояла біля порогу, тримаючи в руках старий фотоальбом. Марія Петрівна не могла вирішити, що важливіше: речі чи пам'ять. У підсумку взяла і те, і інше — але залишила частину життя назавжди за дверима.

Діти мовчали. Вони ще не розуміли, що це не подорож і не тимчасовий від'їзд.

Сім'я приїхала до іншого населеного пункту, де все було чужим: інші люди, інші вулиці, інші правила. Так сім'я моєї бабусі переїхала до села Бесарабівка Кегичівського району Харківської області. Діти пішли до нової школи. Найменший Микола (мій тато) саме тоді пішов до першого класу.

Бабуся з дідусем намагалися якнайшвидше облаштуватися на новому місці. Вони знайшли роботу, щоб забезпечити сім'ю. Бабуся почала працювати кухарем у колгоспі, де щодня готувала їжу для працівників. З часом завдяки своїй

працьовитості та відповідальності вона пройшла шлях від кухаря до завідуючої їдальні. Дідусь працював трактористом — важка, але дуже потрібна праця.

Попри всі труднощі родина поступово звикала до нового життя. Але в серці кожного назавжди залишився їхній рідний дім, який вони були змушені покинути.

Минали роки. Діти вирости. Вони вже будували нове життя, але іноді, в тиші, згадували той дім, якого більше не існує.

І хоч вони ніколи не повернулися, Чорнобиль назавжди залишився з ними у спогадах, у снах, у серці.

Чорнобильська трагедія назавжди змінила долі тисяч родин, змусивши їх залишити рідні домівки та починати життя з нуля. Історія моєї родини — це приклад мужності, витримки та любові до життя. Попри всі труднощі, родина Хаюк зберегла родинне тепло, підтримку та віру в краще майбутнє.

Ця подія нагадує нам про цінність миру, безпеки та рідного дому, який для кожної людини є найважливішим місцем на землі. Ми повинні пам'ятати такі сторінки історії, щоб ніколи більше не допустити подібних трагедій.

Моя бабуся ще маленькою

Весілля дідуса та бабусі.

Мій тато зі своїми сестрами Наталкою та Тамарою

Тітка Наталка та Тамара на відпочинку в Артеку

МИ ПАМ'ЯТАТИМЕМО ВАС ЗАВЖДИ

Черпаха Анастасія, учениця 9 класу Комунального закладу «Чемужівський ліцей» Зміївської міської ради Чугуївського району Харківської області

Керівник: Хомутовська Марія Миколаївна, учитель української мови та літератури

Аварія на Чорнобильській атомній електростанції, яка сталася 26 квітня 1986 року, стала великою трагедією для всієї України. Її наслідки відчували люди в різних регіонах, зокрема і на Харківщині. Багато наших земляків брали участь у ліквідації наслідків аварії, ризикуючи власним здоров'ям і життям.

Після вибуху на Чорнобильській АЕС до зони катастрофи було направлено велику кількість спеціалістів з різних куточків України. Серед них були пожежники, військові, будівельники, медики та інші працівники з Харкова і Харківської області. Вони працювали у дуже складних і небезпечних умовах, ризикуючи своїм здоров'ям та життям, щоб зупинити поширення радіації та врятувати інших людей.

Багато жителів Харківщини згадують ті події з великим хвилюванням. Деякі з них особисто брали участь у ліквідації аварії. Вони розповідають, що працювали по кілька годин у зоні підвищеної радіації, виконуючи важкі та небезпечні роботи. Часто люди навіть не знали всієї небезпеки, але розуміли, що їх допомога дуже потрібна. Завдяки мужності та самовідданості ліквідаторів вдалося зменшити масштаби катастрофи.

У нашій Чемужівці залишилося два ліквідатори: Дудка Микола Вікторович та Саяний Василь Іванович. Кожен рік у ці квітневі дні запрошуємо до себе в клас і ведемо розмову. Це дорослі змужнілі чоловіки. Але коли починають пригадувати ті важкі дні 1986 року, завжди пустять сльозу. Микола був там в перший рік протягом 27 днів. На запитання Чи було важко?. Відповідає: Фізично ні, а психологічно-так. Я слідкував постійно за гігієною, бо розумів про наслідки. Робота була ж така: зачистка на реакторі. Працювали по декілька годин, потім мінялися. А жили за 30 кілометрів. Дудка Микола розповідав, що виїжджав на реактор 17 разів, поки не прийняв 25 рентген. Після цього робили зачистку в одному із сіл: готували 4 будинки для штабу. І тільки через 27 днів були відправлені додому. (Фото 2) Саяний Василь Іванович згадує, що хоч був у 1987 році, але чомусь швидко набрав рентгени і його залишили в 30-кілометровій зоні постачальником. (Фото 3)

В минулому році провели цікавий захід до Дня Чорнобильської трагедії. Присутні учні 8-11 класів. Учні прочитали вірші І. Драча «Чорнобильська Мадонна», Івана Гнатюка «Гірка доля», Ліни Костенко «Зона відчуження», Бориса Олійника «Сім», Дмитра Павличка «Для майбутніх поколінь»....Гості поділилися спогадами про ті чорні дні, навели приклади цифрових фактів. Під кінець пролунали пісні у виконанні фольклорного гурту «Журавка». (Фото 1)

Цей гурт вже 8 років поспіль бере участь у районному заході 26 квітня біля пам'ятника чорнобильцям-ліквідаторам.

Після аварії багато людей були змушені залишити свої домівки в зоні відчуження. Деякі сім'ї переїхали до Харкова та інших міст області. Тут вони почали нове життя, але спогади про пережиті події залишилися з ними назавжди. До річниці аварії на Чорнобильській атомній станції у бібліотеках-філіях

КЗ «Зміївська публічна бібліотека» підготовлено низку заходів, які експонуються онлайн.

У Чемужівській сільській бібліотеці-філії КЗ «Зміївська публічна бібліотека» підготовлено книжкову виставку та розповідь-спогад переселенки з Чорнобиля Хомутовської Марії Миколаївни. (Інтерв'ю щодо аварії ЧАЕС)

Добрий день, Маріє Миколаївно. (фото 4)

- Добрий день, Анастасіє.

- Наближаються квітневі дні. А чи несуть вони для вас сумні спогади?

- Звісно, несуть. Хіба можна забути той день 26 квітня 1986 року. Чорнобильська трагедія. Тільки приходять квітень і хоч минуло 40 років, згадуєш все достеменно. Нічого не пропустиш.

- Скажіть, чи запроваджували заходи щодо безпеки людей?

- Влада з розумінням поставилася до всього, що сталося. Дітей зразу вивезли у безпечні місця. Вони отримували калорійну їжу, їм виміряли час від часу радіацію.

- А я знаю вас як учителя, який приїхав до нас через цю біду. Це ваше особисте бажання було виїхати?

- Нас ніхто не заставляв, бо ми жили на території добровільного відселення. Основна причина мого від'їзду була відповідь одного з лікарів. Чи треба нам виїжджати? Чітко дав зрозуміти: «Я б не думаючи виїхав заради дітей.» Тому я зі своєю сім'єю тут і ніколи не пожалкувала.

- А люди деякі там залишилися. Як вони?

- По-різному. Деякі виїхали й повернулися назад. Жаль лишати обжиті місця. Як в народі кажуть: «Кожному мила своя сторона».

- Ви нам на уроці часто зачитуєте рядки своїх власних віршів. А чи є щось про це чорне лихо?

- В перші дні Чорнобильської трагедії в моїй голові крутились такі рядки: Чорні круки землю облітають,

Чорні трави корені пускають. Що ж це трапилось?

Ніхто поки не знає.

Але люди з теплих місць уже тікають.

Чорнобильська катастрофа стала важливим уроком для всього людства. Вона нагадує про те, наскільки важливо бути відповідальними у використанні сучасних технологій. Ми повинні пам'ятати про тих людей, які ціною власного здоров'я боролися з наслідками аварії. Спогади наших земляків допомагають нам краще зрозуміти ті події та зберегти пам'ять про них для майбутніх поколінь.

«Згадати боляче - забути неможливо». У цей скорботний день ми віддаємо шану загиблим і тим, хто постраждав від спустошення внаслідок Чорнобильської аварії. Низький уклін і повага всім, хто брав участь у подоланні цієї катастрофи. Вічна пам'ять загиблим, вічна шана подвигу ліквідаторам! В пам'ять героїв-ліквідаторів Зміївщини в центрі Змієва встановлено пам'ятник.

Фото 1

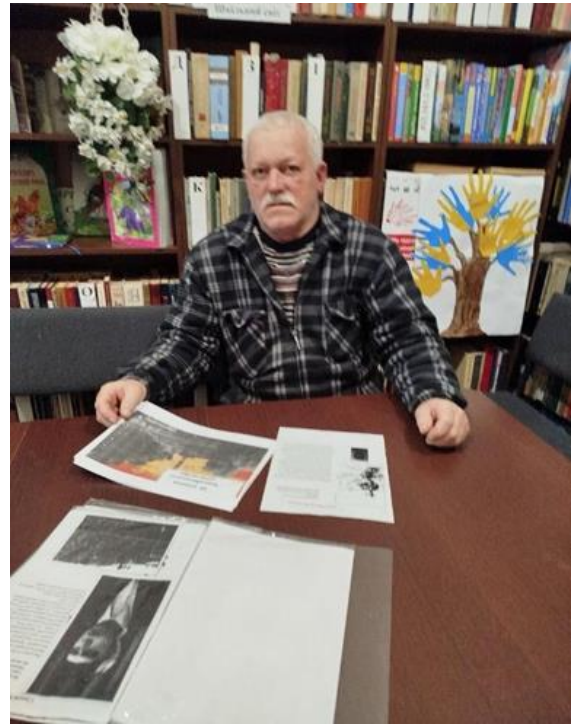

Фото 2

Фото 3

Фото 4

ЧОРНОБИЛЬСЬКИЙ ДЗВІН, ЗА КИМ ЖЕ ВІН Б'Є?

*Черненко Микола, учень 7-А класу класу Комунального закладу "Зачепилівський ліцей"
Зачепилівської селищної ради Берестинського району Харківської області
Керівник: Ковтуненко Марина Вікторівна, класний керівник*

*Чорнобильський дзвін, за ким же він б'є?
За тим, хто пішов у високу блакить,
Щоб звідти нам мудрість, нам очі відкрить.
Чорнобильський дзвін... Печаль і журба,
За тими б'є він, кого вже нема...*

Минуло вже сорок років, але пам'ять про Чорнобиль не згасає.

26 квітня 1986 року о 1 год. 24 хв. у приміщенні четвертого енергоблоку Чорнобильської АЕС при виведенні його в плановий ремонт і проведенні випробувань турбогенератора, стався вибух і виникла пожежа.

Причиною трагедії стали помилки під час проведення експерименту. Реактор був переведений у небезпечний режим роботи, що й призвело до катастрофи.

Після аварії розпочалася масштабна ліквідація її наслідків. Для цього використовували значну кількість техніки, однак велика частина робіт виконувалася вручну.

У цих надзвичайно складних умовах працювали сотні тисяч людей — ліквідатори. Вагомий внесок у проведення робіт з ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС зробили і наші земляки, жителі Зачепилівщини.

Особливо цінним для мене є те, що серед ліквідаторів був і мій двоюрідний дід Шерстюк Олександр Миколайович. Він народився 16.05.1962 року в м. Охтирка Сумської області. Закінчив Зачепилівську середню школу. Після закінчення школи Олександр Миколайович вступив до Красноградського ТМСТ ім. Ф.Я. Тимошенка за спеціалізацією «електрифікація». Проходив військову службу. Олександр Шерстюк після повернення до Зачепилівки, працював на посаді токаря у Зачепилівській філії Харківського заводу «Радіоелемент». У 1986 році був направлений Зачепилівським райвійськкоматом до зони ЧАЕС. Після повернення із зони відчуження він продовжив працювати на радіозаводі, а згодом зайнявся сільським господарством. Одружений, має двох повнолітніх дітей та онука. Як і багато ліквідаторів, зазнав впливу радіації, що позначилося на його особистому здоров'ї та на здоров'ї сина. Його внесок у ліквідацію наслідків аварії є прикладом мужності та відповідальності перед майбутніми поколіннями.

Виконував завдання з ліквідації наслідків аварії з 29 листопада 1986 р. по 27 лютого 1987 р. Цей момент у житті він досі важко переживає. На запитання «Як вам було?», неохоче відповідає:

«Працювати там було важко. До місця роботи нас підвозили на автомобілях. Нашу працю ускладнювали погодні умови: було дуже холодно, сніжило. Давали нам військовий одяг – бушлати та чоботи. Годували нас, в основному, з польових кухонь, але страви, треба зізнатися, були несмачними, бо за кухарів правили

вчорашні трактористи або токарі. Кожному з нас були видані дозиметри. Через кілька днів їх забирали і перевіряли скільки «вхопив» рентгенів. Ми мало звертали увагу на показники, що і скільки, тим більше радіація не має ні запаху, ні кольору. Тож усім тоді по 25 рентгенів записували. Завдання перед усіма ліквідаторами стояло складне: займатися дезактивацією території. Трудилися чотири години на добу. Хтось скаже: «Так мало?» Але зауважте, що робота велася при надзвичайно високому рівні радіаційного фону. Але ж яка то була територія, більша, ніж половина Зачепилівки та ще плюс 30-кілометрова зона навколо неї. Всі ліквідатори вантажівками вивозили радіоактивно заражену землю до могильників – великих котлованів, в які складалася техніка, предмети, що мали великий ступінь забруднення радіаційними речовинами. Все це оброблялося спеціальними розчинами та загорталося землею. Після чого знову оброблялося розчином. Це були, так звані, тимчасові термінові дії, щоб радіація не поширювалася по території України. Разом з цим будувався тимчасовий саркофаг, який захищав населення від викидів у атмосферу радіаційних відходів. З часом саркофаг планувалося замінити на більш надійне укриття.

Тож навіть з плином часу пам'ятаю величезну, вражаючу махину, а на ній великими літерами напис: «ЧОРНОБИЛЬСЬКА АЕС ім. Леніна»»

Ця розповідь допомагає зрозуміти, що за кожним фактом стоять реальні людські долі, сповнені болю, мужності та випробувань.

Без перебільшення – це героїчні та самовіддані вчинки, які назавжди залишаться в нашій пам'яті.

Чорнобиль – це не лише трагедія минулого, а й серйозне застереження для всього людства. Ми повинні пам'ятати про подвиг ліквідаторів і ціну, яку заплатили тисячі людей заради порятунку інших.

Пам'ять про ці події має жити в наших серцях, щоб подібні трагедії ніколи не повторилися.

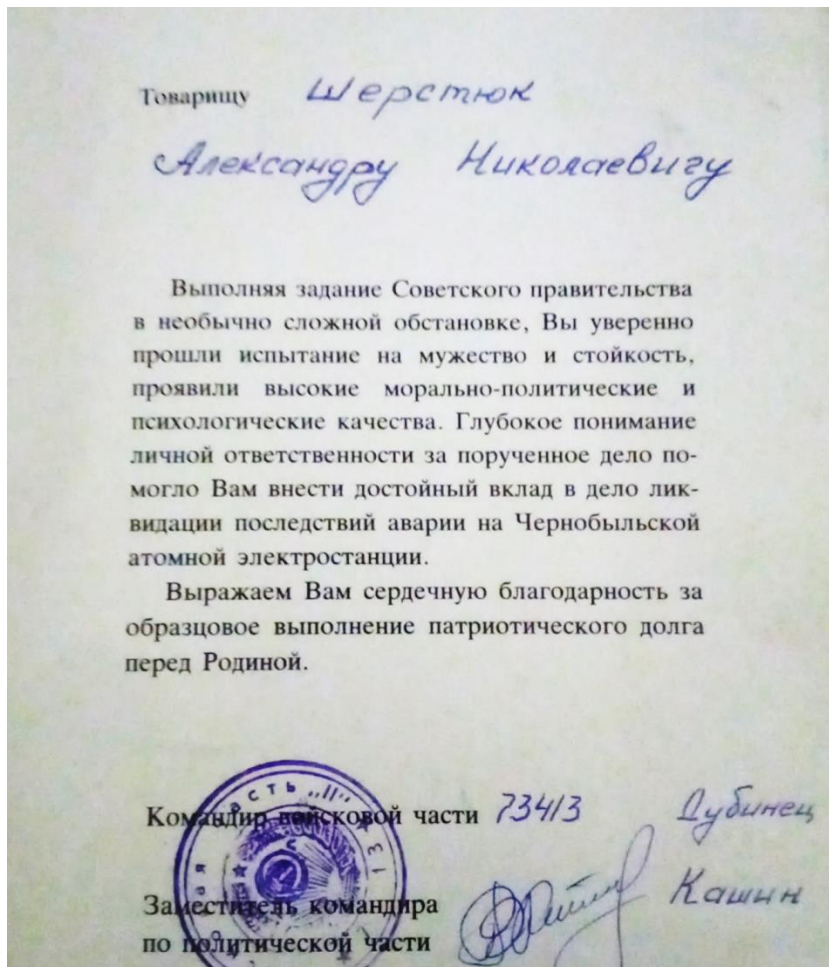
«Чорнобиля гіркий полин на серце ліг незримо й тяжко!»

Шерстюк О.М. — ліквідатор наслідків аварії на ЧАЕС

Шерстюк О.М. в період військової служби

Подяка за виконання завдань в зоні Чорнобильської катастрофи

Пам'ятний знак Ліквідаторам наслідків аварії на Чорнобильській АЕС
сел. Зачепилівка